

А 85

ПРАВИТЕЛСТВОТО
НА
СТАМБОЛИЙСКИ
И
МАКЕДОНСКОТО ОСВОБОДИТЕЛНО
ДВИЖЕНИЕ.

СПОРЕДЪ ДАННИ НА ВЖТРЪШНАТА
МАКЕДОНСКА РЕВОЛЮЦИОННА ОРГАНИЗАЦИЯ.

Имало е врѣмена по-тежки,
Но по-подли никога не е имало.
Некрасовъ.

Май, 1923 год.

ПРАВИТЕЛСТВОТО
НА
СТАМБОЛИЙСКИ
И
МАКЕДОНСКОТО ОСВОЕДИТЕЛНО
ДВИЖЕНИЕ.

СПОРЕДЪ ДАННИ НА ВЪТРЕШНАТА
МАКЕДОНСКА РЕВОЛЮЦИОННА ОРГАНИЗАЦИЯ.

Имало е врѣмена по-тежки,
Но по-подли никога не е имало.

Некрасовъ.

Май, 1923 год.

I.

Пораженци и пораженство.

Най-добър се проявяватъ разнитъ характери прѣзъ врѣме на борби и голѣми събития, каквито сж революциитъ и войнитъ. Има една категория хора, които прѣдричатъ неуспѣхъ на всѣко дѣло още при неговото започване. И не защото тѣ иматъ друго мнѣние върху начинитъ, срѣдствата и пѣтищата, чрѣзъ които може да се достигне до цѣльта: което и течение да надвие при опрѣдѣлянето на тѣзи пѣтища, тѣ сж песимисти. Тѣ сж добръ, когато нищо не смуцава всѣкидневнитъ занятия на тихия имъ животъ, както сж щастливи спящитъ, когато лоши сънища не развалятъ блаженната имъ дрѣмка. Щомъ се наруши това честито спокойствие тѣ сж вече изплашени и започватъ съ лошитъ си прокоби. Такивато хора, макаръ и да говорятъ за народни идеали, за по-високи цѣли на човѣшкото сществуване, нито въ единъ моментъ не сж годни да се издигнатъ надъ дребнитъ си лични интереси, за които ежечасно треператъ. И когато започнатото дѣло успѣва, тѣ не се радватъ, а поклащатъ многозначително глава и казватъ: чакайте, ще видимъ тепърва, края е още далечъ. По този начинъ тѣ отравятъ у мнозина хубавитъ минути на възторгъ и екзалтация, а у по-слабитъ, по-близкитъ до тѣхъ по душа убиватъ всѣки полетъ. Най-малкия неуспѣхъ тѣ надуватъ като голѣма несполука, а едно мѣстно и частично поражение, тѣ възвѣстватъ като катастрофа. Това сж пораженци, още прѣди да има поражение. Тѣ сж истинска обществена опасностъ, особено въ слабокултурнитъ страни.

Българскиятъ народъ имѣ нещастieto да бжде подъ чуждо политическо, икономическо и духовно робство цѣли петъ вѣка. Въ края на XVI в. и въ осемдесетътъ години на XVII в., два възстанически опита, като двѣ свѣтковици, освѣтлиха тъмнотата на българската земя, но уви, това бѣ само по за единъ мигъ, та затекоха се слѣдъ това пакъ чернитъ години на народната неволя. Българнитъ въ Мизия, Тракия и Македония, останали безъ интеллигентни водачи, трѣбваше още двѣ столѣтия слѣдъ това да работятъ като ратаи на турскитъ бегове и паши. Животъ, имотъ, сѣмейна честъ, човѣшко достойнство бѣха въ благоволенieto на завоевателитъ инородци и друговѣрци. Душитъ пѣкъ, въ които едничкитъ свѣтлинки бѣха нѣколкото християнски вѣрвания, се намираха въ плѣнъ у грѣцкото развратно духовенство. Българскиятъ народъ бѣ застрашенъ да се обърне на торъ

въ гръцката културна нива посрѣдствомъ черквата и училището. Селянитѣ не съзнаваха своята народностъ, — тѣ бѣха християни по религия, рая по социално положение и мислѣха, че така е наредено отъ Бога, че така трѣбва да си бжде и прѣбжде. Гражданитѣ се срамуваха да се казватъ българи и се зовѣха гърци: Априловъ отъ Габрово, въ пъпака на Стара-Планина, се казваше грѣкъ, прѣди да прочете историята на малорусина Венелинъ! Чуждиятъ свѣтъ бѣ забравилъ за съществуването на българския народъ; само отдѣлни пжтешественици, които бѣха прѣбродили Мекедония, Мизия и Тракия, констатираха въ своитѣ описания, че въ Балканския полуостровъ живѣятъ не само гърци и сърби, а че голѣмата му частъ, централната му частъ е населена съ българи. Но тѣхнитѣ книги сж се малко чели. Ала националното възраждане на гърци и сърби, ускори възраждането и на насъ българитѣ.

Просвѣтителното движение тласнато отъ разложанина Паисий и котленеца Софроний; подето отъ кичевчанина хаджи Иоакимъ Кърчовски, тетовеца Кирилъ Пейчиновичъ, дойранчанина Хаджи попъ Теодосий, котленеца Д-ръ Беронъ, габровеца Априловъ, разложанина Неофитъ Рилски и др., — доведе до повдигането на Черковния въпросъ. Новородилата се българска интелигенция призова народа къмъ борба противъ поробителитѣ на душитѣ — фанариотитѣ. Нѣкои отъ водителитѣ се прѣнесоха въ жертва за народното дѣло по затвори и въ заточения. Такива бѣха, наприкладъ, Неофитъ Бозвелията отъ гр. Котелъ, Димитъръ и Константинъ Миладинови отъ Струга и пр. Други умрѣха отъ собствена смъртъ, но днитѣ имъ бѣха съкратени отъ тегла и неволи. Нищо, обаче, не ги спрѣ да изнесатъ до край, при падане и ставане, Черковния въпросъ. Съ учрѣдяването на Екзархията българскиятъ народъ бѣ признатъ официално отъ турското правителство и международно въ цѣкия свѣтъ като особена национална единица на Балканитѣ. И прѣзъ тѣзи борби, — просвѣтителното движение и Черковния въпросъ, — имаше пораженци. Слѣдъ завършека на дѣлото тѣ станаха прѣдметъ на всеобщо прѣзрѣние. —

Раковски, Левски, Ботевъ, Хаджи Димитър и Стефанъ Караджата, Панайотъ Хитовъ и Филапъ Тотю, Христо Македонски (отъ Кукушко) Георги Измирлиевъ (отъ Горна Джумая) на когото въ Горна Орѣховица е азидигнатъ паметникъ — Дѣдо Илю Малешевски, Бенковски, Каблешковъ, Воловъ — издигнаха знамето на революцията и призоваха народа си къмъ върховни усилия и жертви за благоденствието на идещитѣ поколения. На тѣхния зовъ се притекоха мнозина самоотвержени българи отъ Тракия, Мирия и Македония: уви, усилията на възстаналитѣ храбреци бѣха сломени. Пораженцитѣ тогазъ ги нарѣкоха чепкъни, които сж прѣдизвикали клане надъ народа си.

Дойде Руско-турската война. Отъ петмилионния народъ петъ хиляди души се явиха доброволци, които при Шипка прославиха българското племе и показаха, че то има право на свободенъ и независимъ животъ. **Една пета частъ отъ шипченскитъ герои бѣха отъ Македония.** Когато Гурко отстъпи, Сюлейманъ паша нахлу въ Тунджанската долина, опожари Стара-Загора и войната се затегна, — пораженцитъ проклинаха царя на руситъ, че е смутилъ робската дръмка на раята!

Руско-Турската война се свърши съ побѣда надъ турцитъ. Тя донесе освобождение само на Мизия и Тракия, като първата бѣ окастрена отъ изтокъ и западъ, а втората отъ югъ. Македония пъкъ изцѣло остана подъ турско владичество. Новоизникналата държава, както му бѣше и реда, трѣбваше да се отдаде на вътрѣшно строителство. Създадена, обаче, безъ голѣми собствени жертви, по-младото поколение въ нея скоро забрави неволитъ на робството. Обществената дѣйностъ, вмѣсто да взима жертви, даваше облиги. Партиитъ отъ двѣ станаха четири, послѣ шестъ, осемъ, тринадесетъ. Материални разчети и дребни амбиции изплуваха на повърхността въ политическитъ борби. Западъ бѣ създалъ много идеи, задъ които можеше да се прикрива всѣка голота.

Македонскитъ българи рѣшиха да повѣдатъ борба на свой рискъ и своя отговорностъ. И тръгнаха по пѣтя на Левски и Ботевъ; образуваха си вътрѣшна тайна революционна организация съ цѣль: **Автономия на Македония.** Македонскитъ революционери не искаха отъ България освѣтъ морална подкрѣпка, а най-важното — да не имъ прѣчи. Като добри българи тѣ не желаяха България, по силата на единъ естественъ законъ, да се увлѣче въ рискувана война, безъ да бжде добръ подготвена моралию, материално и международно и безъ да си направи точно смѣтката. Македонцитъ слѣдъ една десетгодишна подготовка се подигнаха на възстание въ 1903 година и удивиха свѣта съсь своя героизмъ. Търновското възстание въ 1875 год., Габровското и Панагюрското въ 1876 год. по размѣръ могатъ да се сравнятъ съ размѣра на македонското възстание въ единъ районъ. Илинденското възстание бѣ удавено въ кръвъ и задушено съ огънь. Явиха се и срѣдъ македонцитъ пораженци, но тѣ бѣха малко: революционната стихия ги изхвърли отъ обществения животъ и тѣ се затвориха въ кжщуркитъ си. Борбата продължи въ видъ на една постоянна партизанска война и тласкаше развитието на Македонския въпросъ къмъ логическия му завършекъ, — автономията на Македония.

Отъ създаването на Третото българско царство външната политика на правителствата му имаше единъ обектъ — освобождението на Македония подъ формата на автономия или на присъединение. Македонскитъ българи по силата на

националното начало, което не е отвлѣчена формула, не можеха да бждатъ противъ обединението на българския народъ; тѣхнитѣ водители, обаче, считаха това невъзможно, пъкъ и опасно, защото би могло да доведе до подѣлбата на Македония между балканскитѣ държави. Заради това тѣ държаха твърдо за автономията, понасяйки съ усмивка на уста хулата, че сж сепаратисти. Прѣзъ есенъта на 1912 год. кабинетътъ Гешовъ—Даневъ прѣдприе война противъ Турция съвмѣстно съ Сърбия и Гърция, съ които бѣ сключилъ прѣдварително нѣкакви договори, които се пазѣха въ тайна. Българскитѣ въоръженъ народъ потегли въ тази война съ голѣмъ ентузиазъмъ: той отиваше да освобождава поробенитѣ си братя. За този идеалъ той бѣ готвенъ въ казармитѣ въ течение на 35 години. Може да се каже, че въ началото на тази война пораженцитѣ не смѣха да се покажатъ. Българитѣ въ Македония, респективно Вжтрѣшната революционна организация, дадоха всичката си подкрѣпа на България и нейнитѣ съюзници въ тази „освободителна“ война. Трогателна солидарностъ сжществуваше между всички българи, безъ разлика на партии и фракции въ Царството, въ Тракия и Македония прѣзъ първитѣ два мѣсеца. Ала затягането на войната, грѣшкитѣ, които я съпровождаха — политически и стратегически, — всичко това даде храна на пораженцитѣ и тѣ излѣзоха отъ леговищата си съ злитѣ свои прокоби. Пораженството, тази страшна отрова за народитѣ, проникна отъ дълбокия тилъ и въ редоветѣ на армията. Вънъ отъ обективнитѣ причини, пораженството не малко допринесе за катастрофалния край на междусъюзническата война. Войниците, които бѣгаха отъ фронта съ пушкитѣ на рамото, казваха, че отиватъ да пазятъ старата граница: за тѣхъ тамъ свѣршваше българската земя. „Поробенитѣ братя“ бѣха имъ станали ненавистни. Но пораженцитѣ не се спрѣха на старитѣ граници, тѣ продължиха своя пжтъ; отиваха да пазятъ синура на своето село. Въ случай че врага дойдѣше и до този синуръ, пораженеца щеше да каже: ще пазя плета на собствената си колиба. Нещастници! Тѣ не знаяха, че този е най-сигурния пжтъ да загубятъ и тази колиба

Слѣдъ Букурещкия договоръ за миръ пораженцитѣ бѣха много, но не до тамъ можщи да взематъ управлението въ свои ржцѣ. Избухналата наскоро общоевропейска война понамаля числото имъ. Но все пакъ бѣха доста силни, когато България се намѣси въ тази война. Призования на новъ подвигъ български народъ, макаръ и безъ ентузиазъма на първата война, потегли срѣщу враговетѣ си съ твърдостъ и решителностъ. Велики побѣди издържа. Славни страници записа въ историята си. Три години се бори мжжки срѣщу неприятели, събрани почти отъ цѣлия свѣтъ. Ала пораженцитѣ сжщо вършеха своето позорно дѣло, даже отъ затворитѣ, гдѣто бѣха тикнати нѣкои отъ тѣхъ. Особено се

засили отровната имъ пропаганда слѣдъ намѣсата на Съединитѣ Щати въ войната. Тѣ почнаха да шумятъ. Искаха миръ на всѣка цѣна, т. е., тѣ жертвуваха всички жертви, дадени до тогазъ, и всички успѣхи, постигнати чрѣзъ тѣхъ. Пораженството зарази фронта. Най-голѣма бѣ тази зараза въ най-стратегическитѣ пунктове на бойната линия — на Добро-поле. Прѣди пробива тукъ, прѣди да се почнатъ даже дѣйствия отъ страна на неприятеля за този пробивъ, обществената мѣлва разнасяше злокобната вѣстъ, че войниците ще се биятъ до 15 септември и послѣ ще захвърлятъ пушкитѣ. Атмосферата бѣ наситена съ поражение. Неприятелътъ е билъ освѣдоменъ на кой пунктъ поражение то най-силно е обхванало армията и тамъ направи своя пробивъ. Катастрофата бѣ сега колосална Дръзкитѣ водачи на „Българския Народенъ Земледѣлски Сюзъ“ въ тѣзи най-трагични моменти, не намѣриха зрънце доблестъ у себе да съдѣйствуватъ за ограничението на злото, но тѣ проявиха достатъчно самообладание и голѣма прѣсмѣтливостъ да се поставятъ начело на поражение и да повѣдатъ бѣгачитѣ отъ фронта войници противъ столицата на България! Озлобени спрѣмо царъ Фердинандъ, тѣ не пощадиха честта, доброто име и бѣдацето на своя народъ. Прѣдъ тѣхния взоръ имаше една цѣль: властта, цѣлата властъ, сега или никога. И понеже не можаха да я взематъ съсъ сила, тѣ я получиша чрѣзъ хитростъ частъ по частъ, ползувайки се широко отъ поражение, което бѣ залѣло цѣлата страна. „Какъвто миръ ми прѣдложатъ, такъвъ ще подпиша“, — заявяваше м-ръ прѣдседателъ Стамболийски, прѣди да бѣде свикана конференцията за миръ въ Нйойи. А защо бѣ потребно това заявление, слѣдъ като бѣ заложена здравата частъ отъ армията и бѣ взето оржжието ѝ? Нима имаше у нѣкого помисль за нова съпротива, слѣдъ като България бѣ окупирана отъ съюзницитѣ побѣдителки възъ основа на едно примирие? Но м-ръ президента знаеше, че говори на единъ простъ народъ, уморенъ и съкрушенъ отъ три нещастни войни. Той искаше да му врѣже въ съзнанието — ето на, азъ ти нося миръ на всѣка цѣна.

Отъ четири години насамъ България се управлява въ името на поражение

II.

Правителството на Стамболийски и Македонското освободително движение.

Македонскитѣ българи сж били винаги най-изложени на вражески нападения. Тѣ сж служили всѣкога като една бариера за останалитѣ българи. Въвъ войнитѣ прѣзъ срѣднитѣ вѣкове между България и Византия, България и Сър-

бия, македонците сж първи изпитвали ударитѣ на тѣзи съ-
сѣди завоеватели и сж ги отслабвали достатъчно, за да не
проникватъ въ сърцето на българската земя. Македонскитѣ
българи — както се е изразилъ покойния Старо-загорски
митрополитъ Методий Кусевъ въ Народния съборъ въ Цари-
градъ прѣзъ 1871 год., — сж били ванаги на устата на топа.
Поради това тѣ сж били и най-дълго врѣме подъ чуждо
владичество, поради това сж и днесъ подъ владичеството
на Сърбия и Гърция. Но у тѣхъ се е развило и протавоя-
дие срѣщу тази напасть; тѣ сж най-коравитѣ българи: шестъ и
половина вѣка сж подъ чуждо иго, — византийско, сръбско, тур-
ско, пакъ сръбско и гръцко, — ала при все това здраво
държатъ за своята народностъ и мжжки се бортъ за съхра-
нение на националната си култура, за политическа свобода
и независимо управление. Както слѣдъ първия, така и
слѣдъ втория погроми пораженството не овладѣ македон-
цитѣ. Имаше и има между тѣхъ пораженци, които се под-
слониха подъ крилото на пораженцитѣ въ България, но
все пакъ не можаха да взематъ връхъ, защото, както тукъ
срѣдъ емиграцията, така и отатѣкъ въ поробената стра-
на има едно здраво, заякнало въ борба мнозинство, което
не пада духомъ въпрѣки всички прѣвратности на сѣдбата.
И бива ли да бжде друго яче за тѣзи, които водятъ рево-
люционна борба отъ тридесетъ години насамъ?

Водачитѣ на македонското освободително движение
можеха да почнатъ възсъздаването на Вжтрѣшната револю-
ционна организация още на другия день слѣдъ изтеглянето
на българскитѣ войски и българската администрация отъ
Македония, но не сториха това, за да не напакостятъ на
България, която тѣ обичатъ повече, отколкото тѣзи, що я
управляватъ, защото обичѣта на първитѣ е безкористна.
Тѣ чакаха сключването на мира и слѣдъ това да започнатъ
наново своята дѣйностъ.

Емигрантитѣ, единъ мѣсець слѣдъ погрома, се органи-
зираха пакъ и издигнаха своя гласъ за свободата на Маке-
донуя съ твърдостъ, безъ хленчъ, унижения и пълзения,
защото най-малко дипломатитѣ сж хора, които могатъ да
се трогнатъ. Мемоаритѣ, които подадоха до конференцията
за мира и до обществото на народитѣ, свидѣлствуватъ за
високия духъ на македонцитѣ емигранти.

Но пораженството има нагона да заразява всичко и не
търпи около себе самоупование и твърда вѣра въ крайната
сполука на народното дѣло. И „Земледѣлческото народно“
правителство подъ ръководството на г-на Стамболийски
поведе борба противъ водачитѣ на македонското освободи-
телно движение — открита противъ водителитѣ на Вжтрѣш-
ната организация, прикрита срѣщу стоящитѣ начело на
емигрантската организация. За това то намѣри съвѣтници
въ лицето на малцината македонци пораженци, измежду

които се явиха сжщо лица да изкористятъ създаденото отъ катастрофата положение, да застанатъ начело на македонцитѣ и вървятъ подъ диктовката на „почитаемото“ правителство, отъ което получаваха пари.

Въ края на октомврий 1919 год. министра на вжтрѣшнитѣ работи Александъръ Димитровъ извика въ кабинета си Тодоръ Александровъ и го помоли да му даде съвѣти и съдѣйствие чрѣзъ приятелитѣ си, за да се въведе редъ и миръ въ Струмишкия окржгъ, кждѣто не бѣше спокойно. Тодоръ Александровъ се яви при министра и въ интереса на България и българския народъ му обѣща всичко, що може дастори за това. Подиръ нѣколко денана 4ноемврий сжщата година въ 5 часа заранѣта Т. Александровъ и генералъ Ал. Протогеровъ бѣха арестувани. Прѣдлогъ? Срѣбското правителство, съгласно Нйойския договоръ за миръ искало да му се прѣдадатъ всички, които сж извършили жестокости въ Поморавия и Македония.

Вѣрно ли бѣше това?

Срѣбското правителство бѣше издало една книга, за бивали и небивали български жестокости, въ които бѣха замѣсени нѣколко стотинѣ души. Между тѣхъ бѣха поставени нарочно и македонскитѣ революционери. Прѣди голѣмата война Вжтрѣшната революционна овганизация бѣ започнала пакъ своята дѣйность. Срѣщу насилническата и денационализарска политика на Сърбия трѣбваше да се реагира. Извършени бѣха атентати на нѣколко мѣста; избити бѣха пазачи на желѣзнопжтната линия. Ако правителството на една държава — бѣлградската въ случая — убиваше, биеше, грабѣше чрѣзъ разни „черни ржки“, и банди на държавна служба учители, свещеници, търговци, занаятчии, земледѣлци, мирни хора, но които сж проявили български чувства, — Революционната организация не можеше да не противопостави на терора тероръ, иначе тя би се самоотрѣкла. Това сж дѣлата, за които можеха да отговарятъ Александровъ — Протогеровъ. Но никоя цивилизована държава въ свѣта не прѣдава революционери. Прѣзъ войната Т. Александровъ и Ал. Протогеровъ бѣха въ редоветѣ на българската армия като всички българи. Ако хора на Организацията и прѣзъ войната сж извършили нѣйдѣ нѣкакви екзекуции, това сж сторили тѣ надъ сърби кръволоци, които бѣха дошли, кой знае отгдѣ, да изтезаватъ населението въ чужда тѣмъ страна. Т. Александровъ въ Поморавия не е ималъ работа. Генералъ Ал. Протогеровъ бѣ назначенъ отъ главното командуване да усмири възстанието въ Поморавия, което застраши тила на българската армия и извърши съ успѣхъ възложената му задача. А че той си е послужилъ съ законнитѣ срѣдства при такива случаи, показватъ документитѣ, които едно българско правителство трѣбваше да проучи, прѣди да издаде заповѣдь за арестуването му. Колко обвиняеми отъ сърбитѣ

арестува земледѣлското правителство? Много малко. Защо почна отъ тѣзи, които стояха начело на македонското освободително движение? Защо побърза съ ареститѣ, прѣди да види, какъ този въпросъ ще се разрѣши съ Германия и другитѣ побѣдени? Защо три дни прѣди тѣзи арести Ал. Димитровъ повика за съвѣтъ Тод. Александровъ въ кабинета си, ако той бѣ прѣстѣпникъ? Това бѣше една лукава примамка. Споредъ данни, станали извѣстни по-послѣ, Ал. Димитровъ, замѣсенъ нѣкога въ революционнитѣ македонски борби като бившъ санданистъ, посегна на Тод. Александровъ и Ал. Протогеровъ, ръководимъ отъ свои чувства и по съвѣтитѣ на Гѣорче Петровъ, Павелъ Христовъ и др. Пораженцитѣ въ България и македонски пораженци си подадоха ръжка и направиха съюзъ.

Протогеровъ и Александровъ избѣгаха отъ затвора, защото не ги чакаше справедливъ съдъ, а мѣсть. За привличане македонци къмъ почитаемото правителство бѣ уволненъ Г. Палашевъ отъ комисията за бѣжанцитѣ и бѣха назначени Гѣорче Петровъ и Павелъ Христовъ. Комисията за бѣжанцитѣ, отдѣление при министерството на вътрѣшнитѣ работи, се обърна на новъ македонски комитетъ, чието прѣд-назначение бѣ да се бори съ законно-избранитѣ и признати водители на Македонската революционна организация.

Минаха мѣсеци. Около комисията за бѣжанцитѣ, вътрѣшното и военното м-ва се насукаха македонци и тукашни българи съсъ съмнително минало и лоши инстинкти. Едни отъ първитѣ помощници на военния м-ръ и на м-ра на вътрѣшнитѣ работи се убѣдиха, че хората, съ които си служатъ, се продаватъ и на други мѣста, че сигурни, честни хора, добри българи, служащи на идея, а не за пари има само между привърженицитѣ на Вътрѣшната организация. Поменатитѣ виши чиновници намѣриха пѣтъ да донесатъ до знанието на Александровъ и Протогеровъ, че м-ритѣ имъ искатъ съдѣйствие за извѣстни патриотически задачи. Макаръ веднѣжъ изпитали на собственъ гърбъ вѣроломството на м-ра Ал. Димитровъ, въ интереса на общобългарски интереси, които не сж въ противорѣчие, а напротивъ сж въ хармония съ идеала на македонцитѣ — независима Македония — Протогеровъ и Александровъ посочиха за връзка съ Организацията Симеонъ Георгиевъ, бившъ кочански войвода извънредно честенъ и безкористенъ труженикъ, съ голѣми заслуги не само спрѣмо Македония, но и спрѣмо България.

Минаха нови мѣсеци. Единъ день, обаче, детективи на Вътрѣшното министерство отиватъ въ Кюстендилъ и сутринта рано взиматъ Симеона Георгиевъ, довеждатъ го въ София и го арестуватъ въ VI полицейски участъкъ. Не се минаха петъ дни слѣдъ това и трупътъ на Симеона бѣ намѣренъ въ Кюстендилско. Установи се, че детективътъ Стойче Добревъ, Христо Даскаловъ и др. сж го взели отъ VI уча-

стъкъ, убили го, прѣнесли го съ автомобилъ до едно мѣсто недалечъ отъ Кюстендилъ и послѣ трупътъ му, натоваренъ на конь, сж занесли въ землището на селото Жиленци. Може-ше ли да стане това безъ знанието на Александъръ Димитровъ?

Втората подлостъ бѣ по-голѣма отъ първата. Македонецъ, български гражданинъ, борилъ се 30 години за освобождението на родната си земя, участвувалъ въ войнитѣ, награденъ съ ордени за храбростъ, се прѣбива като псе отъ дедективитѣ на Вжтрѣшното министерство въ участъка, гдѣто билъ арестуванъ безъ никакво обвинение и безъ никакво слѣдствие! А какво станаха неговитѣ физически убийци? Като научиха, че прѣстѣплението имъ не е останало въ тайна и опасявайки се отъ наказанието на Вжтрѣшната организация, тѣ съ нѣколко свои орждия заминаха въ Македония — съ паспорти. Стойче Добревъ постѣпи на сръбска държавна служба като водителъ на банда, която изтезава населението, за да кажело, кждѣ сж комититѣ. Страшни золуми е извършилъ и върши този палачъ.

Христо Даскаловъ билъ назначенъ полицейски инспекторъ въ Битоля, за да шпионира и прѣслѣдва тамъ българитѣ, които биха замислили да поведатъ борба противъ сръбския режимъ. Прѣхода отъ службата имъ отъ България на служба въ Сърбия, е твърдѣ естественъ: и тукъ и тамъ тѣ прѣслѣдватъ борцитѣ за освобождението на Македония. Съ цѣната на подобни заслуги министъръ Александъръ Димитровъ бѣ приетъ въ Бѣлградъ да подготви пжтя за сблизението между България и Сърбия.

* * *

Прѣзъ есенъта 1920 г. Съюзътъ на македонскитѣ благоторителни братства въ България имаше своя Втори великъ съборъ. Както между членоветѣ на Изпълнителния комитетъ, който водѣше работитѣ на съюза до този съборъ, така и между делегатитѣ имаше пораженци, които минаваха за противници на Вжтрѣшната революционна организация, защото тя се ржководѣла отъ Тодоръ Александровъ и Ал. Протогеровъ. Голѣмото мнозинство отъ събора, обаче, стоеше на гледащето, че легалната емигрантска организация не бива да се бърка въ работитѣ на Вжтрѣшната революционна организация. Съюзътъ на братствата има скромната задача да подържа интереса на македонцитѣ емигранти спрѣмо поробената родина, да освѣтлява чуждия свѣтъ върху положението въ Македония и да пледира прѣдъ официални фактори, обществени сдружения и частни лица македонската кауза. Македонскиятъ въпросъ ще бжде поставенъ на дипломатическата маса и тласканъ къмъ правилното му разрѣшение отъ

борбитѣ, легални или нелегални, споредъ условията въ самата Македония, които ще се водятъ въ послѣдната. Тѣй е било въ миналото, тѣй ще бѣде и сега, казваха тѣ. Никакво вмѣшательство, пречее, въ работитѣ вжтрѣ: емигрантитѣ могатъ само да имъ съчувствуватъ и да ги изнасятъ чрѣзъ печата прѣдъ чуждия свѣтъ. Пакостъ бихме сторили и на България, казваха тѣ, ако има смѣшание между едната, и другата организации. Така мислѣше мнозинството. Разбира се, това не се разискваше въ събора, не биваше и да се разисква.

Всички въпроси отъ принципаленъ характеръ минаха благополучно.

Дойде редъ да се избере новия изпълнителенъ комитетъ. Явиха се двѣ мнѣния по начина на избора. Малцинството искаше да стане съ явно гласоподаване и съсъ спогодба върху лицата — т. е. и то да бѣде прѣдставено; мнозинството — избора да стане съ тайно гласуване и които лица получатъ най-много гласове, тѣ сж избрани. Това искаше мнозинството, защото въ миналия комитетъ трима отъ членоветѣ му бѣха извързили едно лошо дѣло безъ знанието на колегитѣ си — 9 души — и защото имаше постоянни борби вжтрѣ въ самия комитетъ. Поради рѣшението на събора избора да стане съ тайно гласоподаване, тридесетина делегати начело съ архитектъ Н. Юруковъ и Д-ръ Ф. Атанасовъ напустнаха демонстративно, събраха се въ единъ отъ салонитѣ на бирария Батембергъ и на другия день обявиха отцѣпничеството си, като си избраха нѣкаква Врѣменна комисиия. Прѣди разцѣплението още Д-ръ Филипъ Атанасовъ държеше едно арогантно поведение и се заканваше! На каква сила разчиташе той и другаритѣ му? Въ послѣдствие се установи, зе тази сила бѣ българската държавна властъ. „Земледѣлското“ правителство бѣ пустнало въдицата си срѣдъ емигрантитѣ и внесе разцѣпление между тѣхъ. По-късно „Врѣменната комсия“ — бѣ нарѣчена „Федеративенъ Комитетъ“ и въ устава на новата „организация“ бѣ формулирана цѣль — създаването отъ Македония на независима федеративна държава. Така се създаде „принципалното“ различие съсъ Съюза на братствата. Обществената мѣлва разнася, че въпросътъ за отчуждаването на хотелъ „Юнионъ Паласъ“ отъ „Земледѣлското“ правителство, а този хотелъ е собственостъ на архитектъ Юруковъ и на тѣста на Д-ръ Филипъ Атанасовъ, е ималъ сжщо така извѣстно значение за разцѣплението, чиито инициатори бѣха поменатитѣ двама господа. Вѣрно ли е това, не знаемъ. Знае се само, че хотелътъ не бѣ отчужденъ и че архитектъ Юруковъ често посѣщавалъ М-ръ Александъръ Димитровъ. Г-нъ Крумъ Поповъ, кмета на столичната община, въ интименъ разговоръ призналъ прѣдъ Георги Занковъ, прѣдседателъ на Илинденската организация, че правителството е създало „Федеративния комитетъ“

Но „федеративният комитет“ не се задоволи съ легална „дѣйност“ — поддържане на разцѣплението и излагането по този начинъ на поробената страна въ чужбина; той пожела да си създаде и „революционенъ“ клонъ вътрѣ въ Македония. Понеже това му се видѣ невъзможно откъмъ изтокъ, рѣши да се опита откъмъ западъ. И прѣзъ есента 1921 г. Д-ръ Филипъ Атанасовъ, Павелъ Христовъ, Христо Цвѣтковъ, Кръстю Лйондевъ и Крумъ Зографовъ заминаха за Албания: първия и послѣдния прѣзъ Букурещъ, Виена, Римъ, Бриндизи; другитѣ трима се качиха на параходъ въ Бургазъ. Една случайностъ събира на сѣщия параходъ поменатитѣ трима съ Александъръ Протогеровъ, който заминаваше тайно за странство. Както въ парахода, така и въ Тирана, гдѣто пристигнали и Д-ръ Филипъ Атанасовъ съ Крумъ Зографовъ, тѣ си разкрили картитѣ прѣдъ Протогеровъ — че ще основаватъ вътрѣ революционна организация и се започнали прѣговори помежду имъ, които не доведоха до окончателенъ резултатъ, понеже се узна, че сж орждия на Земледѣлското правителство, което бѣше имъ дало и срѣдствата. А принципъ на Вътрѣшната организация е да не зависи отъ никое правителство. Отъ тази експедиция нищо не излѣзе. Слѣдъ врѣме Д-ръ Филипъ Атанасовъ, Христо Цвѣтковъ, Крумъ Зографовъ и Павелъ Христовъ се върнаха. Остана само Кръстю Лйондевъ, който, изглежда ги е напустналъ. Павелъ Христовъ погина отъ туберкулоза.

Това, обаче, не отчая „Федеративния комитетъ“, токозъ повече, че имаше кой да харчи и още, че намѣри нови „привърженици“.

*

* *

Трима бивши революционери, а именно Славе Ивановъ, Дончо Ангеловъ, Стоянъ Мишевъ заразени, вѣроятно, отъ пораженството и изгубили вѣра въ възстановяването на Вътрѣшната революционна организация, нагласяватъ скоро слѣдъ погрома нѣколко бивши четници за обири въ Македония, та каквото донесатъ да си подѣлятъ. Тодоръ Александровъ нищо не знае, това се върши тайно отъ него, макаръ Славе Ивановъ да е почти постоянно съ него. Григоръ Циклевъ, Митрушъ Циклевъ, Ване Арсовъ, Мите Стояновъ Суджукаровъ, Пано Жилански, Сандо Пехливани и др. отиватъ като чета въ Македония и съ страшни инквизиторски срѣдства, — като стѣгане тестикулитѣ, горене по тѣлото и други подобни, — изтрѣгватъ златни турски лири отъ нѣкои турци, българи и власи, занасятъ ги въ България и си ги дѣлятъ съ изпратилитѣ ги поменати трима. Като усѣтилъ тая работа бившия войвода Лазаръ Тодоровъ Фертака, дали и нему нѣщо, за да мълчи. Това позорно дѣло бѣ страшно пакостно за освободителното движение. Населението вътрѣ е

нападнато едновременно отъ грабителитѣ сърби и отъ разбойници македонци, бивши четници и войводи. Хората отатѣкъ можеха да си помислятъ, че това се върши съ знанието на Тодоръ Александровъ. Съ тѣзи разбойничества, ако продължеха, щѣше да се прѣмахне всѣка почва за освободителното движение, защото населението, тероризирано отъ разбойниците, можеше да се хвърли въ обятията на сръбската властъ, като по-малко зло. Ала никое прѣстѣпление не остава тайна. Тодоръ Александровъ дочува за това и разпитва уличенитѣ, по-рано вѣрни хора на Организацията. Тѣ отричатъ. Единъ, обаче, отъ участницитѣ въ това мръсно дѣло се разкайва, разправя всичко въ подробности и иска прошка отъ Организацията. Сжщиятъ се самопризнава, че м-ръ Александъръ Димитровъ му обѣщаль голѣма сума пари, ако убие Тодоръ Александрова. Организацията го прощава, но рѣшава да накаже непокаянитѣ се грѣшници, които продължаватъ да лъжатъ. Дончо Ангеловъ, бившъ кратовски войвода, който влѣзълъ вжтрѣ съ чета безъ разрѣшение на Централния комитетъ и който мислѣлъ, че послѣдния не е разкрилъ разбойническитѣ похождения, бива заловенъ и осъденъ на смъртъ заедно съ брата на Григоръ Циклевъ и други. Намиращитѣ се въ България разбойници дигатъ аларма срѣдъ познати македонци, че Тодоръ Александровъ е полудѣлъ, понеже убивалъ най-добритѣ си хора като Дончо Ангеловъ! Тѣ се заканватъ да отидатъ и го убиятъ. Тѣзи разбойници, познавайки строгитѣ наредби на Вжтрѣшната революционна организация, — тя наказва най-строго подобни дѣяния, — рѣшаватъ да се борятъ съ нея на животъ и смъртъ. Тѣ дирятъ съюзници. Вдѣхновителитѣ имъ Стоянъ Мишевъ и Славе Ивановъ намиратъ тѣзи съюзници въ „Федеративния комитетъ“ и „земледѣлското“ правителство. „Федеративниятъ комитетъ“ имъ дава фирмата си и „идентѣ“ си, тѣ пъкъ ставатъ негова бойна сила. Тѣ образуватъ „федеративна революционна организация“ на българска територия и избиратъ изъ срѣдата си „централенъ федеративенъ комитетъ“, който си направи и печатъ съ образъ въ срѣдата — мома, ризкжсала робски вериги. Въ „централния революционенъ Федеративенъ комитетъ“ влѣзли Крумъ Зографовъ, Александъръ Пановъ, Григоръ Циклевъ, Велко Мандарче, Заре Секулички и Лазаръ Тодоровъ Фертика. Д-ръ Ф. Атанасовъ и Арх. Н. Юруковъ запазили за себе ролята на „задгранични прѣставители“. И прѣзъ пролѣтѣта на 1922 г., слѣдъ Великденъ, — формиратъ една чета отъ 50 - 60 души, начело на които заставатъ членоветѣ на „централния комитетъ“. Въ Кюстендилъ и мжжко и женско, и мало и голѣмо е знаело за заминаването имъ: голѣмъ гуляй падналъ. Къмъ границата били изпратени отъ околийския началникъ, който имъ държалъ рѣчь, защото отивали на голѣмъ подвигъ: да убиятъ Тодоръ Александровъ и да прѣвзематъ Вжтрѣшната организация

Мръ на Вжтръшнитѣ работи бѣ тогазъ Райко Даскаловъ.

Влѣзоха вжтрѣ. Опитаха се да измамятъ Александрова и Панчо Михайловъ, като ги викаха на срѣща ужъ за разбирателство. При заминаването си пъкъ бѣха наредили да се пусне изъ София мълвата слѣдъ нѣколко дни, че македонскитѣ войводи се събрали на конгресъ, скарали се, сбили се и че между убититѣ е и Тодоръ Александровъ: толкозъ бѣха увѣрени въ изпълнението на своя планъ. Вжтрѣ, обаче, тѣ бѣха посрѣщнати съ огънъ отъ организационнитѣ чети и милицията, та се намѣриха, отъ гдѣто бѣха тръгнали, въ Кюстендилъ — изподраскани, съ подути отъ бѣгане крака, капнали отъ умора. Крумъ Зографовъ, — главния членъ на „централния федеративенъ комитетъ“ — пакъ намѣри тамъ смъртта си. Единственитѣ документи, които сж заловили срѣбскитѣ власти, бѣха тѣзи у Крумъ Зографова. Защо Бѣлградското правителство не подаде нота до земледѣлското правителство по този случай? И ако е поискало обяснение отъ послѣдното, защо не послѣдваха заплашвания? Отговорътъ може да бѣде само единъ: обяснено му било, че тази чета е заминала да прѣслѣдва четитѣ на Вжтръшната организация, значи да върши дѣлото на Сърбия.

Подиръ този крахъ на „федеративната революционна организация“ отъ разбойници и продажници другиятъ виденъ членъ отъ „централния“ комитетъ Александъръ Пановъ бѣ назначенъ управителъ на Столичната баня отъ земледѣлца кметъ Крумъ Поповъ: той бѣ заслужилъ този постъ съ подвига си, макаръ и не успѣшенъ. Сжщия господинъ, като управителъ на банята, се зае да организува емигрантска земледѣлческа дружба, като обѣщаваше на членоветѣ ѝ мѣста за кжщи, бързи и максимални заеми, служби и други облаги. Записаха се нѣколко продажници и дружбата бѣ образувана. Тя имаше и свой органъ — „Прокуденъ Земледѣлецъ“, редактиранъ отъ сжщия Пановъ, печатанъ въ печатницата на „Земледѣлския Народенъ Съюзъ“, на хартия отъ тази на в. „Земледѣлско знаме“.

Прѣзъ августъ сжщата 1922 год. въ Македония бѣ изпратена втора експедиция отъ разбойници федералисти: слѣдъ като опожариха с. Кошево, гдѣто падна убитъ по-рано Крумъ Зографовъ, и убиха нѣколко селяни, тѣзи пехливани се върнаха назадъ.

Когато прѣзъ септември 1922 дружбашкото правителство устрои „цѣпеничарската акция“ противъ блока на гара Долни-Дѣбникъ и въ Търново, въ тази акция участвуваха и разбойничитѣ федералисти. Може би, отъ тукъ земледѣлческитѣ водители вадятъ заключението си, че блока е съ Революционната организация и Революционната организация е съ блока. Тѣ водятъ борба съ Организацията още отъ 1919 год., изпращатъ противъ нея контра-шайки; тѣзи послѣднитѣ

бивать прѣслѣдвани отъ Организацията, а тѣ сж орждия на „Земледѣлческото правителство“ и противъ Организацията и противъ блока и противъ всѣка опозиция. На своя съюзъ съ „федералиститѣ“ по силата на логиката земледѣлческитѣ водачи противопоставятъ нѣкакъвъ съюзъ на Революционната организация съ блока и изобщо съ опозицията. Когато биятъ блока, тѣ го биятъ подѣ прѣдлогъ, че симпатизира на революционната организация, не, че конспирира противъ правителството съ македонствующитѣ. Когато воюватъ съ Организацията, тѣ казватъ, че се борятъ съ нея, защото е въ услуга на блокаритѣ. А въ дѣйствителность Революционната организация е чужда на партийнитѣ борби въ България; и по цѣлитѣ си, по срѣдствата си, по състава си тя нѣма нищо общо съ партиитѣ. Въ нейнитѣ традиции е да не се бърка въ вътрѣшния политически животъ на България, но въ нейнитѣ традиции сжщо е, тя да се бори срѣщу всички прѣчки, отъ кждѣто и да идатъ тѣ. „Земледѣлческото“ правителство ѝ е обявило война, тя може ли да не отговаря на ударитѣ съ контра-удари? Близки до правителството лица, когато послѣдното бѣ въ разгара на борбата си съ блока, — не напразно то има инициативата да се справя, когато ще, съ всѣки, когото е обявило за свой неприятель, — влѣзоха въ прѣговори съ Организацията за разбирателство. Членътъ отъ централния комитетъ Тодоръ Александровъ отговори, че Организацията не се занимава съ качване и сваляне на правителства и че примирението само по себе ще стане, когато „Земледѣлското правителство“ прѣдаде на сждебнитѣ власти разбойницитѣ „федералисти“, които обраха Раненскитѣ власи въ Кюстендилско, на българска територия. За това Организацията притежава неопровергаеми доказателства — дознанието отъ одного отъ участницитѣ въ този обиръ. А тѣзи „федералисти разбойници“, начело съ Григоръ Циклевъ, Сандо Пехливана, Вано Арсовъ и др., вилнѣха въ Кюстендилъ, вършеха грабежи въ Кюстендилско, тероризираха кюстендилскитѣ граждани подѣ покровителството на административнитѣ власти. Отъ тѣхъ бѣ убитъ и бившия четникъ Стоянъ Антоу при съучастие на стражари. Никой не смѣеше да закъснѣе вечеръ въ този окръженъ центъръ на „свободното“ III Българско Царство отъ терористичната група на „федеративния комитетъ“ и „земледѣлското“ правителство. Всѣки се прибираше рано, да не бжде поваленъ отъ нѣкой куршумъ, както това стана съ Ал. Гюргинчевъ и Алайковъ. Правителството бавѣше своя отговоръ. Тѣзи сжщитѣ искания — да се дадатъ подѣ сждѣ „федералиститѣ разбойници“, да се отстранятъ отъ Кюстендилъ и София, да не се изпращатъ нѣкакви си „федеративни“, а въ сжщность разбойнически чети въ Македони и да терзаятъ тамъ и тѣй изтерзаното отъ сѣрби население, — тѣзи сжщитѣ искания на „Вжтрѣшната организация“ бѣха

отговора и на по-раншни „прѣговори“ между правителството и Организацията. То отговаряше уклончиво, нѣщо приемаше, нѣщо отхвърляше — и никога не прѣставаше да върши своите „акции“ против Организацията и нейни съчувственици, като Михаилъ Странджата, който бѣ убитъ по-срѣдствомъ орждията му „федералисти“. Така бѣ и послѣдния пжть. Когато се водѣха тѣзи прѣговори, убитъ бѣ запасния подофицеръ Алайковъ, съчувственикъ на Вжтрѣшната организация. Въ отговоръ Организацията прѣдприе кюстендилската експедиция — да залови и накаже сама тѣзи катели. Знае се резултата: Кюстендилъ си отдѣхна и гражданството се почувствува свободно. Оттеглянето на революционеритѣ стана, обаче, при условието, че ще се изпълнятъ исканията на Революционната организация, защото мнозина отъ разбойниците „федералисти“ бѣха подушили по-рано, — сигурно съобщено имъ е било отъ властитѣ — за експедицията на революционеритѣ, и избѣгаха въ София и Пловдивъ. Министъръ Томовъ, управляющъ тогазъ и м-вото на вжтрѣшнитѣ работи, въодушевенъ, вѣроятно, отъ желание да тури край на една позорна борба на правителството на свободна България съ водачитѣ на борческа Македония, обѣща да изпълни всичко. Ала крайнитѣ, които образуватъ камарилата на Стамболийски, които го ласкаятъ, величаятъ, въздигатъ до небесата, биятъ на чувствата му, — тѣ сж изучили, кои сж тънкитѣ струни на неговата душа, — наддѣляха: тѣ успѣха да убѣдятъ своя „генияленъ“ водителъ, че Турлаковъ, Томовъ, Маноловъ сж съ македонствующитѣ и комплотиратъ съ тѣхъ противъ особата му. А Организацията е прѣговаряла на два пжти съ м-ръ Томова като мандатеръ на министерския съвѣтъ, иначе тя би нѣмала работа съ него. Като всѣки диктаторъ и Стамболийски е заобиколенъ отъ подлещи ласкатели. Млади хора, полуобразовани и безъ житейски опитъ, авантюристи, амбициозни, жадни за властъ, пари и разгуленъ животъ, безъ обществено чувство, безъ национално чувство, отричащи всички добродѣтели, обичащи само себе си, единъ видъ „свѣрхчовѣци“, но не отъ типа на Нитчевия свѣрхчовѣкъ, а отъ вида на изменитѣ човѣшки типове, които гледатъ на народа съ прѣзрение, експлоатиратъ невѣжеството му съ демагогия и теглятъ отъ него живителни сокове като паразити, — това сж то жеманфишиститѣ, които образуватъ камарилата на г-на м-ръ прѣдседателя. Тѣ именно побѣдиха въвъ вжтрѣшнитѣ разногласия на Съюза, наложиха прѣобразуването на кабинета и отвориша пжть за себе си. Тикайки Стамболийски въ една пакостна за България, вредна и за самия Земледѣлчески съюзъ борба, тѣ го правятъ все повече и повече плѣнникъ на своитѣ страсти. Диктаторътъ Стамболийски сжщоврѣменно е робъ на нѣколко жеманфишисти

*
* *

Разбойниците „федералисти“, пропждени отъ Кюстендилъ, се настаниха въ София и Пловдивъ. Въ послѣдния градъ, гдѣто д-ръ Филипъ Атанасовъ и архитектъ Юруковъ иматъ връзки съ съ свой земляци отъ Костурско чрезъ банка „Градиво“ и разни строителни прѣдприятия, тѣ си бѣха създали извѣстна база. Тѣ тукъ почнаха да налагатъ „данъци“ — даваха покани, скрѣпени съ познатия червенъ печатъ, до мѣстни търговци, „безъ разлика на вѣра и народност“ да внесатъ по десетки хиляди левове на „Федеративната революционна организация“, която освобождавала Македония, та трѣбвало да я подпомагатъ съ пари. Нѣкои отъ заплашенитѣ се обърнали къмъ архитектъ Юрукова и д-ръ Филипъ Атанасова: „ще дадете, казвали тѣ. Видите ли най-голѣмия хотелъ въ София „Юнионъ-Паласъ“, — заложили сме го и половината му стойностъ сме дали за тази цѣль!“ Други се оплаквали на властитѣ; послѣднитѣ, обаче, казвали: „ние не се бъркаме въ македонскитѣ работи“, т. е. ще дадете, не желаемъ да ви зачитимъ отъ тѣзи изнудвачи.“ Защото изнудвачитѣ бѣха услужили на „Земледѣлското правителство“ въ борбата му съ Вжтрѣшната революционна организация, въ цѣпеничарската акция и защото имъ сж нуждни за още акции.

Прѣзъ февруари т. г. бѣ организирана нова експедиция противъ истинскитѣ борци за освобождението на Македония: една банда подъ водителството на Пандурски — Чочковъ замина за Малешевско, гдѣто извършила нѣколко убийства и обири. Революционеритѣ влизатъ въ диритѣ ѝ, разбиватъ я въ едно сражение, залавятъ петима отъ разбойниците и снематъ дознания отъ тѣхъ. Слѣдъ това заловенитѣ били обѣсени на едни върби при с. Кочариново. Пандурски, обаче; съ нѣколцина избѣгалъ и се прѣдалъ на сърбитѣ: сега и тѣзи изроди, подобно на Стойче Добревъ и Христо Даскаловъ, сж потераджии на сръбска служба и насилватъ бѣднитѣ македонски селяни да ставатъ сърби.

Слѣдъ всички тѣзи несполуки „земледѣлското правителство“ замишлява да подеме систематично борбата, като прѣмахне съмишленицитѣ на Вжтрѣшната организация въ Петричкия окръгъ и на първо мѣсто въ Неврокопско. Сега като главни организатори изпъкватъ на сцѣната, криещитѣ се по-рано задъ кулиситѣ, Димитъръ Кемаловъ отъ с. Каляпотъ, Драмско, и Тодоръ Паница. Първия е членъ въ Вишия земледѣлчески съвѣтъ, единъ отъ секретаритѣ на „Земледѣлската партия“ и единъ отъ камарилата на Стамболийски. Той е „федералистъ.“ Другиятъ — Тодоръ Паница — се прослави прѣди 15 години съ подлото убийство въ София на задграничнитѣ прѣдставители на Вжтрѣшната революционна организация — Иванъ Гарвановъ и Борисъ

Сарафовъ. Слѣдъ младотурската революция, той стана турско мекере. Прѣзъ послѣдната война бѣ на разузнавателна служба при щаба на II-ра армия, и като такъвъ задигалъ съ заплашвания тютюни на гърцитѣ въ Драма срѣщу низка цѣна и послѣ ги прѣпродавалъ съ грамадни печалби на търговци. По този начинъ направилъ положение отъ около 1 $\frac{1}{2}$ милионъ лева. Подведенъ бѣ по чл. 4 отъ закона за забогатяване отъ войната. За да не бжде прѣслѣдванъ, той се отдаде въ служба на „Земледѣлческото правителство“. Тодоръ Паница е отъ България и като „македонствующъ“ сжщо е отъ лагера на „федератиститѣ“ разбойници. Той, заедно съ избѣгалия отъ Неврокопъ околийски началникъ п. Ивановъ, застанаха начело на „оранжевогвардейския“ отредъ, който трѣбваше да очисти Неврокопско, слѣдъ това и другитѣ околии въ Петричкия окръгъ отъ автономиститѣ. Въ отряда бѣха зичислени и мнозина отъ виновницитѣ за създаденото положение въ Неврокопско. Членове на Земледѣлския съюзъ, „федералисти“ като македонци или „македонствующи“, деребействували въ Неврокопъ прѣди изгонването имъ отъ възмутеното и възстанало население, тѣ сега, облѣчени и въоръжени отъ държавата, обучени отъ оранжевия воененъ инструкторъ полков. Добруджански, отиваха да заематъ положението си на властующа клика. Въ тази експедиция сж взели участие и извѣстнитѣ вече разбойници „федералисти“ начело съсъ Ст. Мишевъ и Ст. Чочковъ. На тръгване въ походъ тази банда е била изпратена съ рѣчи отъ м-ра на войната Муравиевъ и м-ра на Вжтрѣшнитѣ работи Хр. Стояновъ, който въ изявленията си казва, че не познавалъ хората й! Прѣзъ врѣме на прѣстояването си въ Бѣлвова тази банда уби единъ кръчмаръ тамъ. Въ надвечерието на послѣднитѣ избори за народни прѣдставители тя се явила въ Неврокопско при с. Сатовче. Когато хиляди души въоръжени милиционери сж се насочили противъ бандата и щѣли да я унищожатъ, за спасяването ѝ е била дадена заповѣдъ до военнитѣ да я обезоръжатъ. Една частъ дѣйствително е била обезоръжена и върната назадъ въ София. Нѣкои били избити като Лакото и др. При залавянето на този Лако, авторъ на много убийства и обири, войници и стражари сж стрѣляли противъ автономиститѣ, и послѣднитѣ за самоотбрана сжщо отговорили съ огънь, до като заловятъ разбойника. — Четирма отъ сжщата Неврокопска „оранжево-федеративна“ банда въ стражарска униформа се прѣдали на сърбитѣ при Ново-село, Струмишко; сега сж въ услуга на великия щипски жупанъ и вършатъ грозни изтезания надъ населението. Паница, обаче, избѣгалъ неизвѣстно гдѣ, а попъ Ивановъ, бившия околийски началникъ въ Неврокопъ съ Г. Кемаловъ, братъ на Д. Кемаловъ, и 36-ма други минали гръцко-българската граница и се прѣдали на гръцкитѣ постове. Така проявиха и тѣзи типове липсата у тѣхъ на всѣ-

ко национално чувство. Сега управляющия министерството на външнитѣ работи м-ра на войната Муравиевъ прѣговаря съ гръцката легация въ София за връщането имъ въ България прѣзъ Бургазъ или Варна. Ст. Мишевъ, Гр. Циклевъ съ 15-16 души други разбойници по желание биватъ пратени отъ гърцитѣ на великия жупанъ въ Щипъ и ставатъ потераджии.

По поводъ на тия послѣдни събития, — бандата на Пандурски и експедицията на Паница, — Вътрѣшната революционна организация е пратила до Стамболийски прѣдупрѣдителнитѣ и строго повѣрителни писма, които министерскиятъ съвѣтъ намѣрилъ за патриотично да публикува съ изявленията на м-ра Хр. Стояновъ. Съ този актъ правителството на Стамболийски обяви явна война на поробенитѣ македонски българи, която война до тогазъ водѣше задкулисно, тайно, посредствомъ разбойниците „Федералисти“. Ала още съ първия си ударъ — правителството събрка адреса: ударени бѣха хора, които не сж извършили нищо нелегално и които иматъ едникия грѣхъ, че обичатъ поробената си родина и се борятъ срѣщу гърци и сърби съ устна рѣчь и печатно слово, нѣщо позволено отъ законитѣ въ България.

Кои сж тѣзи страшни за „Земледѣлческото народно“ правителство хора, за които бѣ издадена заповѣдъ да бждатъ арестувани въпрѣки всѣки законъ и мораль?

Иванъ Каранджуловъ, отъ Прилѣпъ, дългогодишенъ главенъ прокуроръ при Върховния Касационенъ съдъ, бившъ делегатъ на България въ конференцията за мира въ Хага, човѣкъ на около 70 годишна възраст. Защо? Не виждаме друга причина, освѣнъ тая, че бѣ три години прѣдседателъ на Изпълнителния Комитетъ на Съюза на Македонскитѣ братства въ България, организация архилегална, на която всичкитѣ дѣла сж открити и подлежатъ на провѣрка отъ всѣкиго.

Генералъ Д. Жостовъ, отъ Либяхово, Неврокопско, единъ отъ първитѣ военни магистрати въ България; сигурно той си пати, зарадъ фейлетонитѣ му въвъ в. „Слово“, съ които жигосваше съсъ сарказъмъ дѣлата на „земледѣлческитѣ“ първенци.

Никола Милевъ, отъ Мокрени, Костурско, бившъ професоръ, бившъ директоръ на печата при Външното Министерство, единъ отъ делегатитѣ на днешното българско правителство при Съвѣта на обществото на народитѣ, въ събранието му прѣзъ септемврий 1922 год., въ което бѣ изнесенъ въпроса за четничеството поради сръбски и гръцки обвинения спрѣмо България; бившъ подпрѣдседателъ на Съюза на Македонскитѣ братства. Той е директоръ на в. „Слово“. Защо бѣ заповѣдано арестуването му? Сигурно, защото писа статия въ в. „Слово“ по поводъ изявленията на М-ръ Хр. Стояновъ, въ която зовѣше „земледѣлското“ правителство да подири българщина у себе и да не воюва съ борящитѣ се за свободата на Македония.

Георги Кулишевъ, отъ Дойранъ, бившъ редакторъ въ Дирекцията на печата, бившъ секретаръ въ Цариградската легация прѣзъ режима на „земледѣлцитѣ“, журналистъ, редакторъ на в. „Слово“, защото „Слово“ критикува „почитаемото“ правителство.

Кирилъ Пърличевъ, отъ Охридъ, синъ на Григоръ Пърличевъ; Георги Баждаровъ отъ Горно-Броди, Стрско; Йорданъ Бадевъ, отъ Битоля — учители по професия, журналисти по дългъ спрѣмо разпокъсаната и поробена родина, бивши редактори на в. „la Macedoine“, „Македония“ и списание „Македония“, членове на своитѣ братства, постоянни делегати въ съборитѣ на емигрантската организация? Вината имъ? Е, да, иматъ такъва: въ писанията си страдатъ съсъ страданията на населението въ Македония, радватъ се съ радоститѣ на неговитѣ героични борби . . .

Георги Занковъ, отъ София, бившъ войвода, а послѣ народенъ прѣдставителъ и общински съвѣтникъ, сега прѣдседателъ на Илинденската организация, която извади на показъ позорнитѣ дѣла на „федералиститѣ — разбойници“ и оповѣсти съюза имъ съ земледѣлческото правителство.

Арсений Йовковъ, отъ Дебърско, редакторъ на в. „Илинденъ“, който публикува позорнитѣ дѣяния на поменатитѣ разбойници и съвѣтваше правителството да не помага на дѣлото на Сърбия и Гърция въ Македония. Въ послѣдния си брой в. „Илинденъ“ съпостави думитѣ на министъръ Хр. Стояновъ съ неговитѣ дѣла.

Марко Ивановъ, отъ Леринско, бившъ войвода, сега търговецъ, е арестуванъ, защото е членъ въ управителното тѣло на Илинденската организация.

Климентъ Кръстевъ, отъ Охридъ, запасенъ полковникъ, защото се довѣри на земледѣлскитѣ министри и прие поканата имъ да посрѣдничи за разбирателство съ Революционната организация.

Срѣбрень п. Петровъ, отъ Екши-Су, Леринско, защото прие прѣдложението на м-ръ Райко Даскаловъ да бжде назначенъ окръженъ управителъ въ Петричкия окръгъ, за да уталожи духоветѣ, види се, до като м-ра подготви оранжевата си гвардия.

Другитѣ защо? Питайте тѣзи, които сж заповѣдали арестуването имъ. Собствено въ постановлението на Министерския съвѣтъ подъ № 44, се казва:

„Да се арестуватъ всички нелегално дѣйствующие лица въ българска територия: автономисти и федералисти, заедно съ тѣхнитѣ разклонения на Петричкия и Кюстендилски окръжи.

Да се арестуватъ тѣхнитѣ ятаци и идейни вдѣхновители изъ горнитѣ окръжи, столицата и вътрѣшността на царството.

Арестуванитѣ да бждатъ разпрѣдѣлени въ разни концентрации лагери въ страната, а слѣдствие срѣщу тѣхъ ще се започне, слѣдъ като се създаде специаленъ законъ за сжденето имъ“

Ятаци и идейни вдѣхновители! Видите ли; това сж тѣ, прѣслѣдванитѣ.

Кой установи това?!

Знае се. Списъкътъ е приготвенъ отъ „Федералиста“ македонецъ, секретаръ на „Земледѣлския съюзъ“, бившъ директоръ на Трудовата поземелна собственост Димитъръ Кемаловъ, по оказанията на други „федералисти“, заедно съ д-ръ Филипъ Атанасовъ.

Колко „федералисти“ има арестувани? Такъвъ въпросъ е абсурдно да се задава. „Федералиститѣ“, които внушаватъ на правителството ареститѣ, които приготвятъ списъцитѣ за тѣзи арести, себе ли ще турятъ?

Впрочемъ, самото министерско постановление е единъ грозенъ произволъ. Нѣма модерна държава, въ която административната властъ да игнорира сждебната, да арестува пълноправни граждани и слѣдъ това да създава посрѣдствомъ послушната ѝ камара закони, по които да се сждятъ тѣзи граждани. Логическиятъ край на тази практика е: Министерскиятъ съветъ внася въ Народното събрание законопроектъ, въ който се казва тѣзи и тѣзи граждани да се осждятъ по на еди колко си години. Другото въ процедурата на „Земледѣлческото правителство“ е само мижи да те лъжа!

Въ печата се изнесе, че правителственитѣ вѣстници писали, какво арестуванитѣ сж взети за заложници! Защо, какъ? И тази добра! Ето ти още единъ новъ юрнекъ. Ясно е, че ареститѣ бѣха главно за угода на сърбитѣ . . .

*

* *

Тази противонационална политика на „земледѣлческото“ правителство ползува ли поне врѣменно царство България? Поне врѣменно, казваме, защото далечнитѣ послѣдици сж несъмнѣно пакостни, тъй като единъ народъ жертвува ѝ окончателно свои части, той въ края на краищата ще загине. Вчера поморавци, днесъ македонци, царибродци, босилеградци, утрѣ — до Искѣра и най-сетнѣ finis Bulgariae и загинване на българската народностъ. Политиката — моя дворъ да се спаси, та другитѣ, що щатъ да станатъ, ако е изразъ на непроходимото невѣжество у българския селянинъ въ Царството, тази политика у едно правителство, макаръ изходяще отъ селяни, е едно колосално прѣстжпление спрѣмо нацията. Та поне врѣменни нѣкакви облаги носи ли тя на България? Отговорътъ е отрицателенъ.

Сърбия, Гърция и Ромжния, които държатъ подъ властѣта си области населени съ българи, миналото лѣто се

бѣха нагласили да заплашатъ България съ окупиране на нейната територия, защото поддържала четничеството, пращала чети въ Македония и Добруджа. Въ сжщностъ по-осезателно се бѣ проявило четническо движение въ Македония подъ сръбска власть. Букурещъ и Атина подкрѣпиха Бѣлградъ отъ солидарностъ въ извършеното отъ тритѣ прѣстѣпление.

Вѣрно ли е въ основата си това обвинение спрѣмо България? Нито е фактически вѣрно, нито е вѣроподобно. Ние изложихме по-горѣ, че „Земледѣлческото правителство“ е изпращало чети не противъ Сърбия, а противъ Вжтрѣшната македонска революционна организация и че части отъ тѣхъ сж постѣпвали на сръбска служба като потераджии. Сърбитѣ, които иматъ отлична шпионска служба въ България, знаятъ много добрѣ всичко. Подозрѣнията при това на нѣкои, че въ подържането на разцѣпничество и борби срѣдъ македонскитѣ емигранти играятъ динари и драхми, не е безъ основание. Далечъ отъ насъ мисълта, че всички бивши и настоящи отцѣпници сж се продали; повечето сж заблудени.

Не е вѣроподобно, защото никакви чужди чети не могатъ да вирѣятъ въ една страна, когато тѣ не намиратъ почва вжтрѣ въ самата нея. Защо нѣма чети въ Нишавската областъ, въ Поморавия, въ Зайчарско? Защото тамошнитѣ българи сж прѣтопени, въ смисълъ че младото поколѣние е изгубило националното си самосъзнание и това стана, понеже сърбитѣ завладѣха тѣзи земи въ едно врѣме, когато още не бѣ завършенъ процеса на българското възраждане. Въ Македония не е така; тамъ почна българското народностно свѣстяване, тамъ борбата срѣщу грѣцкото духовенство бѣ най-упорита и продължителна; тамъ се води силна борба и противъ сръбската пропаганда въ турско врѣме; тамъ прѣди да влѣзатъ сърбитѣ се води и двадесетгодишна революционна борба за свобода и автономия. Турция едно врѣме сжщо обвиняваше България за революционното движение, а най-силно бѣ възстанието въ Битолския революционенъ окржгъ, въ който възстаницитѣ бѣха въоржжени съ грѣцки пушки! Сега сръбското правителство пакъ обвинява България, като казва, че тя, ако не праща чети, поне не прѣчи на тѣхното минаване. За доказателство сочи и обстоятелството, че на изтокъ отъ Вардара имало чети, на западъ отъ Вардара нѣмало. Въ сжщностъ има такива и на западъ отъ Вардара, само че по-малко. Убийството на Илия Кушевъ и Вардарски стана, не защото населението не ги поддържаше, а защото трима отъ четницитѣ имъ турци бѣха подкупени и ги убиха, когато спѣха. Весовъ пѣкъ, боленъ, бѣ прѣдаденъ отъ единъ попъ въ Крушовско; тази черна душа не е населението въ Македония, той е мърсотията въ това население, каквато има въвъ всѣко стадо. Пѣкъ и много бързатъ сърбитѣ, и искатъ всичко да знаятъ. И прѣзъ турско врѣме първитѣ афери — Винишката, Щипската, —

бѣха на изтокъ отъ Вардаръ, но послѣ още по-страшното бѣ отъ другата страна на македонския Йорданъ.

Революционно движение въ Македония е имало, има и ще има, до като тя е завоювана страна, до като не се здобие съсъ свобода и самоуправление. Безспорно, въ Хърватско, Словенско, Босна се борятъ за сѣшитѣ права съ легални сръдства. Ала въ Македония сами сърбитѣ и гърцитѣ прѣсѣкоха пѣтя на легалната борба: тѣ не признаватъ българската народностъ и прогониха мѣстната българска интелигенция: учители, свещеници, лѣкари, архитекти, юристи, публицисти, художници, писатели, офицери и пр.

Истина е, че не само съ чети се води нелегална борба; въ Ирландия се водяха сражения по улицитѣ съ блиндрани автомобили и съ модерни технически сръдства. Но въ Ирландия има развитъ градски животъ, висока материялна култура и стогодишно революционно движение: начинитѣ на борбата не се опрѣдѣлятъ въ кабинета на учения, а въ самата обществена сръда.

Види се, въ Македония съ чети може да се води революционна борба, затуй така се води.

Да не минаватъ отъ България четитѣ! Но както Сърбия, която е въоръжена до зѣби, не може ги спре да не минатъ на нейна територия и обратно, още по-малко това може да стори България. Не можеше да го стори въ турско врѣме, още по-малко може да го стори сега. Вината е въ границата, която дѣли еднородно население: и отсамъ българи и отатѣкъ българи. Сърбия щѣла да окупира нови земи, за да спре четничеството? Ще го засили, защото територията, която поддържа четитѣ, ще се увеличи, а границата ще дѣли пакъ българи отъ българи. За това единствената права позиция, която може и трѣбва да поддържа едно българско правителство, защото тя е съгласна и съ обективниѣ условия, тя е позицията, която държеше българската делегация въ Лондонъ прѣзъ лѣтото на 1922 година прѣдъ Съвѣта на Обществото на народитѣ, прѣдъ който бѣ сложенъ четническиятъ въпросъ. Сърбскитѣ, грѣцкитѣ и ромжнскитѣ делегати бѣха притиснати до стѣната съ искането на международна анкета, която да установи състава на четитѣ и причинитѣ за вирѣнето на четитѣ, та да се цѣри злото отъ корень.

Защо послѣ правителството на Стамболийсий отиде да прѣговаря въ Нишъ по четническиятъ въпросъ и защо тѣзи прѣговори сѣ се водѣли така, щото сѣкашъ България е виновна за четнишкото движение и сѣкашъ отъ нейнитѣ административни мѣрки ще може да се прѣкрати то? Отъ протоколитѣ на Нишкитѣ прѣговори се вижда, че българскитѣ делегати не сѣ говорѣли съ тона, аргументитѣ и самоувѣреността, които имаха въ Лондонъ. Вмѣсто въ положението на обвинители, тѣ сѣ били поставени въ това на обвиняеми. Защо тѣ не прѣдѣвиха прѣдъ Сърбия да приложи подписания отъ нея Сенжерменски договоръ за покровителство на

малцинствата и спрѣмо македонскитѣ българи? Българскитѣ делегати сж се бояли да споменатъ, че славянското население въ Македония е българско! . . .

Правителството на Стамболийски отъ четири години насамъ гони да постигне нѣкакъвъ външенъ успѣхъ, безъ да е годно да върши каквато и да е външна политика: отъ Ангора въ Лондонъ, отъ Бѣлградъ въ Римъ, отъ Лондонъ въ Парижъ, та на въздуха. Но нуженъ бѣше нѣкакъвъ външенъ успѣхъ на „земледѣлското“ правителство за оправдаване на вжтрѣшната си политика на произволи, беззакония и корупция: И понеже дѣйствителенъ такъвъ не постигна, трѣбваше привиденъ нѣкакъвъ успѣхъ да покаже.

И ето го: добръ сме съсъ Сърбия, съ Ромъния, съ Гърция, които лѣтосъ ни заплашваха съ война.

Съ война ли?

Сж ли тѣ въ състояние да правятъ нови завоевания? Гърция ще оставимъ, тя е въвъ война още съ Турция и яде такъвъ бой, че ще ѝ държи влага за дълго. За туй и спрѣмо нея Стамболийски държи остъръ езикъ, за да изтрѣгне едно обѣщание — връщането на бѣжанцитѣ, — което не върваме, че атинското п-во ще изпълни. Ромъния, поради външни и вжтрѣшни опасности, съвсѣмъ не мисли да си създава нови бели.

Сърбия е най-страшната споредъ „земледѣлското“ правителство. Не, споредъ насъ. Сърбия е сега по-немошна откогато и да било. Три милиона сърби владѣятъ 10 милиона хора отъ други народности: хървати, словенци, бошнаци, черногорци, маджари, власи, нѣмци, българи, албанци. По-рано Австрия бѣ живъ етнографически музей; сега Югославия е живъ етнографически музей. Но Австрия бѣ управлявана отъ културнитѣ и политични нѣмци, а Югославия отъ дивитѣ и брутални шумадийци. Югославия е така развѣждана отъ вжтрѣшни национални борби, че господаритѣ сърби сж шашардисани и не знаятъ отъ гдѣ да почнатъ и гдѣ да свършатъ. Югославия или ще бжде федеративна държава или нѣма да я бжде. Въвъ първия случай, тя за България нѣма да е опасна; въвъ втория случай — тя е безсилна. Сърбия е прѣситена отъ територии. Ако не бѣ така, тя щѣше да създаде сама претекста, за да завладѣе нова частъ отъ България. Нали сжщия Пашичъ, безъ никакво прѣдизвикателство отъ България, ограби своята съюзница въпрѣки договора за съюзъ съ нея? И да не бѣше така; има силни международни фактори, които поради свои интереси, не допускатъ ново разширение на Сърбия.

Вѣстниците на „земледѣлческото“ правителство, за да опровергаятъ, че послѣдната акция на правителството — разтурянето на Илинденската организация, спирането на в. в. „Илинденъ“ и „Независима Македония“, ареститѣ на македонски дѣятели, — не е била уговорена въ Нишъ, публикаваха протоколитѣ. Важното не е това, дали тази акция ста-

на по настояването на Сърбия или не; важното е, че тя е удобна за Сърбия, полезна за нея, вредна за България, пакостна за Македония. А дали тя е продиктувана отъ властолюбието и користолюбието на „земледѣлческитѣ“ водачи, или пъкъ е уговорена, ако не въ Нишъ, то въ Бѣлградъ, — това не е отъ голѣмо значение. Фактътъ е на лицѣ; значението му е очевидно. —

III.

Положението въ Петричкия окръгъ.

Македонцитѣ никога не сж допускали и помисълъ за нѣкаква революционна борба съ България въ малкото парче отъ Македония, което тя получи по Букурещкия договоръ за миръ и което бѣ окастрено съ отнимането на Струмишката околия по Нйойския договоръ за миръ. Първо, защото 75 на сто отъ македонцитѣ въ Петричкия окръгъ сж българи и като такива могатъ да иматъ всички политически права и свободи. Второ, защото и другитѣ народности тамъ — турци, власи и евреи, — иматъ пълна национална свобода и могатъ да се ползватъ отъ всички политически права. Трето, — защото тѣ сж увѣрени, че не е България, която ще попрѣчи за възстановяването цѣлостта на Македония и за създаването отъ послѣдната на една независима държава. България сама ще се откаже отъ тази своя частъ, стига останалитѣ два голѣми дѣла да бждатъ освободени отъ сръбско и гръцко иго. Въ 1919 г., прѣди да замине българската делегация за Нйойи, една депутация отъ членове на Изпълнителния комитетъ на Съюза на македонскитѣ братства въ България се яви прѣдъ м-ра на външнитѣ работи, Т. Тодоровъ тогазъ, и му заяви, че македонцитѣ очакватъ, щото България да отстоява автономията на Македония и делегацията ѝ да декларира, че България съ готовность се отказва отъ своя дѣлъ за това, стига Гърция и Сърбия да бждатъ заставени отъ силитѣ побѣдителки да сторятъ същото съсъ своитѣ дѣлове. Г-нъ Тодоръ Тодоровъ каза, че тази позиция ще държи и българската делегация въ Нйойи.

Какъ стана тогазъ, че населението въ Петричкия окръгъ се подигна противъ административнитѣ власти? Причината е партизанството, особено безогледното до прѣстѣпность партизанство на „земледѣлческитѣ“ водачи.

Въ Петричкия окръгъ има най-много сравнително бѣжанци. Голѣма частъ отъ българитѣ, прогонени изъ югоизточна Македония отъ гърцитѣ и изъ сръдна Македония отъ сърбитѣ, е тамъ. Въ Петричкия окръгъ има сравнително и най-много безстопанствени имоти, на които бѣха настанени

бѣжанцитѣ и на които прѣдстоеше да се настанятъ ненастаненитѣ по единъ справедливъ начинъ. Като пое властта „Земледѣлческия народенъ съюзъ“, — назначенитѣ чиновници, безъ морални качества, но съ ценза на голѣми партизани се заеха да вербуватъ съмишленици на Съюза. Ала не съ убѣждение, съ просвѣта правѣха това, а използвайки неволята на едни, алчността на други. Въ комисииитѣ, които трѣбваше да снабдяватъ съ земя бѣжанцитѣ, бѣха назначени „земледѣлци“ отъ стара България или нови такива, подали декларация по користни съображения. И започватъ тѣ да настаняватъ тѣзи, които дадатъ декларация за „земледѣлци“, като, разбира се, най-първо себе настанаха и оземлиха. На едни и сѣщи сѣмейства сѣ давани и кѣща, и дюкянъ, и градини, и ниви, вмѣсто на занаятчий и дюкянджий да се дава само кѣща и дюкянъ, а на земледѣлци — кѣща и ниви. „Нашитѣ“ се облагодѣтелствуваха за смѣтка на „ненашитѣ“. Разбира се, най-добрѣ наредиха себе и своитѣ мѣстнитѣ водачи — Димитъръ Кемаловъ въ Неврокопъ, Петъръ Ангеловъ въ с. Петрово, Мелнишко и др. Този послѣдния господинъ — Петъръ Ангеловъ, — бившъ войвода, се „оженилъ“ за една ханѣма въ Петрово, и послѣ сторилъ така, че ѣ взелъ цѣлия голѣмъ имотъ и станалъ едъръ землевладѣлецъ; подава декларация за членство въ „Земледѣлческия народенъ съюзъ“, става членъ въ околйската дружба, съ една дума той коли кучето. Нестига, че той самия забогатява, но той разпорежда кому колко и какво да сѣ даде. Този е единъ случай, който взимаме за примѣръ. Постѣпватъ оплаквания въ Комисията за бѣжанцитѣ за неправди и произволи, — ала и тя нали е отдѣление на Вжтрѣшното министерство, най-партизанското отъ всички министерства?

Злото не спира, обаче, тукъ. Настанени по-рано хора биватъ изваждани отъ жилищата имъ, прогонени отъ нивитѣ имъ, и опразненитѣ кѣщи и ниви се даватъ на новопокръстенитѣ „земледѣлци“, нашитѣ. И правда отъ нийдѣ: Богъ високо, царъ далеко. По този начинъ се създава страшно озлобление. Партизанскитѣ борби, освѣнъ това, въ този македонски кѣтъ се осложняватъ и отъ неугасналитѣ още фракционни борби, създадени въ турско врѣме между мѣстнитѣ революционери. Заслонения задъ властта партизанинъ може всичко да прави: той е оземленъ и снабденъ съ жилище, той върши безнаказано контробанда, той разбойничествува. Административнитѣ чиновници ставатъ ортаци съ облагодѣтелствуванитѣ партизани. На едно место окръжни управители налагатъ на мандритѣ специални данѣци за собствената си кесия; другадѣ нѣкои си ще се женятъ, задѣлжаватъ се всички селяни отъ околията да дойдатъ на свадбата на деребея и всекой да носи подарѣкъ. Занятитѣ съсъ своето забогатяване чиновници нехаятъ за прѣжитѣ

си работи. Появява се разбойничество по градове, села и кръстопътища; то се развива и расте прогресивно. Никой не е сигурен за имота и живота си.

Почватъ се и партизански убийства. Убитъ е въ Неврокопско Стоянъ Мълчанковъ, народенъ прѣдставителъ, бившъ войвода. Убитъ е по късно Тетимовъ Заяка отъ стражари на нивата му. Иде редъ и на други: тѣ трепватъ, взиматъ пушките и хващатъ гората, както по-рано бѣха направили това Алеко Василевъ и други, чиито семейства сж били изхвърлени отъ жилищата имъ. Така сж създадени сума нелегални хора, които по традиция отъ близкото минало се организиратъ за общо борба срѣщу административната властъ и съ свои срѣдства да въведатъ миръ и редъ въ този нещастенъ край, театръ на революционни борби и войни отъ тридесетъ години насамъ. А тукъ трѣбваше да се дѣйствува най-внимателно, най-безпристрастно, най-малко партизански.

Правителствениятъ печатъ, въ унисонъ съ „земледѣлческото“ правителство, твърди, че въ Петричкиятъ окръгъ е създадена организация, която е държава въ държавата и която, слѣдователно, не може да се търпи. Тази позиция е неатакуема отъ правово гледище. Ала кои сж тѣзи, които въ този случай се явяватъ защитници на държавния авторитетъ? За нещастие, това сж водачите на „Земледѣлческия народенъ съюзъ“ и тѣхнитѣ храненици, които направиха България една отъ най-неправовитѣ държави въ свѣта.

„Земледѣлческитѣ“ дружби назначаватъ и уволняватъ чиновници, опрѣдѣлятъ данѣцитѣ, разполагатъ съ частнитѣ имоти и пр. и пр. Не сж ли тѣ държава въ държава?

„Земледѣлческия народенъ съюзъ“, има своята армия — отъ жандарми и оранжева гвардия съ свой началникъ. Не е ли той държава въ държава?

„Земледѣлческиятъ народенъ съюзъ“ — има своитѣ магазини, кооперации, мѣлници и др. стопански прѣдприятия, които се финансиратъ отъ държавнитѣ банки така, щото не се знае, дѣ свършва партийното стопанство и гдѣ почва държавното стопанство. Не е ли той държава въ държавата?

„Земледѣлческиятъ съюзъ“ почти замѣсти националния триколюръ съ оранжевото знаме, съ цвѣта на което се окичаватъ обществени учрѣждения и държавни служители. Не е ли той държава въ държава?

България днесъ нѣма свое правителство: то е правителство на „Земледѣлческия съюзъ“ и за „Земледѣлческия съюзъ“. Анархията се сѣе отъ горѣ. За газенето на законитѣ се дава примѣръ отъ министерския свѣтъ. Оформяването

на тѣзи безакония и произволи чрѣзъ референдуми и народното събрание само руши още повече устоитѣ на държавата, защото се съзнателно поддържа смѣшението на понятията. —

Каква е разликата между Петричкия окръгъ и останала България? Тази, че въ Петричкия окръгъ повече тежнѣе една надпартийна организация, а въ България господствува една партийна организация. Не съ сила ще се въведе нормалното положение въ Петричкия окръгъ, както и въ цѣла България, а съсъ строга законность, справедливо управление, и при съзнанието, че прѣди да има партии, има България и прѣди да има партизани има — български граждани; тази, че въ Петричкия окръгъ Макед. орг. изтрѣби разбойничеството и осигури на населението имотъ, животъ и честъ, а въ останалитѣ окръжи на Царството вилнѣе разбойничеството и организиратъ на земледѣл. власть сж, които отниматъ безнаказано имота, честта и даже живота на неприятнитѣ тѣмъ граждани. . . .

IV.

Политика или призраци и стрѣвъ?

Имало е врѣмена по-тежки,
но по-подли никога не е имало.
Некрасовъ.

Двѣ незначителни историйки:

Българскитѣ позиции сж сѣверо-западно отъ Битоля. По бързо нареждане отъ щаба на полка артилерийския капитанъ Т. дава строга и отсѣчена зповѣдь на батареята си да открие разрушителенъ огънь върху черквата „Св. Недѣля“, Мѣрача, младъ, пѣргавъ, селенинъ отъ тракийско се заглежда сплашено нѣкакъ и се сепва: — Тя е наша, г-нъ капитанъ. — Какъ наша, въ града нѣма нищо наше сега. — Наша е, г-нъ капитанъ, тамъ вѣнчахме Стою отъ втора батарея за една битолчанка, що свадба бѣ, що приказъ; пихме, играхме, както никога и никждѣ откакто сме трѣгнали на война. По лицето на капитана пробѣгва сѣнка на мъка. — Да, да, провлача той почти съ болка, наша бѣше, наша е, но . . . тамъ сж заложили сега французитѣ картечници, които косятъ веригитѣ, трѣбва да я унищожимъ. — Огънь! . . . И, черквата въ която сж вѣнчали Стою отъ 2-а батарея съ хубавата битолчанка се разрушава . . . Огънятъ прѣсѣква. Черквата е обгърната отъ облаци, прахъ и пушѣкъ, които постепенно улегватъ и отъ купола на черквата се откриватъ грамадни дупки“. Мѣрачътъ се заглежда унесено. Той вижда сѣкашъ свадбата, хората, пѣснитѣ и болка му свива сърдцето

* * *

Битоля е въ неприятелски рѣцѣ.

Хората, старци и дѣца, които отъ немощъ не успѣха да напуснатъ града заедно съ българскитѣ войски, сѣ изпокрити въ зимницитѣ на по-солиднитѣ здания. Тукъ-тамъ изъ улицитѣ на града неприятелътъ е настанилъ артилерия. Война бѣше, всички съображения за човѣщина бѣха отстъпили на едно кърваво начало: да се смачка противника. И животътъ на беззащитнитѣ граждани отъ стратегията на французитѣ се отмина като безцѣнница. Не, нѣщо по-страшно отъ това. Тѣ, французитѣ и сърбитѣ, смѣтнаха тоя животъ като една бариера — по здрава отъ бетонъ арме — срѣщу огъня на българската артилерия. Тѣ съобразиха: градътъ е български, населението българско, едва ли българската артилерия ще склони да го руши. Прочее, да се настанятъ оржидя на най-удобнитѣ мѣста въ самия градъ и никой гражданинъ да не се пуска вънъ отъ града. Така и стана.

Разбира се, рѣшението да се обстрѣлватъ неприятелскитѣ позиции въ самия градъ е коствало на българското командване не по-малко колебание и мъжа, отколкото на мѣрача отъ батареята, но трѣбваше да се срази противника. И населението, българското население, трѣбваше да изпита на главата си страхотитѣ и разрушението на братската артилерия. Има, обаче, нѣщо велико въ стоицизма, съ който то е прѣнасяло тия ужаси. Разказваха го отпослѣ. Когато градътъ се е обръщаль на кипналь и клокочещъ вулканъ отъ огъня на българската артилерия, тѣ, гражданитѣ, заривали глави по-низко и по-дълбоко въ земята и съ изцѣклени отъ ужасъ очи шепнѣли молитва за пощада отъ смъртта и никога проклятие срѣщу ония, които стрѣляли, не е осквернявало тая молитва.

Когато огъня утихвалъ, въ душитѣ имъ наставала пакъ ведрина и изгрѣвала надежда. „Сега, може би, ще дойдатъ“.

Когато инициатива и надмошие е взимала френската артилерия и българската не се обаждала, болка свивала сърдцата имъ: „Защо не стрѣлятъ, Господи, дано не сѣ си отишли“ . . .

Въ това непобѣдимо чувство на кръвно сродство трѣбва да се търси ключа на всички по-важни събития на Балканитѣ и смисъла на българската история отъ послѣднитѣ нѣколко десетки години. По силата на това чувство прѣзъ миналото и по-миналото столѣтие Македония подаде знакъ и понесе знамето на борбата за всебългарско национално пробуждане, по силата на сѣщото чувство България понесе знамето на войната за освобождение на Ма-

кедония. Стамболийски, не казвамъ правителството, защото въ него имаше несъмнѣно единици съ по-силно съзнание за отговорностъ прѣдъ историята, се опълчи съ истинска стрѣвъ срѣщу това чувство. Ако тая борба не е безумие отъ гледище на българскитѣ държавни интереси, тя е сигурно едно кошуство отъ гледище на българското национално чувство. Съ логиката на оня неукъ селенинъ, който въ своята животинска ограниченостъ разправя, че границитѣ на неговото отечество се покриватъ съ синура на нивата му, безъ да проумѣва, че ако отъ тоя синуръ земе да брани своето малко „отечество“, то е неминуемо изгубено, и съ тая логика Стамболийски още прѣзъ 1919 г., когато властта му не бѣше така неограничена както е сега, оповѣсти въ своя личенъ вѣстникъ „Земледѣлско знаме“, че най-големия грѣхъ срѣщу България е, дѣто 300,000 български синове се пожертвуваха зарадъ „пущинацитѣ на Македония“. И прѣзъ тая знаменита тирада личеше не толкова единъ съзнателенъ противникъ на политиката на война, колкото единъ безразсѣденъ врагъ на „македонщината“. И това македонофобство на сегашния министъръ-президентъ на България кипя ето вече четири години, за да се разрази въ послѣдно врѣме не вече въ дипломатически прѣдупрѣждения, а въ явна враждебна акция срѣщу борцитѣ за свободата на Македония и тѣхнитѣ съчувственици тукъ въ Царството. Тази акция е толкова по-отвратителна, защото се води въ споразумѣние съ сърбитѣ отъ Шумадия, постигнато отчасти явно въ Нишъ, отчасти тайно въ Бѣлградъ. Разбира се, за честъта на Стамболийски, инициатива за това споразумѣние дойде отъ Пашичъ. Но Пашичъ никога не би се осмѣлилъ да скланя българското правителство къмъ родоотстъпнически акции, ако Стамболийски не бѣше вече показалъ готовностъ за това. Въ дипломатическата история на България има и други случаи, когато българското правителство е бивало енергично подканвано „да земе мѣрки противъ нахлуването на чети, като засили охраната на границата“. Въ резултатъ на тия постѣпки е имало и разтурване на братства и арести и интернирания на македонски дѣятели. Тѣзи „акции“, обаче, на българскитѣ правителства всѣкога сж отразявали искрено желание за добросѣдски отношения, безъ -никога да прѣминатъ въ искрена родоотстъпническа стрѣвъ. Никое българско правителство до днесъ не е давало ангажменти да съдѣйствува съ цѣната на братска кръвъ за унищожението на една организация, чието съществуване се подхранва отъ политическитѣ условия на съседната държава и чиито задачи сж еднакво възвишени толкова отъ гледище на българското племе, колкото отъ гледище на международната правда.

Въпрѣки тежкитѣ условия, въ които изпадна България подиръ послѣднитѣ войни, по въпроса за освободителното движение въ Македония българското правителство можеше

да бжде дипломатично, т. е. да даде най-недвусмислени доказателства за миролюбие и за ненамѣсване въ живота на съседнитѣ държави, безъ да има нужда да изпада въ дѣяния, които прѣдъ всѣка неподкупна съвѣсть, българска или европейска, ще се таксуватъ като безумие и прѣдателство. Най-ясно доказателство за тая възможность бѣ Съвѣта на Обществ. на Народитѣ въ Лондонъ и послѣ въ Женева. Нима прѣди една година протеститѣ на сърби, ромжии и гърци, че България изпращала чети, за да разстройватъ вжтрѣшния редъ въ държавитѣ имъ, и заплашванията съ „ефикасни санкции“ бѣха по-малко енергични и сериозни? Но правителството на Стамболийски намѣри тогава единъ рѣшителенъ отговоръ, съ който парира сполучливо всички тия протести и заплашвания. Чрѣзъ македонци, които Стамболийски днесъ, сякашъ вѣнъ отъ себе си, таксува като „пасмина прѣстѣпници“ (вижъ статията му „Тревогата“ въ „Земл. знаме“ и „Побѣда“) българското правителство поиска въ Лондонъ една международна анкета, която да установи на самото мѣсто отъ кждѣ произлизатъ и кой поддържа комитскитѣ организации. Тая анкета не стана пакъ поради една глававщина на първия български дипломатъ, който прѣди да поиска международна анкета, бѣ направилъ постѣпки за прѣми и частични споразумѣния съ съседитѣ.

Прочее, при явната възможность за българското правителство да излѣзе съ открити карти и съ честь срѣщу всички цѣлесъобразно стѣкмени обвинения на сърбитѣ, безъ да има нужда да прибѣгва до политика на прѣдателство и братоубийство, налага се самъ по себе си въпроса, отъ какви потици се обуславятъ отношенията на Стамболийски спрѣмо македонското освободително движение?

Нека сега още подчертаемъ: отъ деня, когато почувствува въ ржцѣтѣ си властъ, а може би и отъ първитѣ си демагогски появи прѣдъ българскитѣ избиратели, Стамболийски държи спрѣмо македонцитѣ отношение на враждебность или неприязнь, или въ най-щастливъ случай прѣнебрѣжение. Нѣколкото сучаи на застѣпничество за правата на малцинствата въ Югославия, като това въ Генуа, послѣ въ Лондонъ и Женева, се дължатъ не на нѣкаква промѣна въ чувствата и убѣжденията му, а на абсолютната неустановеность въ външната му политика. Безъ тѣзи застѣпничества, които правѣше въ моменти на уплаха, Лондонъ, или подъ влияние на чужди фактори, Генуа, Стамболийски би могълъ да бжде поне по-последователенъ. Защото слѣдъ всѣко застѣпничество сърбитѣ му обрѣщаха сърдито грѣбъ и повдигаха вой отъ нови обвинения, и принуждаваха първия министъръ на България да се отмята отъ собственитѣ си постѣпки, като безволенъ и безуменъ плѣникъ. Помислете само каква цѣна добива неговото застѣпничество за македонскитѣ малцинства въ Генуа въ освѣтлението на по-къснитѣ му изявления въ

Бѣлградъ, дѣто сжжитѣ тия малцинства бѣха анатемосани като „бунтовническа сганъ“. Или доблестното искане международна анкета, което презумираше, че извора на чети е самата Македония, дѣто живѣе едно несрѣбско население, въ освѣтлението на Нишките разисквания и спогодба, дѣто български делегати, прѣмногo дипломатизирани офицери, избѣгватъ да заявятъ съ присжщата на офицера доблестъ, че въ Македония живѣе едно борческо население, което ще ражда и ще подѣржа чети дотогава, докогато постигне своята независимостъ и че при тия условия никакви гранични спогодби не сж въ състояние да изкоренятъ четничеството. Нима срѣщу острото възражение на срѣбския делегатъ, че въпроса за колонизацията е чисто домашенъ въпросъ за Сърбия, не можеше да се отговори, че досущъ отъ сжщия характеръ е и въпроса за четничеството? Това би било еднакво актъ на доблестъ и на дипломация. Но българските делегати сж били стегнати отъ инструкции и отъ прѣкалена дипломатическа куртоазия Има ли нужда отъ по-вече доказателства, че отсжтствието на всѣкаква политика е основния характеръ на цѣлата външна политика на Стамболийски?

Прочее, на въпроса.

Съ ловкостъта на не особено искусенъ вжжеиграчъ Стамболийски трѣби на лѣво и на дѣсно, че отъ гледище и на вжтрѣшната и на външната политика на „народното“ българско правителство станало необходимо „да се справи“ съ македонските организации. Да видимъ какъвъ характеръ иматъ тия организации, съ които Стамболийски се е за прѣтналъ да се бори.

Най-напрѣдъ имаме така нарѣчената организация на „Македонските благотворителни братства и дружества“, която отъ послѣдния имъ конгресъ, януари 1923 г., насамъ обедини въ себе си всички македонски емигранти въ България. Тя се вербува отъ македонци принадлежащи на всички политически партии въ България, включително и земледѣлската. Като свободни граждани нейните членове сж се вмѣсвали въ вжтрѣшния политически животъ на страната дотолкова, доколкото това имъ се е налагало отъ партията, къмъ която се числятъ. Никога, обаче, и никждѣ изъ Царството тѣ не сж се намисали като особена организация. Въ традицията и съзнанието на тая организация е да се дѣржи абсолютно неутрално по отношение на партийните борби въ страната. Разбирайки добрѣ, че би излѣзла отъ прѣките си задачи и неминуемо би погубила себе си, тя никога не се е поддавала на изкушения за партизанствуване, не се поддаде и на послѣдъкъ, когато, по нѣкакво недоразумѣние се заговори за македонска партия, колкото и да изглеждаше искусителна и да се желаете една подобна партия отъ министъръ-прѣдседателя Стамболийски. Той, който се оплаква

отъ политически вмѣшателства на македонцитѣ, самъ подшушна идеята за „македонска партия“, — но хитростѣта му се оказа твърдѣ много кръчмарска и издърпа вждицата си само съ червея. Задачитѣ на емигрантската организация не се отнасятъ прѣко нито до вжтрѣшното, нито до международното положение на Царството. Тѣ засѣгатъ това положение дотолкова, доколкото имъ се налага отъ чувството за културно и племенно единство. Прѣката задача, обаче, е да подпомагатъ съ срѣдства, които имъ позволяватъ законитѣ въ страната, борбата за освобождение на Македония. Онова, което македонцитѣ въ самата Македония не могатъ, трѣбваше да се прави отъ тѣхнитѣ братя изгнаници тука. Срѣщу насилственитѣ колонизации и срѣщу кървавитѣ злодѣяния, като онова въ Гарванѣ, македонцитѣ въ самата Македония иматъ само едно срѣдство — пушката, тѣхнитѣ съотечественици тукъ срѣщу сжщитѣ злодѣяния иматъ митинги, протести, мемоари и пр. и пр. — акции напълно съвмѣстими съ законитѣ и престижа на царството. Подобни организации съ сжщия съставъ, сжщитѣ задачи и срѣдства, има въ Америка, има въ Турция, но нито Хардингъ, нито Мустафа Кемалъ не мислятъ, че тѣ имъ бъркатъ на вжтрѣшната или външна политика. Има и въ Букурещъ. . . . Като спомене човѣкъ Букурещъ, не може да не спомни въ настоящия моментъ едно обстоятелство, което шокира, обижда, боли: прѣди 50 години Влашко, васално на Турция, въпрѣки политическата си немощъ прѣдъ послѣдната, търпѣше Ботева, Каравелова, Раковски, които вършеха тамъ нелегални дѣла; днесъ Стамболийски, когото македонскитѣ българи иматъ всички основания да смѣтатъ свой съплеменникъ, не търпи идейнитѣ и морални съчувственици на македонското освободително движение! Но да оставимъ сантименталноститѣ, да вървимъ по-бърже къмъ фактитѣ.

Братствената организация Стамболийски остави за сега по съображения за постепенность; посѣгна само на вѣстника ѝ, на бивши членове въ управителното ѝ тѣло, на бившитѣ редактори на вѣстника ѝ и на сегашния редакторъ, както и на отдѣлни нейни членове.

Друга организация на македонци въ България бѣ Илинденската. Тя пѣкъ се зароди и се основа на начала за взаимопомощъ. Старитѣ македонски войводи и четници, които въ борба за свобода на родината си, бѣха пропилѣли изъ нейнитѣ балкани и младостъ, и сили, и имотъ се почувствуваха слѣдъ послѣдната война изоставени, захвърлени като никому ненуждни утрѣпки. Тѣ нѣмаха поне моралната награда на народната признателность и това ги обиждаше. Така прѣнебрѣгнати, тѣ започнаха да чезнатъ отъ мизерия и гладъ изъ незнайни бордеи; захванаха въ гладно отчаяние и да се самоубиватъ. Това ги накара да замислятъ сами за себе си, да образуватъ дружество, което да се грижи за на-

станяване на работа, за морално и материално подпомагане, за взаимопомощ. Това за тях бѣше въпросъ за хлѣбъ и никой законъ не можеше да имъ го отрѣче. Така се създаде, така и си живѣеше съ чисто благотворителни и просвѣтителни задачи Илинденската организация. Подобно на братствената и тя не прояви нито въ единъ случай вмѣшателство въ политическия животъ на Царството. Веднажъ, два пѣти излѣзе вънъ отъ тѣснитѣ рамки на своята благотворителностъ, — когато трѣбваше да присъедини своя протестъ къмъ протеста на братствата противъ нѣкое злодѣяние отъ страна на сърбитѣ въ Македония. Но . . . за бухалитѣ въ България илинденци изпаднаха въ непростимъ грѣхъ, като захванаха да посрѣщатъ съ нескривано съчувствие борческото дѣло на своитѣ потомци въ Македония и пакъ съ нескривана боязнь и възмущение да изобличаватъ всѣко злодѣяние или кошуństwo спрѣмо дѣлото на тия борци, откъдѣто и да идѣше то. Стамболийски очевидно се е отзовалъ между изобличенитѣ и разтури Илинденската организация, безъ да ѝ посочи нито едно прѣстѣпление, нито едно нарушение на законитѣ въ Царството, нито едно вмѣшателство въ вътрѣшната или външната политика на правителството му.

Има и нѣкаква трета организация въ Петричкия окръгъ, която Стамболийски таксува като „нелегална“ и за която се говори на друго мѣсто въ тая брошура.

Отъ всички досегашни борби на Стамболийски съ македонцитѣ е видно, че той смѣта и третѣ горни организации само като издѣнки, или заслонъ на една по-голѣма и по-срашна, която и съставя главната прицѣлна точка на послѣднитѣ му „рѣшителни акции“, това е Вътрѣшната македонска революционна организация. И това е, което оголва и страховетѣ му, и безумието му, и родоотстъпничеството му. Посѣгайки, отъ угодничеството или отъ боязнь все едно, да разрушава една организация, която въ днешното врѣме на всеобща жажда за лично доволство е поела тежкия кръстъ на саможѣртвата въ името на една света кауза, Стамболийски кошуंствува съ чувството за племенно единство и съ завѣтитѣ на най-добритѣ българи отъ недавното минало. Кой е потика за тоя безуменъ походъ?

Прѣди всичко „съображения на вътрѣшна политика“. Тя, организацията, „вършиубийствана български граждани, атентатинадъ министри, изрѣпца заплашителни писма, става орждие на блоковитѣ партии, за да свали днешното правителство“. До колко всички тия убийства и атентати, които ѝ се приписватъ, сж дѣла на тая организация, ние не можемъ да знаемъ. Има обаче факти и събития, поотдѣлно извѣстни вече на цѣлото българско гражданство, но непознати въ тѣхния вътрѣшенъ смисълъ, които далечъ прѣдшествуватъ всички тия атентати, убийства и писма, и които показватъ

съ една поразителна очевидност, че рѣшението на Стамбулски да унищожи македонската революционна организация е по-старо и отъ убийствата и атентатитѣ, и отъ създаването на блока. И ето ги. *) Организацията едва се подаваше изъ развалинитѣ, които бѣха оставили войнитѣ въ Македония, и бѣ насочила всичкитѣ си усилия да се справи съ една напасть по-страшна отъ самата сръбско-грѣцка власт — разбойничеството, когато м-ръ Ал. Димитровъ замисляше вече ударъ, съ който да я зашемети, прѣди да е стѣпила на краката си. Той отреди специална и значителна сума за организиране на една чета съ задача да убие първитѣ хора на революционната организация. Последния му планъ, обаче, се провали. У шефа на кроената и вече почти организирана чета се пробужда съвѣстѣта на старъ борецъ и той хвърля прѣдъ краката на самата жертва на заговора и плана и приличното възнаграждение. М-ръ Димитровъ и помощника му Гьорче Петровъ бѣха демаскирани по тоя начинъ като явни заговорници спрѣмо Вжтрѣшната революционна организация. А тогава нѣмаше нито блокъ, нито атентати, нито убийства, нито заплашителни писма. Тоя планъ не успѣ, но м-ръ Димитровъ не се отчая, той минаваше като опитенъ и енергиченъ полицай, пакъ бѣше вече и далъ дума прѣдъ Пашича въ Бѣлградъ за „най-искрено сътрудничество“ за унищожение на македонската организация. Понеже съ първенцитѣ отъ вжтрѣшната задача се оказа малко по-трудна, той рѣши да захване съ тѣхнитѣ най-добри съчувственици въ Царството. Съ помощѣта на сѣщия помощникъ, когото слѣдъ убийството му назова „най-доброто и най-довѣреното лице на министерството“, той бѣ вече съставилъ единъ черенъ списъкъ. Първо жрѣбто се падна на Симеонъ Георгиевъ, единъ революционеръ, който въ продължение на тридесетъ години е служилъ беззавѣтно на макед. освободително дѣло и чийто гърди се кичеха отъ петъ ордени за храбрость, проявена прѣзъ двѣтъ войни. Единъ день, току изъ невидѣлица, го арестуватъ въ Кюстендилъ, докарватъ го въ VI полиц. участъкъ въ София и слѣдъ като го накълцватъ, изхвърлятъ съ специаленъ камионъ трупа му край с. Жилинци — Кюстендилско. Двама отъ убийцитѣ му, които бѣха на полицейска служба при м-ръ Димитровъ, именно Христо Даскаловъ и Стойчо Добревъ, сега сж на най-долна политическа и потераджийска служба при м-ръ Пашичъ въ Сърбия. Тѣ избѣгаха, слѣдъ като се убѣдиха, че м-ръ Димитровъ, пакъ съ цѣль да маскира убийството на С. Георгиевъ и тѣхъ ще затрие, както затри при Панчерево третия имъ другаръ съ участникъ въ това убийство Тончевъ. А до тогава нѣмаше нито блокъ, нито убийства, нито атентати, нито заплашителни писма. Отиде си м-ръ Димитровъ и неговия замѣст-

*) Подробни данни за това сж изложени въ първата частъ на тая брошура, тукъ ще набѣлѣжимъ само най-типичнитѣ.

никъ Райко Даскаловъ запрѣтна ржжави да продължи неговото пълнено дѣло спрѣмо Макед. революционна организация. И Гьорче Петровъ не остана безъ достойни замѣстници. Цѣлиятъ така нарѣченъ „Федеративенъ революционенъ комитетъ“ влѣзе въ неговата роля. И се захвана същия ортаклъкъ съ сжщитѣ задачи и съсь срѣдствата на българската държава. И се заредиха: албанската експедиция, четата на Зографовъ, вилненията на обявенигѣ отъ организацията разбойници скрити подъ маската на „федератизма“, въ Кюстендилъ и Пловдивъ, и Сатовче — Доспатъ, за които читателътъ вече знае и подробности. Има ли нужда отъ повече доказателства, че безподобното по своя общественъ цинизъмъ рѣшение на правителството на Стамболийски да унищожи Макед. революционна организация произтича отъ неговото политическо озлобление и родоотстъпничество? Може ли още, при една шо-годе чиста съвѣсть, да се твърди, че българското „народно правителство“ било заставено да обяви свирѣпа борба противъ македонската организация, затова, защото тя е „служила на блока и е прѣчила на вжтрѣшното омиротворение на Царството“? Въ любоугодничеството си, въ уплахата си, въ нервността си, въ лудостта си ако щете, Стамболийски изби въ улично сквернословие по отношение на македонскитѣ работници. Французинътъ Жантисонъ въ една специална кореспонденция до в. „Gazette de Lausanne“ се прѣкланя „прѣдъ свещената упоритостъ на македонскитѣ борци“; русинътъ Немановъ пакъ въ специална кореспонденция въ в. „Послѣдния Новости“ ги назовава „мжченици на една света идея“; хърватинътъ Радичъ въ интервюта ги сочи като „светци“, българинътъ Александъръ Стамболийски ги таксува като „пасмина прѣстѣпници“. Може ли да се допусне по-голѣмо държавническо безразсѣдство, по-вулгаренъ цинизъмъ прѣдъ българската национална история? Ще дойде день, обаче, когато сжщия тоя наивенъ народъ, когото днесъ Стамболийски така фокуснически лъже, ще се увѣри въ глупостта и безчестието му и самъ ще го окачи на позорния стълбъ.

Въ похода си противъ освободителното македонско движение Стамболийски изтъква и съображения отъ външна политика. Въ основата на тая политика, по схващанията на новитѣ дипломатически съвѣтници на Стамболийски отъ типа на П. Петковъ, който плю на бащина и майчина кръвъ, стои сближение съ С. Х. С. кралство. Това сближение открива двѣ перспективи: най-близката е постигане на нѣкакви политически и стопански придобивки за България съ подкрѣпата на Сърбия и по-далечната — образуване на една силна югославянска държава, въ която да влиза и България като равноправенъ членъ. Това е голѣмата политика, за която „народното правителство“ на Стамболийски могло

да си позволи най-послѣ „да пожертвува нѣколко стотинѣ македонски глави“.

Първо и първо една политика на сближение прѣдполага взаимно довѣрие на прѣговарящитѣ страни. Илюзия е, ако не абсурдъ, да се вѣрва, че правителството на Пашича има какво да е довѣрие въ първия министъръ на България. Може ли да се вѣрва на една дипломация, която съ неустановеността и лекомислието на дѣте се подава на всѣкой случаенъ политически вѣтъръ и споредъ това днесъ кокетира съ националиститѣ отъ Ангора, утрѣ съ интернационалиститѣ отъ Москва, а други день съ роялиститѣ отъ Бѣлградъ? Та Бѣлградъ ни е далъ до сега хиляди доказателства за солидна политическа паметъ и можемъ да бждемъ сигурни, че шовиниститѣ около Пашичъ не ще да сж забравили врѣмето, когато Стамболийски правѣше мили очи на Степана Радича въ името на „югославянската идея“ и „зеления интернационалъ“. И ако днешната сръбска преса е тъй щедра въ похвалитѣ за българския м-ръ президентъ, то е не защото тя го смѣта за истински и сериозенъ носителъ на сръбско-българско сближение. Напипали спочливо най-болното мѣсто въ мозъка на Стамболийски, сърбитѣ прѣзъ глава го хвалятъ, за да зиматъ чрѣзъ него, колкото може повече, безъ нищо да даватъ. Тѣ знаятъ, че външната политика на първия м-ръ на България се изразява въ неустановеностъ и противорѣчия прѣдъ външния свѣтъ и въ гърмогласни и голи фрази прѣдъ българското гражданство, И сръбския печатъ го отрупва съ похвали, които угодницитѣ януарчета около особата му старателно прѣвеждатъ въ своитѣ вѣстници, за да маматъ и заблуждаватъ българския народъ, а отъ това сърбитѣ само печелятъ. Има ли нужда отъ доказателство за всичко това? Ето ги: неотдавна Стамболийски, слѣдъ като „проби ледоветѣ около . . . дворецана кралъ Александъръ“ въ Бѣлградъ, направи вулканически изявления прѣдъ сръбския шовинистически печатъ, че македонцитѣ сж една бунтовническа раса, че тѣ сж едно зло и за България и за Сърбия и обѣща да ги натовари на вагони, па да имъ ги изпрати тамъ въ Сърбия, тъй му сж опротивѣли тѣ въ неговото цѣрство. Сръбския печатъ прѣдаде тия изявления дословно, като ги подслади хитро съ похвали за „политическата прозорливостъ“ на Стамболийски. Да речемъ, че тия изявления не бѣха проста проява на безразсѣдство или лудостъ, а отразяваха нѣкаква политика — каква? Стамболийски осигурилъ чрѣзъ тѣхъ подкрѣпата на Сърбия за исканията, които щѣлъ да прѣдяви въ Лозана за автономия на Тракия и бѣломорския излазъ на България. Наистина, първия делегатъ на България формулира криво лѣво нѣкакви искания въ Лозана, като въ продължение на самитѣ заседания на конференцията поради политическа безтактностъ и въ зависимостъ отъ вѣтроветѣ, що повѣяваха тамъ, ги смѣняваше и ги промѣни на

нѣколко пѣти. Въ какво се изрази „подкрѣпата на Сърбия“? Сръбската делегация, независимо отъ словоборството на Стамболийски въ Бѣлградъ, независимо и отъ ласкателствата на сръбския печатъ за „новата политика“ на Стамболийски, подкрѣпи своята стара съюзница, Гърция, противъ претенциитѣ на България.

Но Стамболийски не се разколеба, и въ отношенията си съ Сърбия продължи политиката на размѣнностъ съ македонския въпросъ, за да получи срѣщу това съдѣйствието на Сърбия за слизане на България на бѣломорския брѣгъ. И, понеже за сръбитѣ, които въ политиката сж строги реалисти, единъ платонически отказъ отъ Македония не би ималъ никаква цѣна, Стамболийски склони на реални гаранции: да потуши въ България и ако може вънъ отъ нея, всѣкаква дѣйностъ за свободата на Македония, ако ще би и съ цѣната на братска кръвъ. И за да покаже, че е прѣмногo ревностенъ и искренъ въ тая политика, той, първия български министъръ, не поиска отъ сръбитѣ никакви взаимни гаранции. И защо му сж? Касае се да се унищожи македонщината; ако срѣщу това спечели нѣщо България откъмъ територия добръ, ако не, печалбата ще остане самото унищожение на това „зло“. — Ето тукъ е потайния ключъ на тая политика на безразсѣдство и родоотстъпничество.

Македонско движение, въ смисълъ на една легална борба за свободата на Македония, има и въ Америка. Отъ тамъ македонскитѣ емигранти правиха енергични постѣпки прѣдъ всички конференции, и тѣ на първо врѣме успѣха да спечелятъ разположението на самия Уилсонъ, който въ Парижъ прѣдложи автономията на Македония. Но Сърбия нито веднѣжъ не се опита да протестира противъ това движение, макаръ че Америка бѣше на страната на нейнитѣ съюзници. Легалната пропаганда на Ирландския въпросъ се води съ всички законни срѣдства главно въ Америка, но Англия въпрѣки своята традиционна близостъ съ Съединенитѣ Щати не склони нито веднѣжъ да поиска отъ американското правителство да се справи съ тая противоанглийска пропаганда. Защото за Америка едно подобно противомакедонско или противоирландско гонение би означавало да постави своето законодателство въ положение на зависимостъ отъ чужди страни. За настоящето правителство на България въпроси отъ подобенъ характеръ не сѣществуватъ и то безъ колебание се отзова на сръбската примка, за да подхване съ македонския въпросъ една политика на размѣнностъ, като се ползува отъ обстоятелството, че, поради характера на борбитѣ, които се водѣха въ Македония, поради нейния български съставъ и особено слѣдъ послѣднитѣ войни, македонския въпросъ въ чужбина е познатъ като български въпросъ и може слѣдователно да послужи за цѣлитѣ на една подобна политика. Да рѣчемъ, че отъ гледище на българскитѣ дър-

жавни интереси правителството на България е свободно да води една политика на дѣлежъ и размѣнностъ за смѣтка на Македония. Партизани на една подобна политика не сж липсвали и въ други български правителства. Реалната размѣнна стойностъ, баче, на тая политика е била до сега само една: да се дезинтересира България отъ македонския въпросъ срѣшу придобивки другадѣ. Но Стамболийски отиде много по-далечъ отъ тоя политически платонизъмъ. Той не само се дезинтересира отъ Македония, ами се запрѣтна съ „ѣшителни акции“ да унищожи македонското движение, а това значи чисто и просто едно вмѣсване въ борбитѣ на Македония въ полза на нейнитѣ врагове — сърбитѣ. И така, България, която воюва съ сърбитѣ за Македония, днесъ се съюзява съ сърбитѣ противъ Македония. Но съ какво може Стамболийски да помогне на сърбитѣ въ тоя съюзъ? Съ едно: да разруши всички македонски организации въ България, да забрани на македонскитѣ емигранти всѣкаква пропаганда въ полза на македонската свобода и всѣкаква легитимна и легална реакция срѣшу злодѣянията на сърбитѣ въ Македония. И това той прави вече съ особена ревностъ. Но е ли въ негова властъ да изкорени онова „зло“, отъ което неистово се оплакватъ сърбитѣ и което дѣлбае въ основитѣ на царството имъ — Македонската революционна организация? Очевидно не, защото, ако това бѣше възможно, сърбитѣ, които сж непосредно уязвени и които сж сто пѣти по-силни отъ България, сами биха сторили това до днесъ. Ако въ тоя ангажиментъ прѣдъ сърбитѣ за изкореняване на „македонското зло“ Стамболийски и неговиятъ антуражъ отъ малчугани съвѣтници не виждатъ актъ на родоотстъпничество, не можаха ли да прозратъ поне, че заинтересовани страни може да видятъ въ него едно косвено признание, че коренитѣ на това „зло“ се намиратъ и въ България и споредъ това да държатъ послѣдната отговорна за всичко, което тепърва може да настане въ Македония? Помислиха ли тия дипломати за пакостъта, която чрѣзъ това нанасятъ на самата България?

Да допуснемъ, че Стамболийски успѣе да изпълни най-идеално поетия прѣдъ сърбитѣ ангажиментъ, да изкорени „македонското зло“, какво ще получи България срѣшу тая услуга? — Срѣбска подкрѣпа за широкъ бѣломорски брѣгъ, шушнатѣ съвѣтнициѣ на Стамболийски по тайнитѣ дипломатически кюшета и по официозитѣ. Ако това не е абсурдъ или съзнателно заблуждаване на българското гражданство, то е най-малко знакъ на политическа слѣпота и ето защо. Външната политика на Югославия се ръководи, както е извѣстно днесъ отъ Бѣлградъ, който се стреми да задуши всички движения за колтурно национални автономии на несрѣбскитѣ елементи въ страната, за да закрѣпи хегемонията на шовинистична шумадия. Този стремежъ на сърбитѣ къмъ

хегемония се спъва отъ упоритата съпротива на хървати словенци, босненци, македонци и др., които се домогватъ къмъ децентрализация. При това положение политикитѣ отъ Бѣлградъ въ никой случай не биха допуснали засилването на Бѣлгария, защото разбиратъ, че една силна съ бѣломорски брѣгъ Бѣлгария по много причини би била една морална подкрѣпа и насърчение за центробѣжнитѣ сили въ Югославия. Това схващане на сѣрбитѣ се вижда отъ факта, че нито въ една отъ многобройнитѣ вече конференции слѣдъ войната Сѣрбия не подкрѣпи легитимнитѣ претенции на Бѣлгария за бѣломорски излазъ. Видѣ се, обаче, особено ярко слѣдъ нишкитѣ прѣговори и спогодбата съ Гърция за Солунъ. За да даде убѣдителни доказателства за своята политика на мирно съседство и разбирателство съ сѣрбитѣ, г. Стамболлийски склони да изложи престижа и интереситѣ на Бѣлгария, като изпрати въ Нишъ делегация която да прѣговаря за унищожение на македонското освободително движение. И сѣрбитѣ, които сж съ всичкия умъ въ главата си, извлѣкоха отъ нишката спогодба всички възможни ползи. Най-напрѣдъ протрѣбиха въ чужбина, че Бѣлгария отхвърля окончателно отъ себе си македонския въпросъ, като обявява формено гонение и походъ срѣщу самото македонско движение. Извѣстни сж вече на бѣлгарското общество бѣлградскитѣ телеграми за убийството на Тодоръ Александровъ задъ софийската семинария, за плѣняването на Протогеровъ, Панчо Михайловъ и Бърльо къмъ Кюстендилъ и Джумая, за кървавитѣ сражения между бѣлгарска войска и бѣлгарски комитетски чети на самата сѣрбско-бѣлгарска граница и пр. Послѣдичитѣ отъ това? Приятелитѣ на Бѣлгария, на Македония и на бѣлгарското племе изобщо, едва ли въ тия телеграми ще почерпять насърчение за нови постѣпки въ полза на тѣхнитѣ, на Бѣлгария и Македония, справедливи стремежи. А неприятелитѣ злорадно ще потриватъ рѣцѣ и съ нови интриги ще задрѣстватъ и безъ това задрѣстенитѣ бѣлгарски и македонски въпроси. Съ многобройнитѣ измислици за гонение на македонцитѣ въ Бѣлгария сѣрбитѣ прѣслѣдватъ и свои вътрѣшни цѣли: да внушатъ на борящето се население въ самата Македония, че и Бѣлгария, на която то възлага надежди за морална братска подкрѣпа, го отхвърля отъ себе си. Чрѣзъ нишката спогодба и чрѣзъ словесното кокетиране съ личността на г. Стамболлийски сѣрбитѣ разрѣшиха и третата си задача: да сплашатъ Гърция и да я склонятъ на по-бързи и по-широки отстѣпки въ Солунското пристанище. А какво постигна Бѣлгария отъ всичко това, освѣнъ родоотстѣпническия позоръ на своето правителство? Обѣлиха ли жбѣ сѣрбитѣ въ Лозана въ защита на повтореното бѣлгарско искане за бѣломорски излазъ, казахъ ли една дума поне въ подкрѣпа на справедливия протестъ на Бѣлгария срѣщу жестокитѣ гонения на бѣлгаритѣ въ

Тракия? Ако Гърция се боеше от някакво сръбско-българско споразумение, би ли била толкова арогантна въ отношенията си съ България и българския елементъ въ Тракия въ единъ моментъ, когато турскитъ щикове лъщатъ на бръга на Марица? Не мислятъ ли политиканствуващитъ около Стамболийски, че въ врѣмето, когато се е устройвалъ въ Нишъ и Бѣлградъ заговора противъ Македония Балукчичъ и Нинчичъ сж давали на Атина всички увѣрения за ненарушимо приятелство, което означава нищо повече, нищо по-малко единъ заговоръ противъ България?

Това е то голѣмата „държавна“, не „национална“, политика на отстъпки, спогодби и придобивки, която води Стамболийски, цѣнейки мъдростта на разни „нови“ дипломати.

Коя е по-далечната и примамлива перспектива на тая голѣма политика? Казахме: да се създаде слѣдъ врѣме една голѣма югославянска държава, въ която България ще влиза като равноправенъ членъ.

Трѣбва да бжде човѣкъ голѣмъ политически проstackъ, за да мисли, че една подобна държава е възможна, докогато ръководството на югославянскитъ сждбини е въ ръцѣтъ на шумадийскитъ славяни, които въ своята грандомания отождествяватъ понятието Велика Югославия съ понятието Велика Сърбия. Кой сърбинъ отъ Бѣлградъ би склонилъ да образува съ България общо царство, до когато въ Македония живѣятъ единъ милионъ и половина българи, и докогато Загребъ, Любляна, Сараево, Цетина и Скопие се стремятъ да смачатъ хегемонията на сръбството?

Едничкиятъ и най-краткъ пътъ за постигане една единна и силна Югославия минава не прѣзъ Бѣлградъ, а прѣзъ помѣнатитъ по-горѣ центрове. Чрѣзъ явната Нишка и тайната Бѣлградска спогодби, чрѣзъ „рѣшителнитъ акции“ срѣщу македонцитъ Стамболийски се е поставилъ въ пълна услуга на пансърбизма и се е изтъкналъ като отявленъ противникъ на идеята за югославянско единство и за голѣма югославянска държава.

Трѣбва да бжде човѣкъ много наивенъ, за да повѣрва, че само невѣжеството е, което обяснява всичкитъ тия очевидни грѣшки и противорѣчия въ външната политика на сегашното българско правителство. Та колко прозорливостъ е потрѣбна, за да се види, че съ всички ласкателства и кокетничества сръбитъ се стрѣматъ да изюдатъ България, да взематъ отъ нея, колкото може повече, безъ нищо да дадатъ и че Бѣлградъ е най-голѣмия противникъ и най-голѣмата спънка за постигане на силна югославянска държава! Не, дипломатията на Стамболийски не може да не проглежда поне тия едри прояви и ако при все това той, Стамболийски, подзе ожесточената кампания противъ македонцитъ, то е защото тя прѣдставлява една самостоятелна задача въ неговата политика. Той заяви горолотно въ Хасковската си

рѣчь, че е побѣдилъ желѣзничарската стачка, побѣдилъ комунистите, побѣдилъ блока, побѣдилъ професори и студенти, едно му остава: да побѣди и смачка македонското освободително движение. Защо? Та това движение, г-не министри прѣдседателю, е движение за граждански свободи, за българщина, ако щете. Ако македонците искаха да прѣклонятъ глава прѣдъ грѣцката и сръбска власть, ако тѣ искаха да станатъ сърби и гърци, нѣмаше нужда да се борятъ и да се подлагатъ на жестоки изтрѣбления въ родната си земя и на мжчително изгнание вѣнъ отъ нея. Три четвърти отъ многобройната македонска емиграция бѣдствува въ трѣпно ожидание на часа, когато ще оже да се завърне подъ родна стрѣха и да заживѣе тамъ съ своя роденъ български езикъ, съ своята родна българска култура, съ своето национално чувство. Ония, пъкъ които бродятъ съ пушки изъ македонските балкани, полагатъ трповетѣ си за да проправятъ пътъ на това завръщане. Защо Стамболийски е повелъ стрѣвно гонение противъ едните и другите? За да прави българска държавна политика? Видѣхме, че не. Тогава? Затова защото въ своята лична патологическа жажда за власть и подъ влияние на прѣстѣпни колеги и съвѣтници, отъ деня още на стѣпването си на власть той вижда въ освободителната дѣйность на македонците една спѣнка за своята политика на пораженство.

V.

Мародери.

Великиятъ френски поетъ Викторъ Юго въ романа си „Клѣтниците“ описва на едно мѣсто, какъ слѣдъ сраженията, въ безмълвието на нощта, когато бойното поле е наслаено съ труповетѣ на покосените прѣзъ деня, мародери дебнешкомъ отиватъ отъ убитъ на убитъ, прѣтърсватъ дрехите имъ и задигатъ пари, часовници, прѣстени. За тѣзи светотатци, крадци на погиналите за отечеството сж прѣдвидени най-строги наказания въ всички държави.

Ала прѣзъ врѣмена на войни и слѣдъ тѣхъ има и други видове мародери, дѣлата на които не изглеждатъ тѣй неморални и безчестни, но които въ сжщость сж по-опасни за отечеството отъ тѣзи на сжщинските мародери.

Война е. Всички минали прѣзъ казармата, па даже и данѣчните сж подъ знамената. Едни сж въ дѣйствующата армия. Тѣ сж рискъ на живота си се сражаватъ денъ и нощъ за осжществяване на народни идеали или за защита на застрашеното отечество отъ неприятелско нахлуване. Често.

гладни и голи, при дъждъ, снѣгъ и бури; изнемогващи за сънъ, затънали понѣкога въ калъ и вода, — понасятъ всички тѣзи несгоди само и само да изпълнятъ най-свещения си дългъ — дългътъ къмъ отечеството. Други въ тила, макаръ и по-малко изложени на опасностъ и поставени при по-удобни условия за животъ, но далечъ отъ своитѣ близки, — като мравки се движатъ и снабдяватъ бойцитѣ съ храна, облѣкло, муниции. И тѣ изпълняватъ дългътъ си къмъ родината. Въ това сжщото врѣме пъкъ безсъвѣстни хора, алчни за богатство, сж заети съ измисляне срѣдста за по-голѣми и бързи печалби. Тѣ закупватъ стокитѣ отъ първа необходимостъ, държатъ ги извѣстно врѣме въ складоветѣ си, подигатъ по този начинъ цѣнитѣ имъ и ги продаватъ съ огромни печалби. Специални агенти подготвятъ това подигане на цѣнитѣ, като алармиратъ обществото, че извѣстни стоки скоро ще се изчерпаятъ, а нѣма отъ дѣ да се доставатъ, та всѣки трѣбва да се запаси съ тѣхъ. Тѣзи безсъвѣстни хора — сж мародери, които ограбватъ своето отечество.

Административни чиновници, безъ честъ и скрупули, чужди на всѣки по високъ поривъ, чрѣзъ „подарѣци за направени услуги“ и често пжти чисто и просто чрѣзъ рушветъ, особено въ окупираниѣ земи, сжщо така направятъ своя товаръ като въшатъ безакония, произволи и насилия. И тѣ сж мародери, които крадатъ своето отечество.

Подобни мародери се срѣщатъ въ тилевата служба на армията — тѣ се обогатяватъ отъ зальцитѣ на бойцитѣ на фронта. Има ги и въ самата дѣйствующа армия, — но тамъ сж много рѣдко. И въ това врѣме, когато прѣданиѣ на народното дѣло мратъ отъ неприятелски крушумии шрапнели съ усмивка на уста, шепнейки — „Българио, колко те обичамъ“, — въ пространната отечествена земя златниятъ Молохъ върши своя опустошителенъ танецъ, срамни вакханалии се уреждатъ, позорни оргии се устройватъ. А бойцитѣ на фронта гладуватъ, дѣцата имъ дома сж безъ хлѣбъ и топливо! Всичко това не може да не стане достояние на изправенитѣ срѣщу врага, и тогазъ въ тѣхнитѣ души идеала е затъмнѣнъ, хубавитѣ имъ чувства изтиватъ, поривътъ имъ намалява, злоба завладява сърдцата имъ. Пораженцитѣ намиратъ благодатна почва и катастрофата става неизбѣжна Ето затуй, особено въвъ врѣме на война, трѣбва една силна, честна, строга, но справедлива власть, която да прѣслѣдва тѣзи опасни мародери.

Погромътъ е станалъ. Десетки хиляди човѣшки живота, въ разцвѣта на своитѣ сили, сж изгубени. Стотийци хиляди млади хора сж осакатени. Мнозина мратъ отъ придобити прѣзъ войната болѣсти. Грамадни материални богатства сж изгубени. Дългътъ на държавата е колосаленъ. Бюджета свършва съ голѣми дефицити. Обезщетенията, наложени

на побѣдения подъ формата на репарации и реституции, идатъ да увеличатъ общественя дългъ. Данъцитъ ставатъ непоносими. Книжната пара се обезцѣнява. Скъпотията ежедневно расте. Мизерията взима нови жертви. Но поне да бѣ постигнатъ идеала изцѣло или отчасти? Не, напротивъ, нови земи сж откъснати отъ страната. — Побѣдители чужденци газятъ народния суверинитетъ. Народътъ е съкрушенъ, съ убитъ духъ, отчаянъ, озлобенъ. Народътъ е изгубилъ душевното си равновѣсие; той е боленъ. Уви, вмѣсто водачи лѣкари, изпъкватъ на сцената нови мародери, на душитъ, най лошитъ, защото убиватъ бждащето на народа си, прѣслѣдвайки лични користи

За да грабнатъ довѣрието на народа и да се наложатъ за негови управители, тѣ биятъ на най-тънkitъ му душевни стурни, тѣ човъркатъ въ нараненото му сърдце.

„Ние сме били всѣкога противъ войнитѣ, и ако ни бѣхте чули по-роно, нѣмаше да дойдете до този халъ“, крѣщатъ тѣ, и лъжатъ: разроветъ броеветъ на „Земледѣлческо Знаме“ отъ прѣди войнитѣ; прѣлистете и дневниците на Народното Събрание и ще се увѣрите, че лъжатъ.

„Отговорни сж всички за сполетѣлото ни нещастие, освѣнъ насъ, които не сме управлявали!“ А лъжатъ, защото дадоха подкрѣпата си на нѣкои отъ управлявалитѣ, а съ други управляваха заедно, слѣдъ като обвиняемитѣ бѣха вече извършили „прѣстѣпленieto“, за което сега ги сждятъ. Кога станаха виновни тѣ? Когато почнаха да имъ правятъ опозиция.

Подъ сждъ виновницитѣ за националната катастрофа? Добрѣ. За това има закони. Законитѣ, обаче, не имъ се харесватъ, тѣ създаватъ нови съ обратна сила. Състава на сжда отъ компетентни споредъ законитѣ лица не ще осжди виновнитѣ, както сж ги осждали прѣдварително тѣ. Лесно: — създаватъ новъ законъ съ обратна сила за специални сждилица отъ свои хора, които ще изрѣкатъ това, шо имъ се каже.

Да се накажатъ незаконно обогатилитѣ се. Отлично. Създава се, обаче, безъ нужда специаленъ законъ за това, пакъ съ обратна сила и се почватъ ареститѣ. Завеждатъ се шумни процеси. Нѣкои сж осждени, ала голѣма частъ биватъ освободени, слѣдъ като сж подѣлили съ приятели на министритѣ незаконно спечеленитѣ прѣзъ войната пари.

Мародеритѣ на душитъ сж много изобрѣтателни, за да си създадатъ положение. Обществото нѣщо се размърдва, иска законность, слушатъ се критики на управлението. Малко тероръ трѣбва да се всѣе: атентата въ Одеонъ, убийството на Такевъ, Грековъ, бомбата на Царь Симеонъ, бомбата на Св. Кирилъ и Методий 1921 год.

„Опозицията се сплотява — иска да ни вземе властта! Какъ смѣе? Ще си примѣримъ силитѣ“, казватъ мароде-

ритъ на душитъ, — по граитъ до Търново и въ Търново цѣпеници, послѣдвани отъ „референдумъ“ и новъ „държавенъ сждъ“.

Опозицията е сплотена. „Нови избори ще направимъ, — но за всѣки случай ще измѣнимъ избирателния законъ, възъ основа на добититъ прѣзъ извършенитъ избори цифри, не ще допуснемъ до народа агитаторитъ на оппозицията, а бюлетинитъ ѝ нѣйдъ ще конфискуваме, нѣйдъ ще фалшифицираме. А най главното ще убѣдимъ народа, че нашитъ противници сж негови врагове, врагове на България; тѣ искатъ пакъ война!“

Печатътъ издига гласъ на протестъ срѣщу произволитъ и безаконията. Новъ по-строгъ законъ за печата. И това не помага. Тогазъ? Лесно е: интерниране на журналиститъ като апаши, спиране на вѣстницитъ безъ сждъ, безъ законъ. . . .

Министритъ, които управляватъ България отъ името на „Землѣдѣлческия Народенъ Сюзъ“, постоянно плашатъ народа, че ако дойдатъ други, ще водятъ война. А за да подържатъ своето противокултурно, антисоциално и противонационално управление водятъ постоянна война съ българи, често пжти съ най-достойнитъ и най-заслужилитъ чедъ на България. Така, първия министъръ се хвали, че водилъ борба и война съ запасното офицерство, съсъ сждии и адвокати, съ професоритъ на едничкия ни университетъ, съ желѣзничари и пощенци, съсъ старитъ партии, съ комунисти и широки. Всички той побѣдилъ! Сега отваря явна война на македонскитъ революционери и на скромни легални македонски дѣятели въ България. Отъ Бѣлградъ и Атина потриватъ ржцъ отъ радостъ и чрѣзъ вѣстницитъ си величаятъ Стамболийски, поставяйки го наредъ съ Мусолини, Радичъ, Пашичъ и др. А по-малкитъ мародери около него прѣвеждатъ веднага всѣка чужда похвала и похвалитъ на на тѣзи, които всѣки день лочатъ българска кръвъ и гризатъ български кости!

Мусолини — Стамболийски? Но Мусолини е голѣмъ националистъ италиянецъ и се наложи като борецъ срѣщу пораженството, а Стамболийски култивира пораженството, „харизва“ на Сърбия Македония за вѣчни врѣмена, сѣкашъ му е собственность, и сключва конвенция въ Нишъ за съгласувани дѣйствия между Сърбия и България противъ . . . българитъ въ Македония.

Стамболийски — Пашичъ! Но Пашичъ си служи съ силата, за да владѣе чужди на сръбството народи. Стамболийски си служи съ силата противъ синоветъ, често пжти най-доблестнитъ, на собствения народъ и помага на Сърбия да гнети македонскитъ българи.

Радичъ — Стамболийски! Радичъ се бори за независимостта на Хърватско и ва образуването на една югосла-

вянска федеративна република, въ която да бжде равноправен членъ и Македония, а послѣ и България. Хърватско и Македония сж съюзници въ тази борба. Стамболийски, м-ръ прѣдседателтъ на една независима държава, става доброволно васалъ на кралъ Александра и му помага въвъ борбата, която водятъ Македония и Хърватско противъ Сърбия!

Побѣдилъ партии, професори, чиновници? Цѣли партии лоши и грабителски нѣма; — има отдѣлни лица такива — въ едни повече, въ други по-малко. Чиновничеството не е врагъ на държавата, то крѣпи държавата; то е скелета на държавата. Тежко на тази държава, която воюва съсь своето чиновничество!

Прѣди да взематъ властѣта, водачитѣ на „Народния Земледѣлски съюзъ“ по стѣгди и мегдани държаха демагогски рѣчи противъ „разкоша“ на гражданитѣ, разточителството на царъ и министри, противъ културнитѣ институти и бѣха противъ всѣкаква външна политика и дипломатически служби. Тѣ ходѣха тогазъ съ цървули и торба на рамото като просеци.

Тѣ сега сж министри. Тѣ и тѣзи около тѣхъ сж съ лачени чепици и носятъ дрехи отъ послѣдна мода. На краката си не стѣпватъ: пѣтуватъ съ специални вагони по желѣзницитѣ и винаги съ автомобили по улицитѣ и шосетата. Посещаватъ редовно кабаретата и устройватъ вакханалии. Всички се изредиха съ мисии въ странство, като измислиха и нуждата отъ такива; — всички по този начинъ „икономисаха“ отъ чуждестранна валута добри парици. М-ръ прѣдседателя пѣкъ, както нѣкога Фердинандъ, е повече въ чужбина: той надмина Фердинанда и по диктаторски замашки и по разточителство. Разликата е, че което на единъ Бурбонъ приличаше, на единъ селянинъ отъ Славовица хичъ не подхожда.

Ахъ, да, ще пропустнемъ. Тѣ сж и патриоти, голѣми националисти. Най-голѣмия софийски булевардъ прѣменуваха отъ „Царъ Фердинандъ“ на „Христо Ботевъ“, макаръ разликата между чувствата, мисълта и дѣлата на Ботевъ и тѣхнитѣ да е толкозъ голѣма, колкото между дѣлата на обитателитѣ на рая и тѣзи на обитателитѣ на ада: ако Ботевъ бѣше живъ, щѣха да го прѣбиятъ въ VI полицейски участъкъ заради идеитѣ му.

Прѣди 50 години Христо Ботевъ пишеше въ своето „Знаме“, издавано въ Букурещъ, когато нѣмаше българска държава:

„А раята, т. е., нашиятъ беззащитенъ и полуубиенъ народъ, на плещитѣ на когото тежи всичкия товаръ на робството и който по своето природно, човѣшко и историческо право е законенъ владѣтель на България, Тракия и Македония не може да търпи това унижение, което сж търпѣли

гладиаторитѣ въ Римъ и евреитѣ въвѣ врѣме на Тита и Навуходоносора."

А на други мѣста:

"Ние сме казвали и казваме, че дордѣто се необяснятъ и неизравнятъ отношенията ни съ Сърбия, никакъвъ съюзъ и никакво споразумѣние е невъзможно между южнитѣ славяни" Тая партия отъ честни и умни хора (думата е за партията около Рад и Будучност) — трѣбва да разкаже на своя народъ, че свободата и съюзътъ между южнитѣ славяни сж възможни и осществими само тогава, когато всѣки единъ народъ отъ тѣхъ запази своитѣ етнографически граници и когато всѣки единъ остане свободенъ въ своята кжща". Тѣй говорѣше прѣди половинъ вѣкъ Христо Ботевъ, тѣй говори днесъ и водителя на хърватскитѣ земледѣлци Степанъ Радичъ.

А що прави правителството излѣзло отъ „Българския Народенъ Зеледѣлчески Съюзъ"? Става стражъ на Сърбия и я подпомага да третира най-южнитѣ славяни, македонскитѣ българи, македонскитѣ селени, както сж били третирани „Гладиаторитѣ въ Римъ и евреитѣ при Тита и Навуходоносора." Срѣбскиятъ пълномощенъ министъръ въ София Ракичъ се явилъ прѣдъ министра на Вжтрѣшнитѣ Работи Хр. Стояновъ и му благодарилъ лично за послѣднитѣ арести и разтурянето на Илинденската организация.

Срамъ покрива българскитѣ ни чела.

Министритѣ на България и клепалата около тѣхъ — говорятъ, безъ да се червятъ, за народнитѣ будители и българскитѣ революционери отъ 70-тѣ години и устройватъ въ тѣхна честь празненства. А тѣзи, които слѣдватъ днесъ примѣра имъ въ Македония и сж се обрѣкли въ саможертви за родъ и честь, за свобода и самоуправление, наричатъ прѣстѣпници и убийци, както бѣха нѣкога наричани Ботевъ, Левски, Бенковски, и прашатъ срѣщу тѣхъ да ги прѣслѣдватъ истински разбойници и вулгарни прѣстѣпници.

Страшно падение!

Кой е мислѣлъ, че българския народъ, който отъ сто години насамъ върви все на прѣдъ и на прѣдъ, ще дойде до тамъ, щото да се управлява отъ хора, които наричатъ безчестието честь, доблестъта прѣстѣпление, измѣната къмъ отечеството патриотизъмъ, добродѣтельта порокъ, чуждитѣ шпиони родолюбци, безаконието справедливостъ, насилието народенъ сждъ, грабежитѣ — народна мѣстъ, поражението побѣда и пр. и пр. Никога не е имало и не ще има поподло врѣме!

Българи земледѣлци! Думитѣ „обновление", „реформи", „грижи за трудовия народъ" сж празни приказки въ устата на тѣзи, които управляватъ отъ ваше име. Тѣ сж мародери

на болнитѣ ви и страдални души, и като се докосватъ до чувствата на нараненитѣ ви сърдца, заблуждаватъ ви, приспиватъ ви, да не виждате, какъ богатѣятъ отъ държавнитѣ сръдства. Тѣ сж се съортачили съ мародеритѣ спекуланти прѣзъ войнитѣ. На тѣхъ викатъ осанна сжщитѣ тѣзи интелигенти, които като чиновници въ дълбокия тилъ мародерствуваха, — защото мародеритѣ, макаръ и разни видове, се подушватъ и намиратъ.

Български граждани! Тѣзи, които ви управляватъ днесъ, ни унижиха като нация, всѣкидневно убиватъ бждещето ни като народъ, водятъ българското племе къмъ морално падение, унищожавайки всичко доблестно и борческо въ него; готвятъ ви пакъ да станете ратаи на чужденцитѣ, каквито сте били цѣли вѣкове.

Българи, отгдѣто и да сте, каквито политически убѣждения да имате, свѣстете се, дордѣто не е късно!

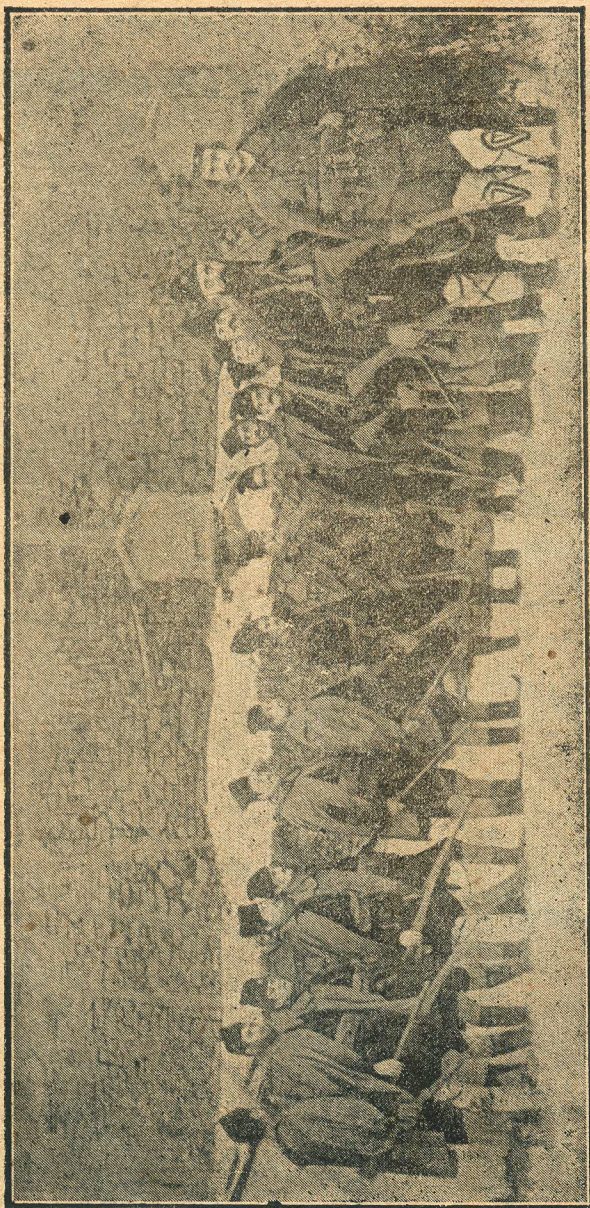
ПРИЛОЖЕНИЯ

№ 1.

**Родоотстъпника Стойче Добревъ и
неговата банда.**

Произхода му е отъ с. Колицко, Кумановска околия, Македония. Билъ е нѣкога, прѣзъ кратко врѣме, четникъ въ четата на легендарния кумановски войвода, Кръстю Лаза-

ровъ. Като такъвъ, той, при много случаи, е проявилъ дефектитъ на своята смрадна душа, та е станало потребба да се бракова и запрати на забрава.

Септемврийските събития отъ 1918 година откриха границите на България за много нравствени лешове. Единъ отъ тяхъ бѣ и той. И той не закъснѣ да се намѣсти, на призвано мѣсто, въ строя на прочутата и незабравима шпионска фаланга, устроена отъ покойния български министъръ на войната, Александъръ Димитровъ.

Знае се, че въ устройството на тая шпионска фаланга, софийската сръбска легация и придадената къмъ нея сръбска военна мисия оказаха, по пжтища изповѣдаеми и неизповѣдаеми, цѣнно сътрудничество.

Едноврѣменно съ него бѣше се намѣстилъ, тоже на призвано мѣсто, въ строя на сжщата шпионска фаланга и другъ родоотстъпникъ, еднакво злокачественъ като него, печалното име на когото, вече добръ извѣстно и популярно, е Христо Даскаловъ, родомъ отъ с. Смилево, Битолска околия, Македония.

Дѣйността и на двамата, като шпиони отъ поменатата шпионска фаланга, е низа отъ дѣла, едни отъ други по-свирепи, по-скверни и по-цинични.

Вънецъ на тия тѣхни дѣла, безспорно, бѣ погубването на най-храбрия, на най-честния и на най-свѣтлия македонски синъ, Симеонъ Георгиевъ, бившъ Кочански войвода.

Знаятъ се подробностите на извършеното челоуѣкоубийство. Подпомогнати отъ своя другаръ по служба и по падение, Илия Тончевъ, изпълнявайки заповѣдите на хора съ малки глави, съ тѣсни души и съ тѣсни умове, тѣ измъкнаха, прѣзъ една злокобна августовска нощъ 1920 година, по противоправенъ пжтъ, отъ избитъ на шестия полицейски участъкъ на българската столица задържания безъ поводъ, безъ основание и безъ прѣгрѣшение Симеонъ Георгиевъ, вързаха го, заклаха го, качиха безжизнения му трупъ на български държавенъ камионъ и го отнесоха въ землището на с. Жилинци, Кюстендилска околия, гдѣто го закопаха.

Смѣли и жестоки, когато бѣха подпрѣни, за да извършатъ злодѣйството, тѣ станаха страхливи и подли, когато разбраха, че се отдѣрпна, по понятни подбуди и разчети, подпората имъ, слѣдъ като злодѣйството бѣ консулирано. Мѣркающите се отмѣстителни ножове на Симеоновите другари ги уплашиха и ужасиха. И тѣ избѣгаха.

Христо Даскаловъ, надеждно дегизиранъ, при комбинирани грижи и съдѣйствия на българската власть и на органи на софийската сръбска легация, „избѣга“ успѣшно прѣзъ българската граница при гара Драгоманъ и се озова въ сръбската столица, Бѣлградъ, гдѣто се конституира интелектуаленъ сътрудникъ на сръбската власть въ разрушителното ѣ дѣло спрѣмо Македония, спрѣмо неговата родина.

Стойчо Добревъ, начело на единъ сборъ, съставенъ отъ нѣколко изчадия, лика-прилика на него, въоръжени и екипирани съ оръжие и дрехи. измъкнати отъ българскитѣ държавни складове, „избѣга“, тоже успѣшно, прѣзъ българската граница при градъ Кюстендилъ и се озова въ гр. Криворѣчна Паланка, гдѣто се конституира физически сътрудникъ на сръбската властъ въ разрушителното ѣ дѣло спрѣмо Македония, спрѣмо неговата родина.

И сега, той и неговиятъ сборъ, смѣнили вече дадената българска държавна прѣмѣна съ вражеска прѣмѣна, ала задържали даденото имъ българско държавно оръжие, вилнѣять съ него всрѣдъ своя народъ, рушатъ съ него своята родина, обслужвайки една инородна и иноземна властъ, свирепа, подла и коварна, която мърси майкитѣ имъ, мърси сестритѣ имъ, мърси родоветѣ имъ, мърси родината имъ, мърси Македония.

Какво крушение морално, какъвъ цинизъмъ, какво злокачествено родоотстъпничество!

Ние излагаме ликоветѣ на тия злокачествени родоотстъпници на показъ, за да бждатъ видени и запомнени не отъ ония, които ги знаятъ, а отъ ония, които не ги знаятъ и отъ ония, които трѣбва да ги знаятъ

В-къ „Илинденъ“, год. III, бр. 8, 25 II 1923 г.

№ 2.

Изложение на по-крупните грабежи и разбойничества, извършени във Македония (1918—1922 год.).

А. Грабежи и разбойничества през 1918—1920 г.

1) Към края на 1918 год. е ограбена черквата въ с. Страцинъ, Кратовско, отъ Ангелъ Трайчевъ, отъ с. Барбаревъ, Св. Николско. Ограбената сума е подѣлена между него и двамата кратовски войводи Дончо Ангеловъ и Григоръ Циклевъ. Отъ тая сума тримата обирджии предлагали на Мите Опилски 1500 лева, за да не ги изкаже, но той съ възмущение отказалъ да приеме предлаганата му сума.

Забѣл. Бившия Кратовски околийски войвода Дончо Ангеловъ е знаелъ за всички вършени обири и разбойничества въ Кратовско и другадѣ и е зималъ равенъ съ обиржиитѣ дѣлъ отъ ограбенитѣ суми, като въ замѣна на това общавалъ на разбойниците да ги защити да не бждатъ наказани отъ организацията.

2) Презъ мартъ 1919 г. въ с. Стражанци, Св. Николско, разбойниците Григоръ Циклевъ, отъ с. Г. Стуболъ, Кратовско, Пано Ефтимовъ, отъ с. Мечкуевци, Св. Николско, Сене попъ Ивановъ, отъ с. Лѣсково, Анг. Трайчевъ, отъ с. Барбаревъ и Вицо Лазаровъ, отъ с. Стамуловци, нападнали въ домътъ му заслужилия на Организацията селянинъ Арсо Коларски и слѣдъ жестоки побоища и изтезания съ приклади и тояги върху него и цѣлото му сѣмейство, ограбили му 50 лири т. зл. и 20,000 лева книжни.

На 8 априлъ 1919 год. е извършенъ обиръ въ с. Липа, Тиквешко, върху първенеца Тодоръ отъ шайката на разбойника Ване Арсовъ, отъ с. Доляни, Щипско. Ограбения Тодоръ е билъ жестоко изтезаванъ, а дъщеря му и снаха му били обезчестени отъ главатаря на бандата Ване Арсовъ и отъ Андонъ Митевъ, отъ с. Сулдурици, Радовишко, които били вжтрѣ въ кжщата, а останалитѣ съучастници: Доне Христовъ, отъ с. Доляни, Хр. Сараманли, отъ Радовишъ, Иванъ Стайковъ, Петрушъ Атанасовъ и Мите Яневъ — тримата отъ с. Гарванъ, Радовишко, сж били въ засада и патрули около кжщата.

На другия денъ слѣдъ обѣдъ злочестия ограбенъ и опозоренъ баща, заедно съ обезчестенитѣ си снаха и дъщеря, отива въ гр. Кавадарци и се оплаква на съглашенския командантъ. Назначава се съглашенска анкета, въ която участвуватъ прѣдставители и на силно възмутената отъ мерзската постѣпка на тѣзи изроди америкарска санитарна мисия и офицеръ отъ българската армия, тъй като сърбитѣ и гърцитѣ приписаха това дѣло на бълг. войници.

Враговетѣ на българския народъ използвана тоя случай чрѣзъ телеграфни агенции и печата на цѣлъ свѣтъ, като го сочеха за „дѣло на дивото, варварско племе, българитѣ, които нѣматъ нищо общо съ „чиститѣ сърби“, отъ „Южна Сърбия“ — (Македония).

4) Прѣзъ пролѣтѣта на 1919 г. сж обрани турцитѣ отъ с. Ливецъ, Кочанско отъ разбойницитѣ Ване Арсовъ, Мите Стояновъ Суджукаро, отъ с. Соколарци, Кочанско, и тайфата имъ инспирирани отъ Дончо Ангеловъ, Сл. Ивановъ и Ст. Мишевъ. На послѣднитѣ трима сж дадени по 8 лири отъ ограбената сума, а обирджитѣ прѣдварително укрили една частъ отъ сумата и си подѣлили по-вече.

Забѣлѣжка. На връщане отъ тоя грабежъ Ване Арсовъ е убилъ въ Кюстендилско, поради скарване при дележа на обиритѣ, единъ отъ другаритѣ си Иванчо Арсовъ. Мин. год. слѣдствие заведено отъ жената на убития дѣло за убийство противъ Ване Арсовъ, послѣдния бива арестуванъ. По заповѣдъ на министъръ Алекс. Димитровъ, обаче, дѣлото се унищожава, а Ване Арсовъ, снабденъ съ откритъ листъ отъ сжция м-ръ се връща на важна служба въ Кюстендилъ.

5) Прѣзъ пролѣтѣта на 1919 год. е изтезаванъ и обранъ Ефремъ отъ с. Дрѣнѣкъ, Кратовско. Той и синъ му сж бодени съ ножове на пушкитѣ, виени имъ сж тестикюлитѣ, за да кажатъ паритѣ си. Ограбени сж имъ: 50 наполеона злато и 25,000 лв. книжни. Джелати и обирачи сж били: главатаръ — Григоръ Циклевъ, Пано Ефтимовъ, специалистъ по „виеното“, Сене попъ Ивановъ, Ангелъ Трайчовъ и Филипъ Павловъ. — Ограбения е близъкъ роднина на Григоръ и Митрушъ Циклеви.

6) Прѣзъ ноември 1919 год. сж изтезавани и обрани власитѣ бр. Никола и Щеръо, отъ с. Чашица, Кратовско отъ Пано Жилиански, Филипъ Павловъ, Сене попъ Ивановъ и Цвѣтанъ Кумановски. Ограбени сж имъ освѣнъ голѣма сума златни монети, наниз и книжни пари, още и сребърни пафти, тепелжци, забрадки и пр.

7) Прѣзъ есенъта 1919 г. е изтезаванъ и обранъ богатъ турчинъ Рекипъ, отъ с. Рудари. Кратовско, отъ разбойници-

тѣ Митрушъ Циклевъ и другаря му Беширъ, отъ с. Рудари. Споредъ признанието на наказания Митрушъ, зели му 70 лири зл. и 200 динара, които двамата обирджии дѣлили по равно.

Забѣлѣжка. Бр. Григ. и М. Циклеви живѣли заедружно паритѣ имъ били общи и що вършилъ единия, знаелъ е и другия.

8) Прѣзъ пролѣтѣта на 1920 г. обранъ за I пжтъ Димчо Челебия и другаритѣ му въ влашкитѣ колиби на Вакъвъ, Паланечко, отъ разбойницитѣ: Ване Арсовъ, Мите Суджукаро, Пано Ефтимовъ, Якимъ Трайчевъ, Мите Димовъ и Пано Жилански. Плана за тоя обиръ е изработенъ въ квартирата на Григоръ и Митрушъ Циклеви при участието на Дончо Ангеловъ, и др., поради което и отъ ограбенитѣ пари сж дадени дѣлове и на: Дончо Ангеловъ, Сл. Ивановъ. и Ст. Мишевъ.

Прѣзъ лѣтоте на 1920 г. Организацията почна вжтрѣ планоуѣрна работа и по-важни съображения се даде прѣзъ септември с. г. амнистия за всички извършени до тогава обири, грабежи и др. прѣстѣпления.

Б. Грабежи и разбойничества — слѣдъ амнистията отъ Орг-та (септември 1920—май 1922).

9) На 20 януари 1921 г. въ с. Орелъ, Св. Николско, извършенъ е обиръ на Димчо Челебия (II пжтъ) и на богатия българинъ — първенецъ, отъ с. Филанъ — Анастасовъ отъ разбойницитѣ: Мите Суджукаро, Пано Ефтимовъ, Сандо Пехливано, Гиго Соколарски, Митрушъ Циклевъ, Ангелъ Трайчевъ и Мите Димовъ. Слѣдъ като първитѣ трима разбойници сж подложили жертвитѣ на нечовѣшки изтезания: горене съ нажежени шишове по вратоветѣ, ржцѣтѣ и краката, стѣгане и виене тестикюлитѣ имъ, докато изкажатъ и дадатъ всичкитѣ си скрити пари и скжпоцѣнности, ограбили: а) отъ Димчо 50 лири т. зл. и б) отъ Филипъ 22 лири т. зл. и 50,000 лева книжни. Задигнали сж златни и сребърни нанизи, пафти, дрехи, чорапи и др.

Отъ пляката сж взели: Ване Арсовъ и Дончо Ангеловъ равни дѣлове съ обираджииѣ, а на Ст. Мишевъ и Сл. Ивановъ дали само 5000 лева, Митрушъ Циклевъ и Ангелъ Трайчевъ на една пейка у Борисовата градина въ София, като ги излѣгали, че сж ограбили всичко 30,000 лв.

10) Прѣзъ пролѣтѣта на 1921 г. въ с. Добровница, Паланечко, е извършенъ обиръ съ тройно убийство на селяни отъ с. села, върнали се скоро отъ Америка, отъ разбойницитѣ: Митрушъ Циклевъ, Якимъ Кръстовдолски, Пано Ефтимовъ, Мите Даскала и Лазо Фетунички. Ограбили имъ 90 л. т. злато и 25,000 лева книжни.

11) На 10 април 1921 г. въ с. Долни Балванъ, Св. Николско, бива нападнатъ въ кжщата му богатия влахъ, кехая Митре Папандия отъ разбойниците: Ване Арсовъ, Мите Суджукаро, Сандо Пехливана, Наце Нушевъ, Нако и Лазо Г. Трогерски и Гиго Соколарски. Слѣдъ голѣми изтезания, ограбили отъ дома му около 8,000 лева, динари и леи, задигнали за откупъ единствения му синъ въ Г. Трогерскитѣ и Теолскитѣ ридища, дѣто получили още 650 л. т. зл. Отъ ограбената сума сж взели три равни съ обирачитѣ дѣла Ст. Мишевъ и Сл. Ивановъ — двата за тѣхъ, а третия — за Лазаръ Фертика. Паритѣ сж дѣлени въ кжщата на ятака на разбойниците въ Кюстендилъ — Митре Хаджимишевъ.

12) На 15 май с. г. въ с. Пеширово, Св. Николско, е изтезаванъ и ограбенъ турчина отъ с. ЧанчеХасанъ отъ разбойниците: Богданъ Смилевъ, Алекса и Дане — тримата отъ с. Църнилище, Св. Николско, — Мане Стояновъ отъ с. Доляни, Щипско, и Трайчо Ивановъ. На Хасанъ сж били обмотавани съ нажеженъ тель краката на голо, а Мане Стояновъ е изтезавалъ снахата на Хасана, гаврилъ се съ честъта ѝ и най-сетнѣ отрѣзалъ пѣпките отъ нѣнкитѣ, за да кажатъ двамата паритѣ и нанизитѣ си. Ограбили сж: 45 лири т. зл., 3 петолирки (нанизъ) и 1200 динара. Слѣдъ завръщане на разбойниците, Сл. Ивановъ и Ст. Мишевъ сж искали и зели чрѣзъ Богданъ Смилевъ дѣлове отъ сумата.

По поводъ тоя грабежъ турчина депутатъ Али Шефикъ бей прави интерпелация въ Скупщината противъ „изпращанитѣ отъ България чети“, а турското население въ Св. Николско взема пушки срѣщу Организацията.

13) На 1 юни с. г., кехаята отъ Вакѣвскитѣ колиби, живущъ въ с. Орелъ, Димчо Челебия бива обранъ за трети пжтъ и убитъ мжченически отъ разбойниците: Митрушъ Циклевъ и бр. Янко и Ангелъ Симеонови, отъ с. Кнежево, Кратовско. Изтезавали и убили го, че изказалъ на организацията обирачитѣ си — първия и втория пжтъ. Рѣшението за третия обиръ и убийство на Димчо Челебия е взето отъ Ст. Мишевъ, Сл. Ивановъ и Дончо Ангеловъ въ София, дѣто послѣдния отишелъ за тая цѣль и на връщане пратилъ разбойниците джелати.

Забѣлѣжка. Тримата инспиратори рѣшили при тоя набѣгъ Митрушъ Циклевъ съ тайфата си Янко, Ангелъ, Якимъ, Кръстовдолски и Мите Даскала, да убиятъ богатия кехая въ „Пониква“, Бробата. На 30 май петимата нападнали влашкитѣ колиби, но като не успѣли да заловятъ никого отъ кехайтѣ, оттеглили се и Якимъ и Даскала откраднали нѣколко коне, а Митрушъ съ другитѣ ограбили и убили Димча.

14) Прѣзъ юни с. г., въ турското село Якимово, Кочанско, влизатъ разбойниците: Яне Велиновъ отъ с. Цѣра, Царево-селско, Мите Суджукаро, Сандо Пехливано, Йорде Ефтимовъ

и Санде Алексовъ, отъ с. Гжрдовци, и Лазо Трогерски, събиратъ селянитъ, убиватъ двама души отъ тѣхъ, за да сплашатъ останалитъ, и сетнъ ги изтезаватъ единъ по единъ да дадатъ паритъ си. Едва събрали около 200 лири т., единъ отъ задържанитъ, турчинъ, побѣгналъ и, като се отдалечилъ, изгърмялъ 2-3 пжти съ револвера си и разбойницитъ се подплашили и избѣгали.

15) На 21 юли с. г. въ с. Кйослери, Св. Николско, е изтезаванъ звѣрски и ограбенъ Ферадъ бегъ, отъ сжщото село, а слугата му убитъ отъ разбойницитъ: Ване Арсовъ, Мите Суджукаро, Яне Велиновъ, Сандо Пехливана, Мане Стбяновъ, Пано Ефтимовъ, Гиго Соколарски, Иорданъ Ефтимовъ, Сане Алексовъ, Лазо Трогерски, Дане, Алекси и Богданъ отъ Църнилище. Пано вилъ тестикюлитъ на Ферада, а другитъ го горили. Ограбили му 600 лири турски.

16) Два дена подиръ този обиръ (на 23 юли с. г.) сжщата разбойническа банда ограбва кехаитъ и по-заможнитъ власи въ колибитъ на в. Чаталъ, Плачковица. Отъ ограбенитъ суми въ Кйослери и Чаталъ (21-23) взели сж равни дѣлове — по 3 нап. зл. и по 400 динара книжни — и слѣднитъ лица, които сж зели участие при съставяне плана на тия обири: Лазо Тодоровъ Фертика, Сл. Ивановъ, Ст. Мишевъ, Ване Арсовъ, Якимъ Кита, отъ с. Куланово, като оставили единъ дѣлъ и за отсѣтствующия Трайко Бойковъ отъ Куманово, защото знаелъ за обира и главно защото издѣйствувалъ зрѣзъ Гьорче Петровъ отъ м-ръ Ал. Димитровъ да се унищожи дѣлото за убийство противъ Ване Арсовъ и да бжде освободенъ отъ затвора.

17. Прѣзъ пролѣтътъ на 1921 г., слѣдъ извѣстното сражение на разбойнишката тайфа на Григоръ Циклевъ при с. Страцинъ, което сражение сърбитъ искаха да използватъ като претекстъ, за да окупираатъ Кюстендилъ-Перникъ, оцѣлѣлитъ леко ранени разбойници Гр. Циклевъ и Пано Ефтимовъ отбиватъ се ужъ да търсятъ конъ за тежко ранения си другаръ Цвѣтанъ Кумановски у Ив. Терзийски въ с. Секулица, св. Николско, и му ограбватъ 25 лири т. зл. и 1200 динара. Слѣдъ това сторили сжщото и въ с. Филиповци, сжщ. околия съ Ванчо.

Тая разбойническа банда е заминала на врѣмето въпрѣки заповѣдта на члена отъ Цен. К-тъ на Орг. Т. Александровъ да не бжде пропусната. Изпратилъ ги е до границата Ст. Мишевъ, като имъ е далъ за другаръ водачъ извѣстния разбойникъ — „виячъ“ Пане Ефтимовъ и имъ възложилъ да извършатъ 2—3 крупни грабежа: на Доне Танчевъ отъ с. Мечкуевци и на Мише отъ с. Патетино св. Николско и др. И наистина Гр. Циклевъ и тайфата му се опитали да заловятъ Доне Танчевъ, но не успѣли, нападнали и Мише Патетински, но той ги отблѣсналъ, като самъ открилъ огнь

Замислювали сетнѣ да оберятъ единъ богатъ влахъ кехая (въ Конче или въ с. Макрешъ), но прѣдателството на другаря имъ Максимъ осуетило всички планове.

Забѣл. При заминаването на Ст. Ивановъ Антоу съ чета за Тиквешко прѣзъ пролѣтъта с. г. Дончо Ангеловъ, Гр. Циклевъ, Сл. Ивановъ и Ст. Мишевъ тикнали му хитро да заминатъ съ него и двамата опасни разбойници Митрушъ Циклевъ и Якимъ Кръстоволски, защото знаели отъ самия Стоянъ, че той отива, освѣнъ за организационната работа, на връщане да си донесе скрититѣ отъ убития отъ сърбитѣ неговъ баща 1600 лири т., скривалището на които, освѣнъ отъ бащата, знаело се само отъ Ст. Ивановъ. На тръгване отъ България послѣдния купилъ 2 нови кемера за паритѣ и единия отъ тѣхъ далъ на „вѣрния си другаръ“ Митрушъ. Плана е билъ: щомъ стигнатъ въ околията да извадатъ паритѣ и бързо да се върнатъ въ България само двамата разбойници съ Стояна, но изъ пжтя да го убиятъ и да му взематъ всичкитѣ пари. Когато отишли, обаче, въ сѣлото на Стояна, явили се тамъ силни потери, което ги принудило да се върнатъ обратно, прѣди да свършатъ „работата“ си.

18) Сл. Ивановъ и Ст. Мишевъ, възползувани отъ обстоятелството, че струмишки ок. войвода Г. Вѣндевъ нѣколко мѣсеца не е можалъ на бжде въ прѣки връзки съ члена отъ цен. к-тъ на Орг. Т. Александровъ изпращатъ му фалшивъ печатъ съ надписъ: „Струмишки революц. районъ“ и нѣкакви рѣкописни разписки и го задѣлжаватъ по-бързо да събере налогъ и да прати чрѣзъ тѣхъ отъ събранитѣ суми въ касата на цен. к-тъ на О-та. Вѣндевъ взвѣршилъ това и на 28 декември 1921 г. лично занася и дава на Ст. Мишевъ и Сл. Ивановъ 140 лири т. зл. Слѣдъ като се прѣгледаха смѣткитѣ на Вѣндева и се разкри това мошеничество на двамата, прати се писмо да дадатъ обяснение за извършенитѣ прѣстѣпления и да внесатъ въ касата 140-тѣ лири. До сега не се получи отговоръ.

В. По-важни грабежи и убийства, извършени отъ сжщитѣ разбойници въ прѣдѣлитѣ на България.

19) Къмъ края на ноември 1919 г. въ гр. Кюстендилъ разбойниците Григоръ и Митрушъ Циклеви, Сене попъ Ивановъ и др. убиватъ и обиратъ единъ момъкъ, отъ с. Злѣтово, Кратовско, завърналъ се наскоро отъ Америка, и слѣдъ това обиратъ и паритѣ отъ куфара отъ квартирата му. Наврѣмето трупътъ на убития се намѣри на Хисарлъка и вѣстницитѣ изказаха прѣдположението, че може да е на изчезналия отъ затвора зап. ген. Ал. Протогеровъ.

20) Прѣзъ юли 1921 год. е убитъ извѣстния Кочански войвода Симеонъ Георгиевъ Клиничарски. Убийството е извършено по заповѣдъ на м-ръ Димитровъ отъ негови дедек-

тиви, но не малко допринесоха за това разбойничитѣ Яне Велиновѣ и др., които Симеонѣ прѣслѣдваше заради грабежитѣ, които вършиха въ Македония.

21) На 8 ноември 1921 г. бѣ убитѣ срѣдѣ града Кюстендилѣ въ кѣщата на жена му Стоянѣ Ив. Антоѣ, бившѣ съдържателѣ на гостилница и хотелѣ „Елитѣ“, отѣ разбойничитѣ Григорѣ Циклевѣ, Мане Стояновѣ, Пано Ефтимовѣ, Ване Арсовѣ, Мите Суджукаро и др., при присѣдствитѣ на околийския началникѣ, който съ старши и стражари съдѣйствувалѣ на разбойничитѣ, като заелѣ всички изходи на кѣщата.

22) Прѣзѣ м. мартѣ т. г. извършенѣ е обирѣ съ убийство въ Радомирско и на мѣстопрѣстѣплението намѣренѣ бастуна на разбойника Сандо Пехливана.

23) Въ началото на м. май т. г. отѣ селянинѣ въ Желинци, Кюстендилско, сѣ ограбени 4000 лева отѣ членове на разбойнишката банда, която биде ударена и разпрѣсната отѣ организационни чети въ Македония на 29 априлѣ т. г.

Г. Нахлуването на разбойничитѣ въ Македония — 24 априлѣ — 8 май 1922 год.

24) Слѣдѣ като Вътрѣшната М. Р. Организация изчерпа всички мирни свѣдства, за да вразуми разбойничитѣ и да ги отклони отѣ кривия и опасенѣ пѣтъ, слѣдѣ като за тая цѣлѣ се даде и амнистия прѣзѣ септември 1920 за всички извършени до тогава обيري, грабежи и разбойничества и се видѣ, че мирнитѣ срѣдства не помагатѣ и разбойничеството въ Македония зема застрашителни размѣри, Организацията се видѣ принудена да накаже, съгласно правилника, доказанитѣ прѣстѣпници, които сѣ били съучастници въ грабежитѣ и разбойничествата, извършени слѣдѣ ограбванията. Останалитѣ ненаказани отѣ тѣхѣ замислиха какѣ може да се отърватѣ отѣ засуженото наказание и да си продължатѣ да вършатѣ грабежитѣ необезпокоявани отѣ никого.

Членѣ на Ц. К-тѣ на В. М. Р. Орг. Тод. Александровѣ.

Условията за помилване на разбойниците.

В. М. Р. О.

„Свобода или смърт“

18 окт. 1922 г.

№ 326

Македония.

До посредниците за помилване на уцѣлѣлитѣ разбойници и тѣхни вдѣхновители.

Получено писмо, което освѣтлява Кюстендилскитѣ събития.

Злинитѣ, които принесоха разбойницитѣ на освободителното дѣло сж голѣми, грамадни. Съ извършенитѣ грабежи надъ българи, турци и власи въ Македония и България — отъ края на 1918 год. досега, — грабежи, придружени съ жестокости, убийства и изнасилвания на моми и жени, малка частъ отъ които сж изложени въ приключеното приложение къмъ неиздадена брошура „Разбойничеството въ Македония“ . . . , разбойницитѣ и тѣхнитѣ инспиратори отчуждиха инороднитѣ елементи отъ Организацията, убиха довѣрието на населението изобщо у бившитѣ борци за свобода, подбиха престижа на В. М. Р. Организация, нападкостиха на обезоржжена и беззащитна България, станаха причина за афери, прѣдателства, свързани съ нови безполезни жертви и пр. и пр. А откато разбойницитѣ се явиха задъ нѣкаква идейна маска: „Федеративенъ“ съюзъ или комитетъ, съ нѣкакви своеобразни печати, съ устава, правилници, позиви, съобщения и др. подобни, калжпени въ София, групираха се около тѣхъ всички прѣстѣпници, измѣнници и шпиони, осждени отъ Организацията, съ цѣль безнаказано да вършатъ своето противонародно дѣло — грабежи и прѣдателства — както сж случаетѣ въ гр. Шипъ, Струмишко и другагѣ.

Много врѣме, усилия и жертви се изгубиха напразно въ борбата съ това голѣмо зло — разбойничеството. И сега, когато се почва най-ефикасния начинъ на борба съ тѣзи злосторници, — да се избиватъ задъ граница, за да не се увеличаватъ тукъ страданията и мжкитѣ на поробеното население, намѣриха се посредници за помилване на уцѣлѣлитѣ разбойници, съ което може би ще ги насърчатъ къмъ нови прѣстѣпления, както стана и досега. Голѣма морална отговорностъ прѣдъ Организация и история поематъ посредницитѣ за помилване. Централниятъ комитетъ на В. М. Р.

Организация даде първото помилване на разбойниците прѣзъ Септемврий 1920 год. за всички извършени до тогава грабежи. Това помилване само насърчи по-голѣмата частъ отъ разбойниците и увеличи тѣхното число; милостъта на Организацията тѣ счетоха за нейна слабостъ и помислиха, че могатъ безнаказано да продължатъ стария пѣтъ. Разбойниците правиха още 2—3 пѣти опити за помилване, — послѣдния пѣтъ чрѣзъ Ване Арсовъ съ посрѣдничеството на Т. х. Кост., — и когато имъ се прати обща декларация съ условията за подписване отъ всичкитѣхъ, подстрекнати отъ Сл. Ивановъ отказа да подпишатъ декларацията (сега се заканватъ на Т. х. Костадиновъ да го убиватъ) и като идваха прѣзъ Априлъ т. г. 36 души тукъ вжтрѣ, съ цѣль да убиятъ члена отъ Центр. К-тъ на Организацията Богданъ и да унищожатъ самата Организация, Ване Арсовъ и другаритѣ му сж се хвалили, че съ „прѣговоритѣ“ за помилване сж успѣли да измаматъ, да приспятъ Богдана, за да могатъ по-лесно да се справятъ съ него. Коя е гаранцията, че и сегашния опитъ не е нѣкаква игра за печелене врѣме?

Макаръ да желаемъ искрено да не се пролива братска кръвъ, когато българския народъ има толкова много кръвни врагове, съ които трѣбва да се разправя, опита на миналото, обаче, ни кара да бждемъ много прѣдпазливи. Ето защо нѣма да бжде прѣустановено унищожаването на разбойниците тамъ, дѣто се намѣрятъ, докато не изпълнятъ по отдѣлно слѣднитѣ условия:

1) Всѣки отъ тѣхъ да се разкае искрено и да подаде до Централния К-тъ на Организацията молба за прошка и помилване, приподписано отъ двама души гаранتي отъ емиграцията тамъ.

2) Да пратятъ заедно съ заявленията печатитѣ: „Македонски Революционенъ Федеративенъ Съюзъ“ (голѣмъ) и „Македонски Революционенъ Федеративенъ Комитетъ“ (малъкъ) и по 1 екземпляръ отъ всички позиви, съобщения, устава, правилници и др. под.

3) Ст. Мишевъ и Сл. Ивановъ да пратятъ подправения печатъ на Центр. К-тъ на В. М. Р. Организация и фалшивитѣ печати на Струмишки, Скопски и на други революционни „районни“, чрѣзъ които печати изтрѣгнаха 140 лири турски организационни пари отъ Струмишкия околийски войвода Георги Вѣндевъ.

4) Да прѣстанатъ да влизатъ вжтрѣ въ Македония сами, да пращатъ свои орждия или да пишатъ писма противъ Организацията, да прѣпращатъ позиви, съобщения и др. под.

5) Да прѣстанатъ да сж въ услуга на враговетѣ на македонската свобода противъ В. М. Р. Организация: а) на българското правителство, по чиято заповѣль се убиха много

заслужили на Организацията дѣйци и което въ сътрудничество съ сърбитѣ иска да унищожи В. М. Р. Организация; б) на отцѣпнишката „Федеративна емигрант. Организация“ тамъ, която даде на разбойниците името си, съдѣйствие и планъ за унищожение на В. М. Р. Организация и др. подобни и

б) Да се отдалечатъ отъ пограничните на Македония околии и окржзи и отъ София, докато дадатъ доказателства, че сж се поправили и докато се позабравятъ прѣстѣпленията имъ.

Чл. въ Ц. К-тъ на В. М. Р. Орг.: **Т. Александровъ.**

№ 4.

Обира на Ранинскитѣ власи въ Кюстендилѣ.

В. М. Р. О.

„Свобода или смърть“

№ 335

Македония

29 ноември 1922 г.

До Господинъ

Сждебния Слѣдователь при
Кюстендилския окръженъ сждъ.

Уважадми г. Слѣдователю,

Тѣзи дни попадна въ ржцѣтъ на Организационното правосѣдие разбойника Пано Лазаровъ отъ с. Жрлевци, Велешко, сега полякъ въ с. Богословъ, Кюстендилско, който е взелъ участие въ грабежа, извършенъ на 25 Августъ т. год. надъ Ранинскитѣ власи. Той ще получи наказанието си, съгласно законитѣ на В. М. Р. Орг. за маса прѣстѣпления спрѣмо Организацията. При неговия разпитъ, обаче, се разкриха данни, които може да ползватъ слѣдствието по тоя грабежъ на власитѣ.

Прилагамъ Ви тукъ г. Слѣдователю 1 прѣписъ отъ дознанието върху тоя грабежъ, съ молба, да използвате, както намѣрите за добръ изложениѣ въ него данни.

Приложение: 1 прѣписъ отъ дознанието.

Чл. въ Цен. К-тъ на В. М. Р. Орг.

Тод. Александровъ.

ДОЗНАНИЕ.

Днесъ 29.XI 1922 г. е снето слѣдното дознание отъ обвиняеия Пано Лазаровъ, родомъ отъ с. Жрлевци (Велешко), 29 годишенъ, по занятие полски вардачъ въ с. Богословъ (Кюстендилско), обвиняемъ въ съучастничество съ разбойницитѣ и въ издаване на организ. тайни.

„Азъ долуподписаниятъ Пано Лазаровъ удостоверявамъ слѣдното: отъ нѣколко мѣсеца работѣхъ въ тухларната фабрика на Стефанъ Найденовъ подъ с. Орландовци (Софийско). Получавахъ мѣсечна заплата 1200 лв.

На 25 августъ тая година дойде при мене Сандо Пехливана съ още двѣ лица и ми каза: Хайде да отидемъ въ Македония по една работа; азъ незнамъ нито мѣстата, нито пѣтищата. Едното лице Петре — ниско, съ кржгло лице, очи кестеняви и малки черни мустачки, другото Никола, високъ, съ кржгло лице, съ голѣми мустаци. Санде ми издѣйствува отъ господаря нѣколкодневна отпуска. Господаря трѣбва да е видѣлъ и запомнилъ тримата.

Още сѣщия день и четирмата потеглихме за Соф. Кюст. гара. Тукъ ни посрѣщна една низка, руса, гологлава съ коси на кѣдри жена. Тя ни донесе и дрехитѣ (багажа). На трѣгване съ нея се цѣлунаха Петре и Никола, а азъ съ Санде бѣхме настрана.

И така привечерь, на 25 августъ пристигнахме съ вечерния влакъ въ Кюстендилъ. Санде Алексовъ и Йорде отъ с. Гжрдевци (Кочанско) ни посрѣщнаха на гарата въ Кюстендилъ. Отъ тамъ пѣша трѣгнахме по главната улица надолу къмъ Аджундаръ, къмъ площада до грънчарницата взехме малката тѣсна уличка въ лѣво по посока на дюкяна на Кацаря между Бояджийски и II участъкъ на 40—50 крачки отъ площада, на 10 кр. отъ Кацаря, влѣзохме въ една врата въ лѣво, минахме малко дворче 7—8 крачки и веднага налѣво отъ двора въ кжщата. Влѣзохме направо въ стаята, безъ стълбичка. Кжщата бѣ сръдна и низка. За свѣденіе помня, че на 50—60 кр. по-долу отъ кжщата живѣеше една гледачка (врачка).

Посрѣщна ни високъ 35—40 год. човѣкъ, русъ съ жълти мустаци, плавни очи, говори съ слабъ женски гласъ. Ималъ държанка, чиято била и кжщата. Смѣтали да я продадатъ и да отидатъ да живѣятъ въ Софія. (Трѣбва да е Алексо отъ с. Църнилище б. с.). Жена му (държанката) сръдна, червендалеста съ очи кестеняви.

Тамъ поседѣхме единъ часъ, слѣдъ което и седмината се опжтихме къмъ казармитѣ. Спрѣхме задъ казармитѣ у едни ниви. Тукъ дойдоха и други. Сбрахме се около 16—20 души. На шестимата дадоха пушки, а на мене не дадоха.

Ване Арсовъ отъ с. Долени (Щипско) каза: „Ще слушате само мене, каквото азъ кажа, това ще вършите“, и се тупаше съ песница по гърдитѣ.

Трѣгнахме къмъ власитѣ и на 200—300 кр. разстояние нѣкой извика: „Гдѣ сж Ранинчани?“ Излѣзоха трима (двамата руси, третия черноокъ и тримата съ голѣми мустаци) селяни отъ село ранинци.

Отъ групата само деветъ души ходихме при власитѣ. Тѣ сж Григоръ Циклевъ (водителя имъ), Мите Стояновъ — Суджукаро, Яне Велиновъ, Нако отъ с. Трогерци, Гиго Соколарски, Йорде Гърдовски, а ние: азъ, Сандо Пехливана и Санде Алексовъ — Гърдовски бѣхме на страна. Сандо и Санде ме държаха за ржцѣ. Съмнявахъ се въ мене.

На 50—60 крачки южно отъ колибитѣ въ долчинка бѣха като резервъ останалитѣ подъ началството на Ване Арсовъ. Тамъ бѣха Петре и Никола и ранинскитѣ селяни. Бѣше и нѣкой си Стоянъ, съ каскетъ. Имаше единъ кжсъ, малъкъ, патравъ, съ женски гласъ, черноокъ съ черни мустаци (вѣроятно Сане попъ Ивановъ отъ с. Лесново).

Слѣдъ обира спрѣха при Ранинската рѣка да си подѣлятѣ паритѣ. Ване Арсовъ ми даде 3000 лв., като ми каза никому нищо да не съобщавамъ. На слѣдующия день, въ Сжбота, на 26-й бѣхъ въ с. Богословъ. Въ кръчмата на Мите Бърборко сварихъ Стефанъ Чавдаровъ, който се закали; че не мога да го опиая, а азъ извадихъ портфейла съ паритѣ и му прѣдложихъ да ги изпие, ако може. Пропустнахъ да кажа, че паритѣ, които ми даде Ване Арсовъ, бѣха въ столерови банкноти.

На 27-й Недѣля напустнахъ село Богословъ и заминахъ за София. На работа се явихъ въ Вторника 29-й. Чорбаджията не ми каза нищо.

Прочете ми се и всичко е вѣрно записано, за неграмотността и по молбата на Пане Лазаровъ подписвамъ го азъ

Е. П.

Поемни лица: { Гавр. Митовъ.
К. Григоровъ.

№ 5.

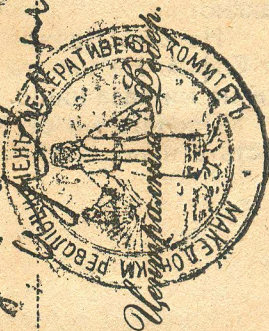
Нъзъ изнудванията на разбойниците
въ България.

МАКЕДОНСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕНЪ ФЕДЕРАТИВЕНЪ КОМИТЕТЪ

№ Газетиска

Получихъ отъ Т. На. преседателя
на Среднобанска Община 2 фр. Кюм-
суриката отъ лева 35 0 00 С. лавина 100 0 00

Менхиса 100 0 00
ната 100 0 00 На 10 0 00
на 10 0 00 фр. 1 фр. 1
100 0 00 фр. 192 0 00

Членъ на Комитета

МАКЕДОНСКИ РЕВОЛЮЦИОНЕНЪ ФЕДЕРАТИВЕНЪ КОМИТЕТЪ

№ 6.

Изъ подвижитѣ на разбойницѣтъ въ Пловдивъ.

Когато всичко способно безъ разлика на народность и вѣра, вѣнъ и вжтрѣ въ несчастна Македония, се е запрѣтнало да работи за облекчение страданията и извоюване свободата на македонскитѣ населения, за жалость, намиратъ се недобросѣвѣстни македонци, навикнали да живѣятъ отъ чужди грѣбъ, и да смучатъ жизненитѣ негови сили. Вмѣсто да помогнатъ, тѣ спѣватъ развоя на освободителното дѣло и компрометиратъ трудолюбивия македонецъ. Не единъ пѣтъ се съобща, че група разбойници, скрити подъ името „Федеративенъ революционенъ комитетъ“ изнудавали сж по единъ най-жестокъ начинъ видни македонци и български граждани, отъ които сж вземали крупни суми за нѣкаква си организация.

Всѣки е очаквалъ, че слѣдъ станалото обединение на македонскитѣ братства въ България, за тия паразити не ще остане много за вършене безакония, обаче фактитѣ твърдятъ тъкмо обратното. Напоследѣкъ получи се писмо отъ Пловдивъ, въ което се съобщава, че тамъ систематически се облагатъ видни македонци, отъ които се искатъ и взематъ голѣми суми. Въпрѣки оплакванията имъ до властѣта, послѣдната не взема никакви мѣрки за залавяне на злосторницѣтъ, като се задоволява съ отговора, че не се бъркала въ македонскитѣ работи.

Въ писмото се посочватъ имената на слѣднитѣ разбойници, посочени и на властѣта.

1. Колю Георгиевъ, отъ с. Кандороби.
2. Кузо Георгиевъ неговъ братъ.
3. Трайко Желински.
4. Наско Шестоевски.
5. Колю Досевъ отъ с. Загоричани.
6. Благой Стаматовъ отъ с. Загоричани и други, на които имената имъ незнаятъ.

Свърталищата имъ бѣха:

Бунарджика въ кафенето на бр. Георгиеви и Колю Досевъ. Въ „Тепе-Алти“ и кафенето на Кара-Мичо при Станимашкитѣ фаетони. Пострадали сж: Конст. Бл. Частовъ, отъ

когото сж взели 10,000 лева, отъ Миталковъ сж искали 5,000 лева, Имало е и други, имената на които не съобщаватъ.

Нека енергични постъпки се направатъ, гдѣто трѣбва, за да получатъ заслуженото и не става нужда сами гражданитѣ да се справятъ съ тия разбойници.

Надѣваме се, че еднажъ за винаги ще се отървеме отъ разбойницитѣ.

М.вѣ.

Бѣлѣжка на редакцията. За да скрѣпимъ горнята дописка съ факти, прѣдаваме дословно едно отъ писмата, които се получаватъ въ редакцията ни отъ пострадали македонци въ Пловдивъ, отъ които се вижда, какъ кюстендилскитѣ дѣла се пренасятъ въ Пловдивъ. Държимъ тия писма на разположение на властѣта. Ето едно:

Прочетохъ вашето обявление въ в. „Илинденъ“ брой 7, отъ 18 февруари, дѣто каните гражданитѣ било отъ Пловдивъ, било отъ Хасково, за да ви дадатъ факти по събирането налози отъ страна на „Ф. р. организация“, която на ново започва своитѣ действия. Ето нѣкои донесения: азъ като бѣжанецъ македонецъ живѣя по настоящемъ въ Пловдивъ; прѣди мѣсецъ и половина, дойде едно лице въ кѣщи съ револверъ въ ржка и ми каза: прочети тази покана. Азъ прочетохъ и виждамъ, че ме застрашаватъ, ако не внеса опредѣлената сума отъ 10,000 лева и то безъ никакъвъ срокъ, както и да разпиша поканата, че приемамъ да внеса сумата. Помолихъ човѣка, че сега въ момента нѣмамъ нито 10 стотинки, ще се старая да ги намѣра. Лицето ме напусна доста любезно и съ думитѣ: „какво да правимъ — заповѣдь изпълняваме“. Питамъ: кой ги дава тия заповѣди? — „Ами не знаете ли, отговори лицето, тоя е нашъ Липо“. Питамъ, кой Липо? Отговори: „Лицето е Липо, докторо на бае Атанасъ сина и други непо-знати за тебе.“ Момчето си отиде. Азъ мислихъ, какво да права; знамъ, че има една вжтрѣшна организация, но тя е въ Македония, помислихъ и си рѣкохъ: да питамъ докторо.

Слѣдъ единъ день пратихъ единъ мой човѣкъ при докторъ Атанасовъ, да научи каква е тази работа. Моя човѣкъ намѣрилъ доктора и при него нѣкое си щипянце СлавеИвановъ. Запитанъ доктора, отговори съ думитѣ: „вие ще си играете играчка? знаете че има Федеративната нелегална организация нужда отъ пари, ще давате и нищо повече, ако не съ добро — съ лошо; азъ съмъ далъ до сега цѣль милионъ, камо ли вие 10 хиляди лева.“ Моя човѣкъ си доиде и ми каза: „моли ги, белки ще ти отстѣпятъ: друго чаре нѣма.“ И дѣйствително молихъ, отстѣпиха отъ 10 хиляди на 5 хиля-

ди. Броихъ ги на едно младо момче високо съ бръснати му-
стаци, казва се Митко. Даде ми една разписка съ единъ под-
писъ, която не се четеше. Азъ отъ ядъ я скъсахъ и я за-
хвърлихъ. Това е, което се случи съ мене; има много, дѣто
ми се плачатъ, но страхъ ги е да се обаждатъ.

Сега има доста хора да се оплакватъ, че имъ се искатъ
пари. Питамъ: дали сжщо доктора иска, или нѣкой другъ? Тѣ
казватъ, че искалъ Кочо Хаджи Риндовъ, ведно съ цѣлата
тайфа на Славе Ивановъ. Тукъ сж били най-лошитѣ тепачи
отъ нашитѣ хора.

Ний ви молимъ да вземете мѣрки вие, за да се тури
край на всичко това, което позори и Македония и България,
дала намъ това добро гостоприемство. Апелираме и къмъ
Българското правителство, за да турне на мѣсто всички по-
добни „революционери“, на които мѣстото не е въ свободна
България.

Пловдивъ, 19 II 1923 год.

Нѣколко пострадали македонци.

В-къ „Илинденъ“, отъ 3 мартъ 1923 г.

№ 7.

Подвизитъ на разбойническата банда Пандурски.

Снетото дознание отъ уловенитъ петъ души и въ
!послѣдствие обѣсени при Кочариново.

Показанията на Владимиръ Сосипа.

Именувамъ се Владимиръ Атанасовъ Биляровъ (Сосипо). Единъ день прѣзъ зимата (1923 г.), Давидко ме покани да отидемъ въ Пловдивъ, гдѣто ще се явимъ на Македонския Федеративенъ Комитетъ. Отбихме се въ София и Давидко ни заведе у Стойчо Чочковъ. Послѣдния бѣше заминалъ за Пловдивъ, но жена му ни каза, че ще ни изпрати до него съ братъ си. Въ София останахме два дни, азъ у Чочкова, а Давидко и Андрея — на хотелъ. На третия день потеглихме за Пловдивъ съ шурата на Стойчо Чочковъ — Сандо и тамъ право въ гостилницата на Колю Костурчето. Стойчо ни каза, че въ тази гостилница ще се хранимъ безплатно. Гостилницата се намира срѣщу фабриката „Мехмедъ паша“, държи я Колю, но е на името на братъ му Кузе. За спане Стойчо Чочковъ ни заведе въ хотелъ „Виктория“. На петия день отъ пристигането ни К. х. Риндовъ, касиера на федератиститъ чрѣзъ Колю ни раздаде пари, за да се облѣчемъ по-добрѣ. На менъ даде 2000 лева, а на Давидко и Андрея по хиляда. При даването на паритъ казаха ни, че ще ни издържатъ и ще ни даватъ пари, но каквото ни заповѣдатъ да го извършимъ съ готовностъ. Всички пари даваше Кочо х. Риндовъ. Когато се събирахме въ гостилницата на Колю, всички тѣхни хора приказваха грѣцки. Когато ни даваха паритъ Риндовъ прѣдложи да дадемъ клѣтва, но Колю каза да почакаме малко, до като се събератъ всички. Единъ день Леонидъ отъ с. Гърчица (Гевгелийско) ни каза, че по заповѣдъ на х. Риндова, трѣбва да отида по нѣкои фирми (богати хора въ града) и съ квитанция въ ржка да ги заплаша да внесатъ паритъ още нея вечеръ. Азъ отказахъ. Тѣзи, които отидоха по тази работа, снабдаваха ги съ пистолети. Веднажъ, не помня коя дата, къмъ 9 часа вечеръта, азъ, Леонидъ, П. Чочковъ, Дерменджиевъ и Илю Жековъ, се събрахме прѣдъ единъ магазинъ, да изнудимъ господаря и да вземемъ пари. Менъ ми стана лошо и Леонидъ ми каза да отида право въ гостилницата, а тѣ останаха тамъ. Когато

се върнаха казаха, че не сж свършили никаква работа, защото имало голѣмо движение. Разправяха ми, че тѣ по такъв начинъ сж събрали много пари въ Пловдивъ и Татаръ-Пазарджикъ. Това ставало по слѣдния начинъ: отиватъ при нѣкой богатъ гражданинъ (въ кжщи или въ дюкяна му) всички въоржжени, дадатъ му да подпише квитанция и ако не се съгласи, на другия день му искатъ двойно. Стойчо Чочковъ бѣше се върналъ въ София и слѣдъ нѣколко дни дойде пакъ въ Пловдивъ, за да иска пари отъ комитета, но не му дадоха и той се скара съ Колю, който отказа да дава храна на Илия Жековъ и нѣкои други. Стойчо Чочковъ му каза сърдито: азъ съмъ довелъ тия хора и ще си ги взема, нѣма да оставя да ги използвате. Тогава той повика менъ, братъ си Петъръ Чочковъ, Пандурски, Жековъ и Никола Дерменджиевъ отъ Одринско. Вечеряхме въ друга гостилница и трѣбваше да потеглимъ. Азъ и Жековъ пропуснахме влака, а Дерменджиевъ избѣга. Опрѣдѣлихме срѣща въ кжщата на Сандо, шурата на Стойчо Чочковъ, които живѣха къмъ подуенската гара. Жековъ остана въ Пловдивъ, защото не му изпратиха хиляда лева, които искаше. Азъ потеглихъ за София и въ кжщата на Сандо намѣрихъ Пандурски и П. Чочковъ. Оржжието и дрехитѣ бѣха приготвени. Вечеръта дойдоха Давидко, Воденски и Андрея. Стойчо Чочковъ ни каза, че отиваме въ Дупница, но кждѣ ще спрѣмъ, знаятъ Пандурски и Давидко. Азъ, Пандурски и П. Чочковъ потеглихме съ каруца прѣзъ Владая, за да прѣкараме оржжието. Давидко, Воденски и Андрея заминаха съ влака. Пристигнахме въ гр. Дупница и каруцата разтоварихме къмъ края на града. Всичко бѣше въ чували и минаваше за стока. Азъ останахъ да пазя вещитѣ, а Пандурски и П. Чочковъ отидоха въ града. Вечеръта по тъмно се върнаха съ каруца, натоварихме багажа и го закарахме въ домътъ на Иванъ Чорлевъ. На втория или на третия день на Коледа, не мога да си спомнямъ добрѣ, дойде при менъ Христо Желѣзнички и ми каза, че ме чакатъ въ домътъ на Иванъ Чорлевъ. Щомъ се мръкна отидохъ тамъ и сварихъ другаритѣ си въ четнишки дрехи. Вечерахме, пийнахме си и азъ взехъ да се стѣгамъ.

Забравихъ да добавя, че съ федератисткитѣ групи, които обираха гражданитѣ въ Пловдивъ, имаше много дедективи, единиятъ отъ които се казваше, мисля, Трайко. Това обстоятелство ми даваше право да мисля, че и властѣта е съ федератиститѣ и ми даваше куражъ.

Подписали за неграмотность двѣ лица.

Присѣтствували поемни лица.

Показанията на Христо Желѣзнички.

Именувамъ се Христо Стоименовъ Желѣзнички, плѣненъ другаръ на федеративната разбойническа банда на Илия Пандурски и Петъръ Чочковъ.

Въ с. Рила 7-8 дни работихъ въ инсталацията (електрическата) надъ селото, подиръ което тръгнахъ за Дупница. Постъпихъ въ Дупница на работа въ Пожарната команда. Куртевъ ме запозна съ Д-ръ Петровъ и съ Чорлевъ и имъ разправи, че бѣгахъ отъ автономиститѣ. Веднага ме пратиха за пазачъ на общинската градина съ 1600 лева мѣсечна заплата съ безплатна квартира, освѣтление, отопление, и зеленчукъ за храна. Въ Дупница стояхъ до Коледа. На 5 януари 1923 год. отъ София додоха Илия Пандурски, Владо Сосипа и Петъръ Чочковъ, като докараха една каруца съ оръжие и дрехи. Въ дома на Сосиповия роднина въ горната махала стовариха тия вещи. Сосипо остана да спи тамъ. Чочковъ и Пандурски отидоха да спатъ при Чорлевъ. По трена стигнаха отъ София и Давидко Вангеловъ, Георги Воденски и Андрея Ивановъ. Чакаше се да доде и Илия Жековъ отъ Радовишко и нѣкое турче отъ Струмишко, но не додоха. На бѣдни вечеръ се събрахме на вечеря въ училището. Щомъ се стъмни добръ, дойдоха Чорлевъ и Владо. На вечерята бѣше и училищния слуга, съ когото станавме 11 души: азъ, Чорлевъ, Владо, Пандурски, Чочковъ, Воденски, Давидко, Андрея, Механджийски и Т. Яневъ. Чочковъ каза на Чорлева: „Ще има нужда да се отвори отъ тукъ каналъ, за да прѣминаватъ федеративни чети за Гевгелийско, Воденско, Тиквешко и др.“ Слѣдъ вечерата Пандурски и Чорлевъ се отдѣлиха на страна и шушукаха около 1 часъ. Механджийски и азъ си отидохме по-рано, а останалитѣ на бѣдни вечеръ прѣспаха въ училището. На другия день рано Чорлевъ и Пандурски ходиха въ дома на първия. Вечерята въ домътъ на Чорлева взехме да се обличаме въ четнически дрехи. Дадоха ми една манлихерова дълга пушка патрони за нея, двѣ войнишки куртки, два войнишки шинела и единъ чифтъ калцуни. Вечеряхме у Чорлева Ние потеглихме 10 души. Чорлевъ ни изпрати до чешмата при кѣщата му, ржкува се съ всички, пожела ни добъръ часъ и успѣхъ. Нощувахме и денувахме въ Мурсалевскитѣ ханчета при ханджията, познатъ отъ по-рано на Пандурски. Потеглихме по трасето на дековилката, стигнахме въ с. Падѣжъ призори въ дома на Тодоръ. Домакинитѣ бѣха 2 мъже и 1 жена и 2 или три дѣца. Обѣдвахме тука, а за вечера ми нахмехме въ с. Дебочица въ дома на Пандурски, гдѣто сварихме майстори, почакахме да си излѣзатъ и послѣ влѣзохме. Бащата на Пандурски дойде пиянъ и каза на Пандурски: „или бѣди кочъ или нека те газятъ всички“. Зетя на Пандурски дойде сѣщо при насъ. Слѣдъ два три часа минахме въ Андоновата плѣвня и таъ ни знаеше още едно лице.

На другата вечеръ Пандурски поиска да убиемъ Димитрачко и още одного отъ Дебочица; съ него се съгласиха само Чочковъ, а ние се противопоставихме. Въмѣсто бой взехме му едно агне безъ пари. Отъ тукъ прѣминахме въ Сръбско и Умленскитѣ колиби видѣхме Иванча Умленски, който ни даде храна. Послѣ стигнахме на Бабинскитѣ колиби, мѣстността „Требомиръ“ и тамъ останаха Воденски, Сосипо, Пандурски и Чочковъ, а другитѣ отидохме на други колиби половинъ часъ далече. Слѣдъ обиколката на още 2—3 колибарски селища стигнахме на Механджийската колиба, и къмъ 8 часа слѣдъ пладнѣ напустнахме и нея. На всички срѣщани овчари се даваха позиви отъ федератиститѣ. Четѣха се устави. Отъ Механджийската колиба тръгнахме да идемъ въ кжщата на Георги Тренчевъ и на мракъ уловихме сина му, съ който отидохме у дома имъ, гдѣто вечерахме. Чочковъ и Воденски настояваха да се убие стария Тренчовъ, за гдѣто прѣзъ лѣтото той ги издалъ на милицията. Скрихме се въ Тренчовата кошара и чакзхме два дни да се върне стария Тренчовъ отъ пазаря — въ Берово и чакъ на третия день той се зададе съ конь. Механджийски и азъ наблюдавахме, а Чочковъ и Пандурски го хванаха.

Пратиха ме да докарамъ сина на Тренчева. И двамата синъ и баща вързахме, а вързанъ бѣ колибаря Пилича, за да се прикрие, че той има участие въ залавянето и убийството. Тренчевъ докарахме въ кжщи, сина оставихме при слугитѣ въ една стая и азъ го пазѣхъ, а Пандурски, Механджийски въ другата стая държаха вързания баща и го изтезваха. Послѣ видѣхъ, какъ Тренчевъ бѣ горенъ съ желѣза по врата и лицето. Воденски и Чочковъ почнаха да тарашуватъ изъ кжщата. Тѣ намѣриха паритѣ въ сандѣка и разни дрехи. Бащата сжщо докараха при менъ да го пазя, а тарашуването продължиха тѣ. Подиръ това Пандурски и другитѣ — не помня кои — изкараха сина и бащата надъ кжщата, дѣто всички отидохме, като у дома затворихме домашнитѣ, за да не викатъ за помощъ. Залаяха кучетата и азъ отидохъ за часови, а другитѣ убиха двамата Тренчови. Другаритѣ ми казаха, че на сина и бащата сж турнали примки на врата, по двама теглили примкитѣ, а други ги измушкали съ щикове. Пандурски съ свѣщъ провери измрѣли ли сж. Подѣлихме си по около 1000 лева книжни български и сръбски пари; имаше двѣ лири златни, които Чочковъ купи и тая сума раздѣлихме. Паднаха ни се и по 13 сръбски левове. Послѣ при кантона Пандурски ни каза, че трѣбва да убиемъ Колтата въ с. Сухострѣлъ българска територия. Чочковъ и Воденски се съгласиха — останалитѣ пакъ се противехме, но първитѣ ни казаха, че щомъ не искаме да извършимъ това, да оставимъ оржжието и дрехитѣ, а да вземемъ по една икона и да станемъ просеци или калугери.

Пандурски прибави, че той ще граби и убива, защото билъ загазилъ по всички посоки. Тръгнахме всички и отидохме въ с. Бръстово. Съ бинокълъ видѣхме отсрѣща въ една кѣща Колтата и цѣлъ день го наблюдавахме. Наближихме вечерта къмъ махалата, гдѣто бѣше Колтата. Азъ, Механджийски и Воденски бѣхме до кѣщата на Бръстовеца Иванъ, а прѣзъ това врѣме другитѣ уловиха вече Колтата, самия Иванъ и Лесо, митнически стражаръ. Колтата закарахме до Сухострѣлъ. Влѣзнаха въ дома на хазаина му Псалтирко. Чочковъ поведе Псалтирковица да отвори стаятъ и сандѣцитѣ и Чочковъ имъ взелъ паритѣ именно: 25 лири, 7 бона по 1000 лева и около 12,000—13,000 лева книжни бѣлгарски. Подкарахме вързанитъ къмъ гробищата, Азъ държахъ Псалтирко, Чочковъ наново му поиска пари. Но Псалтирко му каза: можешъ да ми вземешъ живота, но нѣмамъ други пари. Тогава Чочковъ го мушна съ ножа си въ гърдитѣ, а Пандурски викна на Механджийски да отиде да мушка, за да можелъ Псалтирко по скоро да умре и да нѣмало врѣме да вика, тъй като бѣлгарската застава е близко. И азъ го мушнахъ единъ пжтъ и отидохъ да видя, има ли шумъ къмъ заставата. Констатирахъ спокойствие. Врѣщайки се, видѣхъ Колтата увисналъ на едно дърво. На гърдитѣ му закачиха писмо.

При границата стана подѣлбата на паритѣ. Отъ тамъ прѣзъ едни колиби и по шосето Берово-Царево надъ Цръвникъ, а на другия день отидохме на Умленскитѣ колиби, дѣто съ насъ съединиха провиненитѣ прѣдъ В. М. Р. О. Иванъ и Христо Умленски. Отидохме къмъ Робено и послѣ къмъ с. Мачево. Отъ Мачево отидохме въ планината и тамъ часовая Иванъ видѣ въ зори организационна чета. Искане да бѣгаме, но тръгнахме да я ударимъ. Обаче попаднахме между огнь отъ три страни и отстѣпихме. Паднаха убити другаритѣ ни Иванъ Умленски и Трайко Яневъ; а ранени Г. Механджийски и Хр. Умленски. На една колиба прѣвързахме раненитѣ. Бѣхме захвърлили чанти, пелерини, шапки, кепета и пр. Шапкитѣ ни бѣха арнаутски бѣли кечета, купени отъ Берово и навезени отъ Трайко и Пандурски съ емблема чукъ и сѣрпъ съ червени конци. Избѣгахме къмъ Струмица и 7—8 дни се скитаме изъ Барбаревскитѣ колиби. Хлѣбъ взехме отъ дървари. Обратно дойдохме до Русиново и научихме, че наблизо е организационния войвода Кушовъ. Затова хванахме къмъ Егуменскитѣ колиби. Прѣзъ дена додохме въ Беровската планина. Обаче неочаквано запукаха пушки и ние почнахме да бѣгаме. Хр. Умленски изгуби револвера си и азъ изгубихъ затвора на пушката си. Додохме къмъ Пехчево. Осъмнихме се да не сме издадени и упжтихме се къмъ границата, минахме и хванахме единъ овчаръ да ни води, но той при зори избѣга, слѣдъ което забѣлѣзахме послѣ видѣхме и милиция. Досетихме, че търсятъ насъ и хукнахме къмъ сръбско. Подиръ малко се повърнахме въ бѣлгарско въ гората на Църварица. Тукъ

се яви споръ. Пандурски тогазъ взе отъ Сосипа пушката, защото той му я билъ далъ. Ние спяхме въ гората, а на слѣдния день тръгнахме къмъ Цървище. Спяхме на Фролошката воденица и къмъ 10 ч. прѣзъ дена стигнахме въ Бобошево. Обаче полиция ни залови въ селото, вързаха ни и така свърши експедицията ни. Туй бѣше на 14 мартъ. Пропуснахъ да съобща слѣднитѣ работи: Пандурски ми разправяше веднажъ, че той е извършилъ обира надъ власитѣ при Лисецъ — лѣтото 1921 г.

20 мартъ 1923 год.

Подпись: Хр. Стоименовъ Желѣзнички.

Присѣствували сж поемни лица.

Показанията на Давидко Вангеловъ.

Подписаниятъ Давидко Вангеловъ, 29 год., родомъ отъ с. Горна Рибница, Петричко, подозрѣнъ бѣхъ въ грабежа въ с. Брѣзница, Джумайско, гдѣто се обраха много пари. Около Димитровъ-день 1922 година избѣгахъ въ Дупница, и послѣ въ София и въ хотелъ прѣкарахъ 15—20 дни заедно съ другаря ми Андрея Ивановъ, избѣгалъ по сжщата причина. Пакъ двамата се върнахме въ Дупница и ненамирайки работа, подиръ два-три дни отново отидохме въ София и въ хотелъ „Наполеонъ“ спяхме 2—3 вечери. Тоя пжтъ съ насъ дойде въ София и Владо Сосипа отъ Берово, сжщо поради грѣхове избѣгалъ отъ В. М. Р. Организация. Тогава срѣзнахъ федератиста Сандо, шура на Стойчо Чочковъ; тоя Сандо познавахъ отъ лѣтото, когато донасяше орѣжие и дрехи за другари на Ст. Чочковъ до селата Клепало и Добрилакъ както и писма до федератисти тамъ. Сандо ни посвѣтвва да намѣримъ федератиститѣ въ Пловдивъ, които щѣли да ни подържатъ и заедно съ насъ дойде до Пловдивъ, като ни прѣдстави при Ст. Чочковъ. Послѣдния ни настави за безплатна храна при гостилничара Колю отъ Костурско. Тамъ се храниха и Илия Жековъ, Леонидъ отъ с. Гречище, Гевгелийско и други хора на федератиститѣ. Слѣдъ три-четри дни федератиста Кочо х. Риндовъ поиска да ни възложи да събираме пари отъ пловдивскитѣ граждани, както събираха чрѣзъ заплашвания Леонидъ, Митко Кратовчето, Стойчо Чочковъ и др. и самия х. Риндовъ. На мене и Андрея тая служба се понрави и казахме, че ще заминемъ за София. Х. Риндовъ плати на гостилничара, на хотела Виктория за спането, даде ни по 1100 лева, а на Сосипо 2100 лева и дойдохме въ София, въ Новоселски ханъ. Сосипо, обаче, се върна пакъ въ Пловдивъ. Минаха така въ безработица още 20 дни. Отъ Пловдивъ пристигнаха Илия Пандурски и Сосипо и ни съобщиха, че сж наредили да заминемъ цѣла група въоръжени къмъ Джумайско като федератисти. Тѣ

имали пушки и други необходомости оставени въ дома на Чочковия шура Сандо въ Подуени. Ходихме въ дома на Сандо при него и Стойчо и уговорихме тръгването си. Установихме се на слѣдното: Пандурски, Петъръ Чочковъ, Стойчевъ и Сосипо да закаратъ съ каруца прѣзъ Владая за Дупница дрехитѣ и оржжието, а азъ, Андрея и Г. Воденски да тръгнемъ по трена за сжщия градъ. Така и направихме. Въ София получихме инструкции и отъ Чочкова (Стойчо) за работитѣ ни въ Джумайско и въ сръбска територия: да агитираме противъ В. М. Р. Организация, да казваме на селянитѣ да не я подкрѣпватъ материялно, да казваме, че федеративния комитетъ ще побѣди и пр. Даде на братъ си Петъръ и на Пандурски разни устава, позиви и наредби. Въ Дупница азъ и Андрея отидохме при пом. кмета Чорлевъ, отъ дома на когото

На Бждни вечеръ се събрахме въ
 повече отъ 10 души: ние шестимата дошли отъ София, намиращитѣ се въ Дупница наши другари (бѣглеци отъ В. М. Р. О. поради сторени грѣшки) Георги Мелнишки, Хр. Желѣзнички, Георги Механджийски и Трайчо Яневъ. Дойде и Чорлевъ. По недоразумение съ фураджитя вмѣсто гювечъ тая вечеръ ядохме кисели чушки, кашкавалъ и салами. Купихме и вино. Всичко заплати Чочковъ, а покъсно Чорлевъ
 Облѣкохме се въ Чорлевия домъ
 Чорлевъ при излизането ни се ржукува поредъ съ всички, като ни изпрати малко по-далечъ отъ кжщата си. Часътъ бѣ около 10 вечерята

Тръгнахме 10 души. Спрѣхме на ханчето при Сандо, познатъ на Пандурски, Воденски, Чочковъ и Сосипа, а вечерята по диковилката стигнахме до с. Покровникъ, минахме моста на Струма и стигнахме вече Падежъ. Отидохме въ една кжща на най-оттатъшния край на селото; мисля, че домакина се казваше Тодоръ. Въ кжщата имаше 2 мъже, 1 жена и 2—3 дѣчица. Цѣлия день бѣхме тамъ, а вечерята стигнахме въ дома на Пандурски, въ с. Дебочица. Прѣди да влѣземъ, почакахме излизането на майсторитѣ, които прѣзъ деня работили тамъ. Стария баща на Пандурски бѣще пийналъ и току се провикваше: „те така те сакамъ бе синко.“ Дойде и зета на Пандурски, въ чиято плѣвна отидохме за спане и денуване на другия день. Бащата говорѣше на Пандурски да убиемъ Димитрачко и Пандурски ни прѣдложи това въ плѣвнята, но само Чочковъ и Воденски се съгласиха. Не биде убить Димитрачко. Хлѣбъ ни носѣше въ плѣвнята и друго едно лице — чича на Пандурския зетъ. Напустнахме плѣвнята и дойдохме на Сушицкитѣ и Трѣсковскитѣ колиби — търла, гдѣто Пандурски хвана едно лице, името не му помня, искаше да го бие, защото издалъ прѣзъ лѣтото на

селската полиция присъствието на Пандурски, Сосипа и др. Въмѣсто бой взехме му за храна едно ягне безъ пари. Прѣзъ границата отидохме на Умленскитѣ колиби. Отъ тукъ отидохме на Бибини колиби и поради падналия снѣгъ стояхме 2—3 дни. Послѣ ходихме на една Беровска колиба позната на Пандурски и Сосипо, а отъ тамъ на Баба-Янинитѣ колиби и стояхме 1—2 дни. Прѣмѣстихме се пакъ на Беровскитѣ колиби и два дни стояхме. Отъ тукъ отидохме при Котаринската колиба, стояхме 1 день и заминахме на Дудуковата колиба. Стояхме 2—3 дни. Прѣдъ двама-трима колибари Пандурски и Трайко говориха и раздадоха федеративни позиви. Отъ тамъ отидохме на Механджийската колиба. Отъ тукъ минахме въ мѣстността Дворища, гдѣто има кжща Георги Тренчевъ. Старииятъ 70 год. Георги Тренчевъ билъ на пазаръ въ Берово и извикахме сина му. Вечеряхме у Тренчеви и отидохме въ колибата на съсѣда имъ Георги Пиличо. Той шушука съ Воденски, Чочковъ и Пандурски и слѣдъ това ни се каза, че трѣбвало да избиемъ Тренчеви, понеже тѣ ни издавали. Скрити въ кошарата на Тренчеви чакъ на третия день видѣхме, че стария Тренчевъ пристига съ конь. Хванаха го Пандурски, Воденски, Чочковъ, Андрея Ивановъ и Трайко, но коня му се подплаши и побѣгна, та стана нужда да го ловятъ двама другари. Тия двама Христо Желѣзнички и Механджийски доведоха и сина, а Трайко и Георги Христовъ доведоха вързанъ и Пиличо, за да се прикрие, че той взема участие въ залавянето и убийството — изобщо за шмекерия. Сина и бащата закарахме у дома имъ, дѣто доведохме и овчаритѣ имъ, а Пилича пуснахме. Пандурски, Механджийски и Андрея измѣчваха съ гореща маша и тесла бащата. Азъ бѣхъ часови навѣнъ, Чочковъ и Воденски тарашуваха, — отваряха сандѣци и пр. и взеха вещи и пари. Послѣ излезнахме съ вързанитѣ, а у дома затворихме домашнитѣ да не викатъ за помощъ. Надъ селото Чочковъ, Андрея, Пандурски и Георги Механджийски измушкаха вързанитѣ. Тръгнахме пакъ къмъ Беровско. На Шумановата колиба оставихме буренцето, което взехме отъ Тренчевъ (стария) пълно съ ракия. Подѣлихме си отъ ограбенитѣ Тренчеви пари по около 1000 лева книжни сръбски и бѣлг. пари, по 13 лв. сребърни, а двѣтъ златни лири закупи Чочковъ и взетата сума си раздѣлихме. Падна ни се по 1 чифтъ чорапи и по 1 поясъ и кърпа. Задигнахме по нѣколко кила сланина, сливи и др. дребни работи. Стигнахме на Умленскитѣ колиби. Пандурски извика Ивана Умленски и брата на кмета — Христо. Тѣ додоха на зараньта и донесоха хлѣбъ, а вечерята спяхме въ Тамъ Пандурски, Воденски, Чочковъ и Трайко настояха да убиемъ Колтата въ с. Сухострѣлъ — на българска територия. Да убиемъ и хазаина на Колтата, Псалтирко, защото тоя не далъ на Пандурски щерката си. Противихме се на

това предложение, но наложиха се тия, що го дадоха. Отидохме въ дома на Дамяна въ с. Тръскаво. На утрото Дамянъ се върна отъ Симитли. Шурата на Дамяна, Марко, още вечеръта казалъ на Пандурски, че Колтата е тукъ. Цѣль день наблюдавахме Колтата съ бинокълъ въ отсрѣщната махала. Вечеръта Дамянъ ни поведе, доближихме до отсрѣщната махала. Колтата бѣше отишълъ на разговоръ въ друга кѣща. Вземме сестрата на Ивана и я подмавихме, че идемъ да го нимъ Пандурски, та да извика брата си. Тя ни заведе въ кѣщата, дѣто разговаряха. Вземме отъ дома на Ивана дрехитъ и пушката му. Уловихме Ивана и Колтата азъ, Чочковъ, Андрей, Трайко и Г. Христовъ, а Пандурски вѣнка бѣ уловилъ митнишкия стражаръ. При рѣката повърнахме Ивана и митнишкия, а Колтата поведохме къмъ с. Сухострѣлъ. Прѣдъ квартирата оставихме часови и влѣзнахме. Въ сандѣцитъ Чочковъ намѣрилъ паритъ на Псалтирко и ги взелъ. Книжнитъ пари ми дадоха да носа азъ. Вземме ябълки, сливи, три матари ракия, 5-6 чорапи, 1-2 торби, 2 куртки, 2 панталони и заведохме двамата до гробищата. Псалтирко мушкаха Г. Механджийски, Чочковъ, Андрея и Воденски, а Колтата единъ пожела да го обесимъ. Обесиха го Пандурски, Чочковъ, Андрея и Воденски. Вдето орѣжие оставихме въ една колиба до Пиличовци, а ние продължихме. Паднаха се по около 2000 лева и по 2 лири. Прѣзъ границата додохме до Панчарево и влѣзохме въ селото. На Умленскитъ колиби съ насъ се срѣснаха Иванъ и Христо Умленски. Умленски, заплашенъ отъ В. М. Р. О., Христо и Иванъ, се присѣдиниха съ насъ. Прѣзъ Будинскитъ колиби изкачихме къмъ планината. Тамъ стояхме два дни и усѣтихме, че наблизу е дошла чета на В. М. Р. О. Рекохме да нападнемъ четата, но попаднали на засада, търтихме да бѣгаме, като оставихме убити Трайко Яневъ и Иванъ Умленски, а ранени бидоха Механджийски и Хр. Умленски. Изхвърляхме си кепета, чорапи бомби, шапкитъ. Отъ тамъ забѣгнахме къмъ Струмишко. Бавихме се въ Барбаревскитъ колиби 7-8 дни, а хлѣбъ вземахме отъ дърваритъ турци. Върнахме се пакъ въ Беровско, но на една колиба пакъ ни удариха автономисти и отидохме къмъ Пехчево и Умленскитъ колиби. Послѣ се прѣмѣстихме на други колиби, тъй като се уплашихме пакъ да не ни ударятъ. На новата колиба идва жената и сестрата на Хр. Умленски. Донесоха хлѣбъ и др. работи. Жената разправѣше, че нѣкой близъкъ на Христо канилъ него и Пандурски да се прѣдадатъ на сърбитъ, но това не стана, защото Пандурски ималъ много грѣхове прѣдъ сърбитъ. Прѣзъ срѣбски засади минахме Панчарево и прѣхвърлихме границата. Додохме къмъ с. Лѣшко, Джумайско, и уловихме за водачъ единъ овчаръ, който призори избѣга отъ насъ. Покрай границата додохме до Църварица. При двама български войници пушихме цигари и тамъ видѣхме, че наблизу се движи

милиция. Затова пакъ възвихме къмъ сръбско. Подиръ малко наново додохме въ българска територия. Тука се скарахме помежду си, защото Пандурски, Чочковъ, Воденски и Хр. Умленски пожелаха наново да минемъ въ сръбско, а всички останали не искахме това, а бързахме да се промъкнемъ въ Дупница и се спасимъ отъ умора, гладъ и смъртъ. Сосипо биде обезоръженъ отъ Пандурски. Четирмата потеглиха назадъ, а ние къмъ стара България. Въ махлата Коприва оставихме оръжието си при селянина Чиме. Съ единъ падаръ се упжихме къмъ Църварица, дадохме му 300 лв. и сами додохме до Фролошката воденица. Тамъ спяхме. На другия день тръгнахме за Цървище, а послѣ за с. Бобошево, Дупнишко. Обаче тука ни излови милицията, върза ни и ни подкара. Това се случи на 14 мартъ къмъ 10 ч. пр. об. По този начинъ завърши нашето навлизане въ Македония. Разбирамъ, че сме тръгнали по прѣстѣпнически пѣтъ, но голѣмъ дѣлъ — ако не и единственъ — за нашето падение иматъ тия, що ни пратиха, а именно: федералиститѣ, които ни лѣгаха, че били нѣкаква организация. Тѣ бѣха явни съюзници и ортаци на властѣта, това можеше най-добрѣ да се види въ Пловдивъ, гдѣто се събираха пари и се пиеше, разговаряха свободно съ детективи и др. хора на властитѣ. Нѣмамъ друго желание освѣнъ лично да избия моитѣ подбудители като Риндовци и голѣмцитѣ имъ Юруковци и Атанасовци.

21 мартъ 1923 год.

Подпись: **Давидко В. Панковски.**

Поемни лица: (подписали двама).

Снелъ дознанието: **Д. Я.**

№ 8.

Оранжевата експедиция въ Неврокопско.

ПОКАЗАНИЯТА

на единъ отъ участниците въ Оранжево-федеративния разбойнически отредъ на Българското Правителство, изпратенъ прѣзъ м. Априлъ т. г. въ гр. Неврокопъ, отъ гдѣто той доброволно се прѣдава въ редоветъ на Вжтрѣшната Македонска Революционна Организация и саморжчно написва слѣдното:

Слѣдъ Кюстендилскитѣ събития се сформирова въ София, въ помещението на казармата на I-ва дружина една полицейска школа, прѣмо подчинена на Вжтрѣшното министерство. Въ тази школа можах да се приематъ лица само по прѣпоржка на дружбитѣ. Безъ съгласието на дружбитѣ никой не може да се запише тамъ. Прѣдначението на тази школа бѣше да се обучатъ нѣколко хиляди вѣрни бойци, за въ случай на нужда, изходящи отъ срѣдата на дружбитѣ. Тѣзи хора се обучаваха като редовни войници; не се назначаваха на служба или работа нигдѣ, защото нѣмаше нужда отъ тѣхъ. Съ една дума, тѣ бѣха хора повикани да пазятъ интереситѣ само на „Земледѣлския Съюзъ.“ Отъ тамъ получиха титлата „Оранжева Армия“. Заплата получаваха по 1500 лева на мѣсець, плусъ облѣкло, храна, квартира, освѣтление и отопление. За началникъ на така нарѣчената „гвардия“ е подполковникъ Добруджански, поубѣждение земледѣлецъ, а за неговъ помощникъ Бакърджиевъ, бившъ главенъ инспекторъ на полицията. Прѣзъ тази школа, до колкото знамъ, минаха много хора, едни се уволниха, други сега напоследѣкъ бѣха изпратени по изборитѣ въ Стара България, а една голѣма частъ — не по-малко отъ 1000 души —, се изпрати въ Петричкия окржгъ. На мѣстото на заминаващитѣ сжщия день идваха други отъ дружбитѣ. Въ тази гвардия, чисто „земледѣлска“, се допускаха агитатори отъ „Земледѣлския съюзъ“ да ѝ говорятъ политически рѣчи. Между ораторитѣ най-често посѣщаваше казармата Димитъръ Кемаловъ, придруженъ отъ Стоянъ Калчевъ. Рѣчитѣ на първия бѣха особено прѣдизвикателни по отношение на македонското движение. Кемаловъ имаше връзки съ оранжевата гвардия чрѣзъ помощника Бакърджиевъ, съ когото се познаваха отъ Неврокопъ.

Прѣзъ м. Февруари н. г. почти всички забѣгнаха отъ Неврокопско и Петричкия окржгъ бѣхме разколебани и искаме да се завърнемъ по домоветѣ. Това настроение даже

се изрази и въ нѣколко конфликта доста остри, които обаче биваха потушавани отъ Д. Кемаловъ съ забѣлѣжка, че това е разколъ и тѣзи, които повдигатъ подобни въпроси, сж измѣнници и невѣрни спрѣмо „Земледѣлския Съюзъ.“ Отъ този мѣсѣцъ и слѣдъ честитѣ тогазъ конфликти Кемаловъ започна да говори на всички ни, че нѣма защо да се трѣвожимъ за заврѣщанието ни, защото този въпросъ билъ на дневенъ редъ въ Министерския Съвѣтъ, обаче, не могатъ да се споразумѣятъ относно мѣрките, които трѣбвало да се взематъ, крути или миролюбиви, защото министритѣ не се погаждали. Заговори се за реконструкция на кабинета, слѣдъ което всички мѣрки щѣли да бждатъ взети. И така слѣдъ реконструкцията Кемаловъ весело говорѣше, че дойде дена. Започна да ни учи да пишеме писма до министритѣ, въ които да очернимъ Автономистическото движение като чисто блокарско. На мене на нѣколко пжти говори да пиша писма лично до Министръ-прѣдседателя, обаче, азъ, въпрѣки обѣщанието — никога не писахъ. Прѣзъ този периодъ той е ималъ срѣща съ министръ Обовъ, комуто говорилъ (прѣди да замине Обовъ въ странство). Министръ Обовъ винаги е билъ въ услугитѣ на Кемаловъ като управляющъ врѣменно Вжтрѣшното Министерство. Утвърдяване списъка на контра — шай. китѣ прѣди падането на Неврокопъ стана отъ Обовъ.

Въ началото на м. мартъ Д. Кемаловъ ходѣше между насъ и на всѣкиго говорѣше да се готвимъ да отидемъ една депутация при министритѣ Стамболийски, Обовъ, Стояновъ и Муравиевъ. Понеже втория се опожари, а четвъртия не бѣше заелъ поста, рѣшихме да отидемъ при Стамболийски и Стояновъ, който току-що постжпи. Депутацията бѣше начело съ Петъръ Ангеловъ и Хайдуковъ Никола отъ Горна Джумая, бившъ депутатъ отъ болшинството. Намѣрихме Стамболийски въ Министерския Съвѣтъ, той ни прие въ присѣтствието на единъ господинъ, по външността му личеше, че не бѣше българинъ. На зададения въпросъ какво обичаме, думата взе Хайдуковъ и описа, че всички отъ депутацията са напустнали роднитѣ огнища, понеже били прѣслѣдвани отъ автономиститѣ блокари, като носители на земледѣлски идеи. Министра, слѣдъ като изслуша него, ядоса се и каза защо не си ми обадишъ до сега. Хайдуковъ се смути; но отъ това безизходно положение го изкара Петъръ Ангеловъ, който взе думата и говори за убийствата, грабежитѣ, безчестията, налаганитѣ данъци и прѣслѣдването на земледѣлцитѣ отъ окръга. Министра попита; „е добръ, какво искате сега?“ — „Искаме да се завърнемъ и да ни осигурите живота,“ бе отговора. Слѣдъ това министра каза да си отидемъ, а за останалото ще нареди потрѣбното, като ни облѣче всички въ власть, и по такъвъ начинъ ще може да се завърнемъ.

Забравихъ да кажа, че министра запита: „по убеждение какви сте: федералисти или автономисти?“ отговори му се, че сме само земледѣлци и че не принадлежимъ къмъ никоя фракция. Така се свърши разговора.

Още същия день се събрахме въ хотелъ Златица и всѣка околия бѣше длъжна да състави списъкъ на хората си, който списъкъ щѣше да се прѣдстави на Стамболийски. До вечерята списъка бѣше приготвенъ, прѣдставенъ и на другия день се съобщи, всички да се явятъ въ казармата при Оранжевата гвардия. Една частъ се явиха, тамъ се облѣкоха и въоръжиха; никаква задача не имъ бѣше възложена, само ядѣха, пиеха и се готвѣха за Петричкия окръгъ, когато ще се издаде заповѣдта. Командата се наричаше „разузнавателната частъ при полицейската команда“ съ началникъ Константинъ попъ Ивановъ, помощникъ Григоръ Милчиновъ и приставъ Атанасъ Драчевъ. Много хора не бѣха отишли въ казармата, останаха вънъ, обаче заплатата си отиваше. Въ послѣдствие Конст. попъ Ивановъ я получи и не я даде никому, като се оправдаваше, че който е билъ въ казармата, той ще получи заплатата, който не е билъ — нѣма нищо да получи. Недоволство имаше много, защото хората се бѣха разписали въ раздавателнитѣ списъци и по вѣдомоститѣ, а заплатата не имъ се даде. Това ставало по нареждане на Д. Кемаловъ въ когото и отидоха паритѣ; това положително знамъ. За задържането на тѣзи пари Кемаловъ говорѣше интимно на менъ, че ще се употребятъ за общи нужди, на първо врѣме ще се издава независимъ информационенъ вѣстникъ, посветенъ изключително противъ автономиститѣ. Чрѣзъ него щѣлъ да опише биографиитѣ на водителитѣ на това движение и пр. пр.

Въ интервала между рѣшението да се отиде въ казармата и до деньтъ на тръгването ставаха почти всѣки день размѣни на мисли между прѣдставителитѣ на Д. Кемаловъ и тѣзи на Паница и на Стойчо Чочковъ. Заминаването на Паница се лажѣше въ най-голѣма тайна. Стойчо Чочковъ дойде въ казармата съ 21 човѣка, облѣкоха се и искаха, колкото може по-скоро да тръгнатъ, а на насъ се каза да пазимъ дохождането на Чочкова въ казармата въ най-голѣма тайна. Лично азъ не бѣхъ въ казармата, обаче, тѣзи свѣдения зная положително, защото живѣехъ въ една квартира съ Кост. попъ Ивановъ. Стойчо Чочковъ и Паница не се знаеха и не дѣйствуваха заедно до тръгването ни. Чочковъ се познава съ Яне Богатиновъ и Лаковъ отъ Пловдивъ. Въ София тѣ размѣниха нѣколко писма между Чочковъ и Паница. Куриери бѣха Георги Кираловъ и Григоръ Милчиновъ. Тѣзи срѣщи и прѣговори продължаваха дълго врѣме между поменатитѣ горѣ лица и между много други, на които име-

ната незная, обаче всички бѣха хора добръ охранени и все македонци федератисти. Чочковитѣ хора бѣха всичко до послѣдния моментъ около 30 души; отъ които половината войводи, отцѣпници и осждени отъ В. М. Р. О. Между тѣхъ имаше двама войводи, на които имената незная и които въ 1920 г. на сръбска територия сж ходили съ четата на Крумъ Зографовъ, за да унищожаватъ В. М. Р. Организация и лично Тодоръ Александрова.

НА ДОЛНИТѢ ВЪПРОСИ ОТГОВОРИ:

1. Цѣльта на организирането.

Цѣльта на организирането бѣше, Паница и всички останали войводи, на всѣка цѣна да прѣвзематъ Неврокопската околия, гдѣто Паница разчиташе на успѣхъ, благодарение връзките, които ималъ съсъ старитѣ Санданисти и съ нѣкои отъ настоящитѣ фактори, вмѣкнали се въ организацията. Слѣдъ като се прѣвземе околията, набързо да се сформеруватъ чети, изключително съ Санданисти, като по такъвъ начинъ акцията му щѣла да се популяризира най-първо въ Мелнишка околия, гдѣто ималъ свои хора, които нѣмало да окажатъ съпротива, и слѣдъ това между останалитѣ околии въ окръга. По такъвъ начинъ Паница щѣлъ да стане завѣдующъ Петричкия окръгъ на мѣстото на Алеко Василевъ. Най-главната цѣль, обаче, е да се прѣмахне Тодоръ Александровъ на всѣка цѣна и съ каквито и да сж сръдства. Агенти въ Мелнишка околия за тази цѣль имало, а сжщо и въ Неврокопска. За помагачи въ Неврокопско той считаше свещ. Миланъ Коневъ, Иванъ Коюмджиевъ, Димитъръ Пенковъ, Стефанъ Урдевъ, Ангелъ Тетимовъ и др. Санданисти. Щомъ дойде Паница въ Неврокопъ повикалъ послѣднитѣ лица и поржчалъ имъ да образуватъ друга организация противъ Автономиститѣ.

2. Държане бесѣди или даване заповѣди, писмено: или устно, отъ кого и какви.

За общъ началникъ за нашата команда бѣше Кост. попъ Ивановъ, обаче, фиктивно бѣ Паница. Паница нареждаше, въ което село се влѣзе, да се събере населението и му се обясни, че досегашнитѣ Автономисти сж прѣстѣпници и т. н., само той е работилъ идеално за автономията. Слѣдъ това да се види, какви суми е събирала организацията, и веднага да се изнамерятъ сумата и да се прибере. Бесѣди

отъ него имаше въ видъ на другарски разговоръ, а такива въ София имаше отъ н-къ школата и военния министъръ. Присъжествувахъ на рѣчта на военния министъръ прѣдъ войниците и стражаритѣ, произнесена въ казармата, гдѣто единъ воененъ направи забѣлѣжка такава: „Господинъ министре, ние отиваме тамъ да възстановяваме авторитета на държавната властъ, обаче, насъ ще ни посрѣщнатъ съ куршумъ. Министра лаконически отговори: „Който ви пусне единъ куршумъ, вие ще му пуснете 100 по гърба“. Такива устни заповѣди се даваха и отъ министра на вѣтрѣшнитѣ работи въ кабинета му, гдѣто на нѣколко пѣти вика Коце попъ Ивановъ, Стоянъ Поповъ и др. лица. Въ сѣщия духъ говори и главния секретаръ Саповъ. Писмена заповѣдъ имаше Кост. п. Ивановъ само за дохождането му въ Неврокопъ, тя гласѣше така: „До н-ка разузнав. часть Кост. п. Ивановъ. По заповѣдъ веднага заминете съ частъта си за гр. Неврокопъ. Съ храна ще се снабдявате отъ военнитѣ власти, които сж длѣжни да ви даватъ такава, а сжщо и сѣдѣйствие“ и т. н. Друго едно писмено упѣтване имаше за военнитѣ дѣйствия, маршрута, произшедствията, отношенията съ войската, цивилното население и т. н. И двѣтъ бѣха подписани отъ н-ка Добруджански.

3. Имената на хората отъ групата, а тъй сжщо и разпрѣдѣлението и началници отъ тѣхъ.

Имената на всички не помня, зная само имената на Неврокопчани, а на Чочковитѣ хора много малко, защото съ тѣхъ говорихъ и се запознахъ отъ Батакъ насамъ. На които имената знаехъ, дадохъ ги още вчера. До с. Батакъ н-къ бѣше Кост. п. Ивановъ, а отъ Батакъ насамъ бѣше Паница. Бѣхме разпрѣдѣлени на 5 чети, на едната бѣше Стоянъ Мишевъ, на другата Дерменджията, на третата Пехливана, на четвъртата единъ войвода, името на когото не зная, на петата Тодоръ Мавродиевъ. Чочковъ и др. 5 души войводи заедно съ Паница бѣха щаба.

4. Срѣшитѣ съ разни министри, военни и цивилни съ Кемаловъ, Петъръ Ангеловъ, а тъй сжщо и разговоритѣ.

Както въ началото обяснихъ, срѣщи имаше много между Кемаловъ и Чочковитѣ хора безъ Паница, защото той се криеше въ кѣщи. Други цивилни се срѣсхаха съ тѣхъ много, обаче имената не зная. Разговора, обаче, съ тѣхъ зная, той се отнасяше изключително до прѣдстоящата акция. Съ военни лица освѣнъ съ подполковникъ Атанасовъ (сѣщия, който бѣше назначенъ за окръженъ управитель), майоръ Ники-

форовъ и въ Доспатъ съ майоръ Сапунджиевъ, съ други военни не съмъ знаелъ да се срѣщатъ. Отъ министритѣ най-много Кемаловъ се срѣщаше съ Стояновъ и Стамболийски. Азъ нѣколко пѣти съмъ питалъ Кемаловъ за разговоритѣ, обаче, той винаги криеше и самодоволно говорѣше, всичко е на редъ, още малко остава, мѣрки ще бѣдатъ взети, какви мѣрки, обаче, той не обясняваше.

На 12 мартъ, когато бѣхме депутация и имаше думата Хайдуковъ, Стамболийски го прѣкъсна и му каза нервно, „защо ти като депутатъ не си ми съобщилъ всичко това отъ по-рано,“ а Хайдуковъ смутено му отговори: Азъ мисля, че Кемаловъ Ви е обяснилъ всичко“, обаче министра съ сжщата нервностъ му каза: „нищо не ми е обяснилъ“. Слѣдъ това имаше голѣмо роптание противъ Кемаловъ, всички го обвиняваха, че не е описвалъ положението, гдѣто трѣбва: Отъ тогазъ насамъ Кемаловъ всѣки день това вършеше отъ министерство въ министерство. Разговоритѣ не можахъ подробно да науча, защото мизерията ме караше слѣдъ дневната работа въ министерството да ходя и слѣдъ 6 часа въ театъръ Ренесансъ, гдѣто играхъ всѣка вечеръ до 12—1 часа. Ако имахъ възможностъ, щѣхъ да науча и най-малкитѣ подробности, защото той имаше безгранично довѣрие въ менъ.

5. Пѣтя прѣзъ кждѣ сж минали и що сж правила, съ кого сж се срѣщали, ятацитѣ имъ по пѣтя въ прѣдѣлитѣ на стара и нова Бѣлгария.

На минаване отъ София минахме прѣзъ Подуенската гара, качихме се на влака за Т.-Пазарджикъ. Прѣзъ Бѣлово щѣхме да вземемъ и Чочковитѣ хора, които бѣха на Юндола съ Атанасъ Драчевъ и други нѣкои Неврокопчани и отъ Стара Бѣлгария. Дали не бѣха готови, не зная, но когато минахме Бѣлово, тѣ не можаха да се качатъ съ насъ, а дойдоха на другия день по обѣдъ въ Батакъ. Ний влѣзохме въ Пазарджикъ въ мръкнало, тамъ чакаха каруци ангажирани отъ Георги Кемаловъ, брата на Д. Кемаловъ, съ които веднага потеглихме за Батакъ, кждѣто стигнахме сутринята. Настанихме се въ единъ ханъ. Сжщия день дойде останалата частъ въ Бѣлово и се настаниха въ квартира. Спахме тамъ. До тогазъ не бѣше ясно, дали ще дойде Паница, обаче, съ нетърпение се очакваше. На другия день привечеръ съ 2 файтона дойде той, придруженъ отъ Венето и Георги Кемаловъ. Спахме пакъ и сутринята рано тръгнахме. Както споменахъ, въ Батакъ бѣхме по ханища и квартири. Голѣмо гостоприемство намѣрихме въ дружбата. Отъ дружбата познавамъ Янко Джамбазовъ и единъ горски стражаръ Петъръ. Отъ Батакъ спяхме на чарковетѣ надъ Доспатъ. Забравихъ

да спомена, че въ Батакъ Коце п. Ивановъ арестува Алика-пата отъ Шабанли и Шакиръ Даутовъ отъ с. Сатовча, живущъ въ Шабанли и ги караха съ насъ, първия до с. Доспатъ, гдѣто го прѣдадоха на пол. участъкъ, а втория го освободиха на чарковетъ съ условие, да отиде въ Шабанли и донесе въ Доспатъ организационното оръжие. Спахме въ Доспатъ въ участъка, пощата и кафенето. Азъ бѣхъ назначенъ да пазя пощата да не се водятъ разговори по телефона или по апарата, защото разбирамъ да манипулирамъ и съ двата уреда. Прѣзъ деня доловихъ слѣдния разгоръ между майоръ Сапунджиевъ и капитанъ Пейчевъ. Първия пита, има ли гости пристигнали въ Неврокопъ, втория отговаря има двѣ роти ли бѣше не помня точно, обаче, още двѣ сж на пътъ и неизвѣстно е кога ще стигнатъ. Сапунджиевъ пита ами други нѣкои части дойдоха ли? (въпроса бѣше за оранжевитѣ). Пейчевъ отговори, че други нѣма (и не може да се сети за какви пита) и пита: ами въ Доспатъ пристигнаха ли? Не, отговори Сапунджиевъ, слѣдъ това пита тамъ ли е Филиповъ. Пейчевъ отговори — неznamъ. Такъвъ разговоръ се водѣше и съ Слащень, обаче Сапунджиевъ и тамъ нищо не каза. Прѣзъ деня и вечеръта Кост. п. Ивановъ бѣше при Сапунджиевъ, отъ когото взе една картечница и около 20 сандъка картечни патрони. Заранъта тръгнахме за Сатовча. Прѣзъ Усина, Курудере влѣзохме въ Сатовча. Въ селото бѣха доста хора избѣгали, но имаше и останали. Отъ мѣстнитѣ хора видѣхъ въоръжени при насъ на позицията Никола Карталовъ и Лазаръ Карабожиковъ. Въ селото не стояхъ повече, защото се спрѣкахме съ Чочковъ за нанесения побой отъ него на телеграфиститѣ чиновници — мои познати. Надъ позициитѣ задъ Сатовча стоехме два дена, кждѣто се бѣхме окопали. Прѣзъ деня въ сжбота или петъка майоръ Сапунджиевъ прати два сандъка съ патрони, които докараха трима стражари отъ сжщата команда — закжснѣли въ София.

6. Съ какви суми сж разполагали и отъ кждѣ сж ги взимали.

Незная отъ гдѣ разполагаха съ суми, обаче, положително зная, че ние когато мизерувахме въ София, Кост. п. Ивановъ похарчи 60 хиляди лева за 2—3 мѣсѣца, а може и повече. Голѣми суми харчеха и Момчиловъ и Дим. Кемаловъ, но най-много ги прѣвъзходствуваше Попъ Ивановъ, който за една вечеръ е имало случай съ проститутки да харчи 2—3 хиляди лв. Отъ казармата заплата получаваха по 1500 лв. Чухъ веднѣжъ, че взели отъ Вътрешното министерство 100,000 лв. Имаше даже и недоволства. Това ми каза Ат. Драчевъ.

7. Оръжие, облекло и гдѣ какво е взето, има ли други материяли каквито и да сж и мѣстонахождението имъ.

Оръжие и облекло взеха отъ казармитѣ — на всѣкиго пушка, 250 патрона и комплектъ дрехи. Други материяли, оръжие или каквито и да е нѣмагъ, но все трѣбва да има скрито, защото Чочковитѣ хора си имали оръжие по-рано, оставили го нѣкъдѣ, а съ държавно дѣйдоха и получиха. Безъ оръжие тѣ не сж. Можехъ да науча и това много лесно, но не ме интересуваше, а най-важното че ми липсваше време. Въ Пловдивъ непременно иматъ оръжие, защото тамъ се организиратъ и изпращатъ гдѣто трѣбва.

8. Частни разговори водени отъ войводитѣ съ четниците.

Разговори ставаха често. Винаги се говорѣше противъ В. М. Р. Организация — автономиститѣ и водачитѣ имъ. Постоянно се чуваха ругатни, клѣвети и закани. А п. Изановъ повече разправяше за лицата, които трѣбвало да се избиятъ, за нивитѣ, които щѣлъ да отнеме и даде на хората си и пр.

9. На военнитѣ ли или на вжтрѣшното министерство сж били на разположение.

До София бѣхме подчинени на Вжтрѣшното Министерство, а съ тръгването отъ София — на военнитѣ.

10. Ятаци въ София, Т.-Пазарджикъ, Бѣлйово, Пловдивъ, а тѣй сжщо въ Неврокопско и гр. Неврокопъ.

Както споменахъ по-прѣди, ятаци въ София и на всѣкъдѣ иматъ, обаче нѣмахъ възможность да ги изуча, а най-право, е че никой не ме натовари съ такава мисия. Въ София най-важното, което трѣбваше, казахъ го на познатия вашъ Х. У., обаче за ятацитѣ кои сж, това ми бѣше невъзможно да изуча по простата причина, че бѣхъ заетъ съ работа прѣзъ деня и вечерята. Въ Неврокопъ сжщо не зная кои сж ятацитѣ, но ясно е споредъ думитѣ на Паница, че такива има измежду санданиститѣ.

11. Подробности, разговоритѣ имъ съ Кемаловъ.

Лично на разговоритѣ между Кемаловъ и Паница не съмъ присѣствувалъ, но зная че Кемаловъ ходѣше често при него и го информираше по въпроситѣ и рѣшенията на

правителството. Кемаловъ е говорилъ на Паница, да не се страхува отъ нищо, защото военнитѣ ще дѣйствуватъ строго, и ще унищожатъ всички нелегални автономисти. Това научихъ лично отъ Паница въ Сатовча. Въ София се говорѣше, че съ насъ ще дойде Петъръ Ангеловъ и Дѣдо Тошо, но не зная защо и двамата не дойдоха. Въ послѣдствие научихъ, че Петъръ Ангеловъ билъ назначенъ за секретаръ на окръжния управителъ въ Петричъ. Момчиловъ не дойде съ насъ, защото се обвинява въ убийство въ Бѣлйово и София и злоупотреба на държавни суми, за които прѣстѣпления Кемаловъ знае. Почти всички забѣгнаха въ София отъ Неврокопска околия сж наклонни да си дойдатъ, но и сега нѣма човѣкъ близъкъ на тѣхъ, който да ги информира правилно за положението. Всички, които отиватъ отъ Неврокопъ въ София, лъжатъ и не казватъ истината. Пакъ повтарямъ, че сж наклонни да си дойдатъ, съ изключение на 3 - 4 души, на които не понася това положение. Най-голѣмото зло за организацията е Кемаловъ, който постоянно съ всички сръдства я петни. Безъ него окръга е омиротворенъ.

28 априль 1923 г.

Дознание снето отъ Лако Ивановъ

който стана причина за избиването на единъ невиненъ български войникъ и нѣколко оранжевогвардейци въ
 [] камионетката при св. Врачъ.

Днесъ 5-ий май 1923 год. подписаниятъ Лако Ивановъ, 25-годишенъ, грамотенъ, жененъ, родомъ отъ с. Петрово — околия Мелнишка, на зададенитѣ ми въпроси отговарямъ слѣдното:

Бѣхъ полицейски старши стражаръ, завеждахъ Петровския пол. участъкъ отъ Мелнишкото околийско управление.

Миналата година прѣзъ м. Августъ, около 22-ия день отъ сщия мѣсецъ, дойде баща ми при мене и ми каза, че В. М. Р. Организация ме осждила на смъртъ за извършени отъ менъ прѣстѣпления.

Азъ, изплашенъ отъ това, вземахъ другаритѣ си стражари, Илия Ангелковъ, Атанасъ Нашковъ и Никола Маджаровъ и избѣгахме още сщята вечеръ. Отидохме въ Голешевската планина и тамъ се прибрахме при разбойницитѣ: Иванъ Кжнчевъ отъ с. Лжки, Илия Ангеловъ отъ с. Парилъ — Неврокопско, Атанасъ Бунгаловъ отъ с. Голешево и Антонъ Ковачевъ отъ с. Храсна — Мелнишко.

За началникъ на групата ни бѣше Иванъ Кжнчевъ. На другия день сутринята като станахъ видѣхъ, че Бунгаловчето го нѣма между насъ, обаче не обърнахъ внимание. Къмъ обѣдъ пристигна Бунгаловчето съ четири пушки и каза, че успѣлъ да ги открадне отъ митнишкитѣ стражари въ с. Голешево.

Слѣдъ като се наобѣдвахме, прѣмѣстихме се на друго мѣсто. Сщята вечеръ отидохме въ с. Бѣлйово и влезохме въ кжщата на тогавашния Бѣлйовски общински кметъ, името на когото не зная. Вечерахме при кмета и останахме да спимъ въ неговата кжща. На другия день кмета ни каза, че ще събере селенитѣ, за да гисплашимъ и да се откажатъ да работятъ за В. М. Р. Организация.

Привечеръ сщия день дойдоха по-виднитѣ селени при насъ и забранихме имъ строго за въ бждаще да работятъ за организацията. Останахме и втората вечеръ въ кжщата на кмета.

Сутринята около 10 часа прѣдъ пладнѣ дойде кмета при насъ и ни каза, че двама полицейски стражари идатъ

отъ къмъ с. Горно Санчево за къмъ с. Голешево. Понеже нѣмахме всички другари пушки, рѣшихме да имъ вземемъ пушките. Веднага отидохме при моста на 200—300 крачки отъ селото и турихме имъ засада, избихме стражаритѣ, взехме пушките и дрехитѣ имъ и оттеглихме се въ корията, а кмета Бейловски го оставихме да ги погребе.

Имената на стражаритѣ сж: Илия Велевъ отъ с. Кърчево и Димитъръ Апостоловъ отъ с. Горна-Сушица. На другия день бѣхме подгонени отъ милицията и отъ тамъ избѣгахме къмъ с. Парилъ — Неврокопско.

Като посѣдѣхме нѣколко дена къмъ с. Парилъ, азъ съ своитѣ другари и Бунгаловчето отидохме въ Неврокопъ и се явихме при окол. Началникъ К. п. Ивановъ, на когото казахме, че сме прогонени отъ автономиститѣ.

Началника ни каза: останете при менъ на служба. Азъ постѣпихъ пол. старши стражаръ заедно съ другаритѣ си. Слѣдъ нѣколко дена Бунгаловчето замина пакъ къмъ с. Парилъ при Иванъ Кжнчевъ.

По въпроса за откраднатитѣ овце отъ с. Бѣлйово азъ нищо не зная, но прѣдполагамъ овцетѣ да сж откраднати отъ Иванъ Кжнчевъ и групата му.

Като полицаи и по заповѣдъ на окол. Н-къ К. п. Ивановъ тръгнахме на чело съ Вжнето по прѣслѣждане Автономиститѣ въ Неврокопскитѣ села.

При окупацията на Неврокопъ отъ Автономиститѣ, азъ и другаритѣ ми бѣхме вжтрѣ въ градътъ, скрихме се въ една плѣвна въ сламата. Въ плѣвната стояхме четири дена до изтеглянето на блокадата отъ Автономиститѣ. Слѣдъ като излѣзохме отъ плѣвната, научихъ, че Паница и окол. Н-къ били къмъ с. Сангаратия. Опжтихъ се да ги търся, обаче, вмѣсто тѣхъ да ги намѣря, хвана ме селската милиция и ме арестува. Прѣзъ вечеръта сполучихъ да избѣгамъ и отидохъ право при Кжнчевъ, но той изплашенъ отъ положението каза ми да се махна отъ тамъ.

Слѣдъ това азъ заминахъ за София и отидохъ право въ кжщата на Петъръ Ангеловъ. Заловихъ се за частна работа, но живѣехъ въ кжщата на П. Ангеловъ.

Около 20 ноември 1922 год. уговорихме съ П. Ангеловъ да замина и разузная положението въ Мелнишко. Азъ и другаритѣ ми Никола Маджаровъ отъ с. Петрово и Илия Щерковъ отъ с. Хжрсово слѣдъ нѣкой день тръгнахме отъ София по желѣзницата. Като стигнахме на гара Левуново слѣзнахме тамъ и сжщата вечеръ стигнахме до Петровско. Обаче тукъ бѣхме открити — и подгонени отъ милицията, избѣгахме въ Гърция, кждѣто се прѣдадохме на гръцкитѣ власти въ с. Кърчево — Демиръ-Хисарско.

Като прѣстояхме нѣколко дена въ с. Кърчево изплашихме се да не би да бждемъ убити и тукъ отъ Автономиститѣ, помолихме грѣцкитѣ власти да ни изпратятъ въ Солунъ.

Обаче вмѣсто въ Солунъ, грѣцкитѣ власти ни изпратиха въ Патра (Стара Гърция). Като посѣдохме нѣколко дена въ Патра, сполучихме да избѣгаме и дойдохме въ Атина. Въ Атина явихме се при българския консулъ, който, като го помолихме, издаде ни открити листове да заминемъ за България.

Качихме се на българския параходъ „Фердинандъ“ и стигнахме до гр. Варна.

Отъ Варна отидохъ въ София право въ кжщата на П. Ангеловъ. Понеже нѣмахъ пари, намѣрихъ нашия тютюно-търговецъ х. Манчевъ, отъ когото взехъ 2000 лева за смѣтка на тютюна ми, съ които пари прѣживѣхъ нѣколко дена въ София.

На 1 мартъ т. г. постѣпихъ съ всичкитѣ си другари въ Оранжевата гвардия.

Тамъ — отдѣлиха ни всички избѣгали отъ Петричкия и Скопския окръзи на брой около 80 чѣловека и отдѣлно ни обучаваха.

Прѣзъ мѣсець Априлъ т. г., на 2 или 3 — не помня добръ — нашата рота подъ началството на К. п. Ивановъ слѣзохме на гара Бѣлйово. Слѣдъ като прѣстояхме тамъ нѣколко дена отидохме въ Пазарджикъ, Пещера и стигнахме въ Батакъ.

Въ Батакъ ни стигна върховния ни Н-къ Тодоръ Паница.

На чело съ Паница потеглихме за Сатовча. По пѣтя за Сатовча бѣхме ударени отъ нѣколко души милиционери (помаци), разпрѣснахме ги и продължихме пѣтя, вечерята стигнахме въ Сатовча.

Слѣдъ като си отпочинахме първия день, на втория день бѣхме съ намѣрение да тръгнемъ за Неврокопъ. Но по едно врѣме прѣдъ пладнѣ повикаха насъ началниците на групитѣ при Паница.

Паница ни каза, че сме били обсадени отъ Автономиститѣ. Тогава Паница нареди да се приготвиме за пѣтъ.

Прѣзъ това врѣме пристигна единъ офицеръ съ около 30 войника. Веднага Паница и К. п. Ивановъ отидоха при офицера. Какво сж говорили не зная.

Слѣдъ като се завърнаха отъ срѣщата съ офицера, даде се заповѣдъ, да се приготвиме по-рано вечерята. Вечерахме и къмъ 8 часътъ вечерята потеглихме отъ Сатовча. По пѣтя нищо не забѣлѣзахме. На заранъта стигнахме въ Неврокопъ, кждѣто се настанихме въ казармата.

Всички, които бѣха отъ градътъ, отидоха си по домоветъ, а ние останахме въ казармата. Слѣдъ обѣдъ азъ излѣзнахъ, за да направя нѣкои покупки и да се видя съ нѣкои приятели отъ градътъ. Слѣдъ два-три часа, завръщайки се въ казармитѣ, научихъ, че другаритѣ ни сж обезоржжени.

Азъ избѣгахъ къмъ с. Парилъ, безъ да се обадя на никого. Отъ тамъ прѣзъ Калиманско стигнахъ въ с. Цалемъ, отидохъ у единъ мой приятель на име Димо Велевъ, когото излѣгахъ, че съмъ изпратенъ по служба, нахранихъ се добръ и тръгнахъ за Св. Врачъ, кждѣто се прибрахъ при другаритѣ жандармеристи (оранжевисти), останахъ три-четири дена при тѣхъ, отъ кждѣто бѣхъ изпратенъ съ четири души стражари съ покритъ камионъ за София.

Въ камиона имаше още двама войника, единъ фелдфебелъ, единъ старши подофицеръ и единъ цивиленъ. По пжтя излѣзоха хора въоржжени непознати, дадоха заповѣдъ да се спре камиона, обаче стражаритѣ вмѣсто да спратъ камиона, откриха огънь. На огъна се отговори съ огънь. Въ това врѣме азъ припнахъ да бѣгамъ. Стрѣлящитѣ на камиона спрѣха стрѣлбата, пустнаха се подиръ мене, настигнаха ме и ме уловиха.

За всички досегашни прѣстѣптения, извършени отъ менъ, признавамъ се за виновенъ. Обаче по-виновни сж отъ менъ тѣзи, които ме заблуждаваха.

Подписъ на обвиняемия: Л. Ив. Лазаровъ.

Снелъ дознанието: Побѣда.

Свидѣтели: Полски, Таяръ.

• Снимка, направена въ Солунъ, на петима отъ прѣдалитѣ се на гърцитѣ оранжевогвардейци федералисти-разбойници. — Между тѣхъ има гръцки офицеръ и гръцки дедективъ.

Приложение № 11.

I.

„Свобода или смърть“

В. М. Р. О.

10 апр. 1923 г.

№ 423

Македония.

(Емблема: мъртвешки черепъ и подъ
него скръстени мъртвешки кости.)

ПОСЛѢДНО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ.

До г. Ал. Стамболийски, копие
— другаритѣ му министри и из-
вѣстни видни общественици, редак-
тори на вѣстници, депутати, прѣд-
седатели на дружби и др. въ София.

Ако въпрѣки нашитѣ нѣколкократни напомнювания за
това, пакъ се одързостите да изпатитѣ въ Македония подъ
българска власть извѣстнитѣ на българското общество **раз-
бойници** — „федератисти“ и дискредитиранитѣ прѣдъ
всички български граждани и прѣдъ свѣта **обирджии** —
оранжевогвардейци, В. М. Р. Организация, прѣди да
турне въ изпълнение: т. 2 отъ рѣшенията въ окрѣжно №
303|922 г. и окрѣжно № 416|923 г., по единъ екземпляръ отъ
които Ви се прилагатъ тукъ счита за свой повелителенъ
дѣлгъ **да ви прѣдупрѣди за послѣденъ пѣтъ**, че за сич-
ки лоши послѣдствия отъ това безумие за Царство Бълга-
рия и за цѣлото българско племе държи отговорни: Васъ
лично, другаритѣ Ви министри и сички усърдни участници
въ това мръсно и прѣдателско злодѣяние, прѣдседатели на
дружби и др. земледѣлски голѣмци.

Проложение — 2 окрѣжни №№ 303|922 и 416|923.

Чл. въ Цен. К-тъ на В. М. Р. Орг.

(п) Т. Александровъ.

II.

„Свобода или смърть“

В. М. Р. О.

№ 303

Македония

22 август 1922 г.

ОКРЖЖНО. Тайно. *)

До заведущи окржзитъ и до
нелегалнитъ групи

въ Македония.

Централниятъ Комитетъ на Вътрѣшната Македонска
Революционна Организация, като взе прѣдвидъ:

1. Декларациитъ на българското правителство на 1919 г.,
че за създаване Автономна Македония то е готвело да от-
стъпи частта отъ нея, останала въ прѣдѣлитъ на Царство
България;

2. Че на сжщата година българското правителство прѣд-
ложи плебисцитъ надъ всички свои покрайнини, върху които
изявяватъ претенции съседитъ на България, като молѣше
да се прострѣ той и надъ Македония, Тракия и Добруджа;

3. Че населението на останалата подъ бълг. власть
часть отъ Македония се изказа по осезателенъ начинъ, как-
во то ще прѣдпочете да влѣзе въ състава на Автономна
Македония, щомъ бжде създадена тя и

4. Че това население по право и дългъ, както и въ
изпълнение дадената въ миналото клѣтва прѣдъ Орг., не
може да не подпомага морално и материално борбитъ за
свобода на своитъ братя отъ поробена Македония.

Рѣши: Да се възобнови и прѣустрои Организацията
въ тоя край, като спомагателна на В. М. Р. О. съсъ слѣд-
нитъ цѣли:

1. Да подпомага морално и материално В. М. Р. О. въ
поробенитъ подъ Сърбия и Гърция части на Македония;

2. Да прѣмъхва всички прѣчки за успѣха на Орг., а
именно: унищожаване разбойничеството, контрабандата и
шпионажа, наказване крадцитъ, изнудвачитъ рушветчиитъ
и зулумджии чиновници и др.

*) Това окржжно бѣ замълчано отъ м-ръ Хр. Стояновъ, като
заяви, че то било почти сжщото като онова подъ № 416, нѣщо
невѣрно —

3. Да дава приемъ и съдѣйствие за намиране работа на завърнали се на почивка или за работа качаци и бѣжанци отъ Македония подъ сръбско и гръцко робство, както и да съдѣйствува на желаещитѣ отъ тѣхъ да се завърнатъ въ роднитѣ си мѣста;

4. Да смегчи партийнитѣ борби тамъ до степенъ да не бждатъ вредни за каузата на роба;

5. Да подпомага законноустановенитѣ власти за закрѣпване реда и законността въ тоя до скоро най-размирень край въ Царство България;

6. Да уреди и тамъ милиции главно за усилване охраната на селата и границата срѣщу нападения отъ крадци, контрабандисти, разбойнишки наши и чужди банди и др. под.

Спомагателната Организация въ тия земи, както и Македонската Р. Организация, е самостоятелна и безпартийна; тя не се мѣси въ вътрѣшнитѣ борби на Царство България, нито взима страна въ партийнитѣ борби тамъ. Ако, обаче, бжде засѣгната или прѣдизвикана отъ личности или групи, безразлично какви убѣждения иматъ тѣ, Организацията се разправя лично съ тѣхъ, съгласно правилника и традициитѣ си.

Съ много сърдечни поздрави,

Чл. въ Ц. К-тъ на В. М. Р. Орг.

(п) Т. Александровъ.

III.

„Свобода или смъртъ“

В. М. Р. О.

5 априлъ 1923 г.

№ 416

Македония.

ОКРЖЖНО. Най-тайно.

До завед. окржга, окол. вой-
води и нелегалнитѣ групи на
Спомаг. Орг. на В. М. Р. О.

въ Македония п. бълг. власть.

По поводъ настѣпилото смущение въ населението тамъ слѣдъ Нишкитѣ сръбско-български прѣговори; поради зака-
нитѣ сръбски войсковы части да влизатъ въ българска те-
ритория, съ цѣль да прѣслѣдватъ чети, или разбойници „фе-
дератисти“, заедно съ „оранжевогвардейци“, прѣдвождани
отъ изверги като Паница, П. Ангеловъ и др. под. да нахлу-
ятъ въ границитѣ на Македония, съ цѣль да унищожаватъ,
задружно съ сръбитѣ, Спомагателната и В. М. Р. О. и при
заплашването на земледѣлското правителство да объяви воен-
но положение въ Петричкия окржгъ и да отложи депутат-
скитѣ избори тамъ, **за да се успокои населението и за-
пази престижа и обаянието на В. М. Р. О.,** поканвате се
да вземете веднага слѣднитѣ най-сериозни мѣрки:

1. Ако се яватъ въ Македония подъ българска власть
омразнитѣ **сръбски капи** — синонимъ на робство и кър-
джалийски зулуми — да се избиватъ отъ нелегалнитѣ групи
на Орг., щомъ минатъ по-навжтрѣ отъ бъл. граница.

2. Ако потеглятъ за тамъ извѣстнитѣ **разбойници „фе-
дератисти“** да се избиватъ безмилостно, безъ да имъ се по-
зволи да сквернятъ съ присѣтствието си борческа Македония.

3. Ако бждатъ пратени отъ безумното българско пра-
вительство **„Оранжевогвардейци“**, които се **„отличиха“** до
сега съ своитѣ грабежи, буйства и **„храбрость“** къмъ без-
защитното население, за първи пжтъ да се прѣдупрѣдятъ да
се върнатъ обратно или да се обезоржжатъ и пратятъ
въ роднитѣ имъ мѣста, а слѣдъ първото — едно за всички
— прѣдупрѣждение, да се ударятъ и избиватъ до кракъ отъ
нелегалнитѣ групи, подкрѣпени отъ четници въ отпуса и др.
нелегални тамъ, като се внимава да не се спасятъ по никой
начинъ ни единъ отъ извергитѣ — водачи.

4. Ако наистина **„народовластническото“** земл. пра-
вительство се рѣши да объяви военно положение въ Петри-
чкия окржгъ и отложи изборитѣ тамъ, да се вземе мнѣни-
ето на населението: трѣбва ли да плаща данъци и да из-
пълнява наредбитѣ на сегашното **„българско“** правител-

ство, което го лишава отъ изборното право — това, що не посмѣха да сторятъ даже тиранитѣ сърби и гърци въ частъта на Македония подъ сръбско и гръцко робство.

Българското правителство е своеврѣменно прѣдупрѣдено да не допуска сръбски части да минаватъ тамъ, нито да праща оранжеовардейци. Ако при все това **дръзне да ни прѣдизвика**, бждете безпощадни въ мѣрkitѣ, понеже остава върху него цѣлата отговорностъ за всички лоши послѣдствия отъ това.

Които, поради малодушие, небрѣжностъ или по други причини не изпълнятъ горнитѣ нареждания, ще бждатъ наказани съ смъртъ.

Съ много сърдечни поздрави,

Чл. въ Ц. К-тъ на В. М. Р. Орг. под. **Т. Александровъ.**

№ 12.

Изъ доклада на бившия окръженъ управителъ въ Петричкия окръгъ Христо Димитровъ.

Господа Министри,

Шестъ мѣсеца азъ бѣхъ Окръженъ Управителъ въ Петричкия окръгъ, управлението на който е широко свързано съ македонския въпросъ, неудачното нареждане на който донесе, а и съ послѣднитѣ Неврокопски и Кюстендилски събития продължава да донася най-големитѣ нещастия за България. Съзнавайки важноcтѣта на този въпросъ, азъ считамъ за мой дългъ да дамъ отчетъ прѣдъ васъ, съ което да допринеса споредъ силитѣ си за изучаването на единъ отъ най-главнитѣ въпроси за Отецеството ни.

Вие, ако искате да бждете достойни ръководители на народнитѣ сѣдбини, трѣбва да си наложите търпението, за да проучите всички обстоятелства, както и актива и пасива на всички участвували и участвуващи отговорни лица, не толкозъ да ги накажете или наградите, колкото за да гарантирате, както васъ тъй и България отъ подобни изненади.

Силата, която бламира въ много случаи българската властъ, е Автономната Македонска Революционна Организация (А. М. Р. О.), която е тайна, съществува мимо и вънъ отъ явнитѣ политически организации въ нѣколко държави и се стрѣми за създаване автономна или независима Македония.

Главниятъ националенъ елементъ на тая организация е български и главната база — край българската територия въ Петричкия, Кюстендилския и дори Софийския окръзи. Срѣдства за постигане цѣльта: може да се каже, че си служатъ съ всичко, което върватъ, че ги приближава къмъ цѣльта.

Съ главно дѣйствующия елементъ ние до войната не спорѣхме, но катастрофалната за насъ война като съ грамаденъ чукъ пропука това единство и тукъ въ Петричкия окръгъ се появи пукнатината по слѣднитѣ главни причини:

1) Тука е разръза, що се направи отъ Нойския договоръ, който поставя хора, които не само се чувствуватъ едноплеменци, но и роднини, въ три отдѣлни държави.

2) Тукъ сж събрани бѣжанцитѣ отъ цѣла Македония, за които е лесно да си въобразите, какви хора сж и въ каквъ градусъ болѣзнено настроение сж поради раздѣлянето имъ отъ всичко мило и близко.

3) Навика на населението да не уважава искрено държавната власть, а тая на войводитѣ, въ чието лице да вижда защитници и

4) Наличността на хора, навикнали въвъ войводство да намиратъ смисълъ въ живота и приложение на личноститѣ си.

За да не се дойдѣше тукъ до прѣчупване на българската власть, е било нужно особно здраво, честно и разумно управление; а какво е станало? (Това се е дължало на тоя народъ и отъ морално гледище слѣдъ толкова страдания за свободата.)

България е дошла тукъ съсъ своята слабостъ, съсъ своето безогледно партизанство.

Поради неуредения животъ тукъ, поради извънредната скжпотия и поради несигурността отъ уволнение и прѣмѣстване — държавнитѣ служители отъ всички вѣдомства не сж приемали да дохождатъ и оставатъ тукъ; изключение отъ това правило сж правили ония, които по нѣкоя причина сж били бракувани отъ стара България, отъ които сж искали да се отърватъ, или на които сж искали да си отмѣстятъ.

Съ една дума, Петричкия окръгъ е направенъ чистище за България. Съвокупно всички тия причини сж дали едно гнило управление, което само е родило реакцията, раждането на която се ознаменувало съ убиването на окръжния управителъ Козлевъ, като олицетворителъ на гниlostъта, която тури начало на организацията, която стана държава въ държава, и която започна и продължава сжествуването си върху дефектитѣ на официалната държава.

Неприязнъта между тия двѣ „държави“ бѣ голѣма, когато на 20 юни 1922 год. азъ поехъ управлението на Петричкия окръгъ.

Отъ господина министра на Вжтрѣшнитѣ работи ми се каза: „имашъ подъ командата си всички въоръжени сили тамъ; ако сж ти недостатъчни, ще ти дадемъ още, но искамъ тамъ да има само единна държавна власть“

Поехъ поста. Слѣдъ единъ мѣсець щателно изучване причинитѣ на нѣщата, азъ подадохъ господину министру рапортъ съ искания, що ги бѣхъ съобщилъ въ доклада противъ Никифоровата военна акция. Не бѣхъ поискалъ нито единъ войникъ или стражаръ повече, защото степента на болѣстѣта тогава не изискваше това; азъ разчитахъ за достатъчно увеличението, което ще стане само отъ попълване опредѣленитѣ вече щатове.

Прѣмахването, обезвръдяването или ограничението на неофициалната държава азъ желяехъ чрѣзъ прѣмахването дефектитѣ на официалната и послѣдствията отъ тѣхъ.

Това бѣ и най-християнско — морално, най-българско и най-разумно отъ всички гледища. Това значеше да се разбератъ грѣшкитѣ, идящи отъ България, и да се прѣмахнатъ. Това значеше да се прѣмахнатъ главнитѣ причини, които даватъ право на сѣществувание на А. М. Р. О. върху българска територия, въ форма врѣдяша на българскитѣ интереси. Това значеше, оттръсване отъ минали грѣшки, да заемемъ по-високо морални и интелектуални позиции отъ тѣзи на Р. Организация, слѣдъ което ще ни е лѣсно да я унищожимъ, ако и тя не напустне досегашнитѣ и не трѣгне по поетия отъ насъ пжтъ не на взаимно унищожение, а на взаимно издигане. Това значеше да поемемъ пжтя, по който да нормализираме положението чрѣзъ възстановяване правителствения и държавния авторитетъ по-горѣ отъ тоя на А. М. Р. О.

Но Господина Министра не искаше или не можеше да разбере това и трѣгна съ прѣнебрежение по всички линии. Оставѣше ме да управлявамъ окрѣга чрѣзъ началника на Полицейското отдѣление Илия Стояновъ (т. е. изгуби довѣрие въ мене). Нито единъ пжтъ не ме е извикалъ на докладъ, нито едно мнѣние по назначаванията не ми е поискалъ. Виждайки пропастьта между двѣтѣ държави и опасността да се сгромолясатъ и двѣтѣ въ нея, азъ натрапвахъ и рапортитѣ, и мнѣнията, и мене си на докладване.

Азъ искахъ издигане правителствения авторитетъ надъ тоя на Автономната организация чрѣзъ издигане България и Правителството на по-високи позиции, а Господинъ министра искаше брутално издигане на тоя авторитетъ и брутално унищожение на създадената организация почти по наша вина.

Разликата въ разбиранията доведе до разлика въ дѣйствиата.

Докато азъ въ приложението принципитѣ си дѣйствахъ противъ корупция и разединението въ партии, течения,

личности, чиновници, да прѣмахна дефектитѣ, що създаватъ пукнатината, министерството прощаваше на всички развала-та имъ, съ което я поощраваше, само за да ги има въ поде-тата борба за „авторитетъ!“

Тукашнитѣ земледѣлци, които сж станали такива въ рѣшителното си болшинство, отъ като З. Н. Съюзъ дойде на власть повечето отъ хюкюматчийски побуждения, сж има-ли нужда да бждатъ управлявани като всички хюкюматчии; неудовлетворена имъ тая насжщна нужда, тѣ сж способству-вали много въ създаването виновността на Правителството и за появяването на неофициалната държава, която вече носѣйки имъ управление, каквото заслужаватъ, азъ ги зава-рихъ успокоени въ половината окржгъ.

Оставаше главно Неврокопско неудовлетворено. Азъ много настоявахъ прѣдъ Министерството да смѣни курса на политиката, за да могатъ да бждатъ възпитавани тамошнитѣ земледѣлци въ народовластие, безъ да се изражда въ анар-ховластие. Ако моитѣ принципи се прокараха, втората дър-жава можеше да бжде въ Неврокопско само пропаганда-торка и Земледѣлския народенъ сжюзъ, еволиралъ къмъ достойно народовластие, щѣше да се запази най-силенъ.

Министерството, въ пжтя на урбулешкия начинъ за из-лизане отъ положението, отпустна юздитѣ на неврокопчани, съ цѣль да завладѣятъ Неврокопската околия, за да я от-ведатъ на атака противъ Петричъ (нѣмаме фронтъ вънка — трѣбва да си откриемъ вжтрѣ).

Моитѣ рапорти Министра не искаше да ги получава, а Началника на Полицейското отдѣление ехидно казваше: „нѣмамъ врѣме да ги чета.“

Рапортитѣ ми противъ корумпирани околийски начал-ници оставяха подъ миндеря. Изглежда, че изпращането по-даръци и жени отъ заинтересованитѣ за министерството влияеше за това. Министерството все повече започваше да се отнася направо до околийскитѣ началници. То правѣше много, за да бжда безвластенъ.

Неврокопчани въ унисонъ съ Министерството безъ моето знание започнаха обезоржжаване на опозицията, съ което прѣдизвикаха убийство на стражари и забѣгването на трима, начело съ опозиционенъ кметъ, съ което се турна начало на четничество и въ Неврокопско. Образува се кон-тра-чета, която отговори съ убийството на Тетимовъ, на което противната страна отговори съ малкото нападение въ Неврокопъ, въ което паднаха двама убити. Нелегалнитѣ се увеличиха съ още нѣколко души.

И тъй борбата се започна, като Правителствената страна се представяваше от хюкюматчийи некорегирани от централата, за да представят не кални партизани, а идейни земледълци, които да имат сърдечно уважение на болшинството от народа, а не да поддържат авторитета си изключително с бруталната сила. Всичко онова, което пресата изнесе за корупцията бѣше вѣрно, почти както и азъ съмъ го донелъ въ рапорта си.

Подъ влиянието на Началника на полицейското отделение, който имаше широки права отъ Господина Министра Даскаловъ, Административния съвѣтъ рѣши интерниране сѣмействата на станалитѣ нелегални.

Прѣзъ всѣко врѣме азъ доказвахъ неумѣстността на това. Всичко това ме умаловажаваше въ очитѣ на Министерството, представявано постоянно отъ Началника на Полиц. отдѣл., по влиянието на който сигурно се дойде до прѣдаване въоръженитѣ сили на Секторния началникъ Полковникъ Гашаровъ, а сетнѣ на Майоръ Никифоровъ. Въ тая посока сж спомогнали много Кемаловъ и Петъръ Ангеловъ, които бѣха непрѣстани дѣйствуващи прѣдъ министерството и управителния съюзенъ съвѣтъ. Малко по въ друга посока пъкъ дѣйствуваха депутатитѣ Хайдуковъ и Илиевъ, всички недоволни отъ мене, защото азъ, макаръ и вежливо, противодѣйствувахъ на охотата имъ да ме иматъ за орждие; разбирайки тѣхната вина въ създаденото положение, азъ се стрѣмѣхъ да ги приуча да вървятъ слѣдъ правителството, което прѣдставляваха. Ако министерството не ми противодѣйствуваше, тѣ всички щѣха да се смирятъ и отъ това щѣше да послѣдва само добро за всички.

Извършеното въ Корница отъ контра — четата, която само се наплащаше (повторно ви напомнямъ за анкетиране 2 милионния безотчетенъ фондъ при Министерството на Вжтрѣшнитѣ работи, защото силно вѣрвамъ, че полагаемото за контра-четата е лапнатъ отъ 2—3-ма), иллюстрираше, че по моралъ правителствената страна стои по-долу. Точно за това поискахъ срѣща съ организацията, за което бѣхъ взелъ разрѣшение по-рано отъ господина министра Обовъ, който врѣменно замѣстваше господинъ Даскаловъ. (Приказвахъ съ единъ отъ първитѣ хора на организацията. Останахъ съ впечатлението, че съ тѣзи хора можемъ да се разберемъ, тъй че капка братска кръвъ вече да се не пролѣе.) Стана нужда да отида въ Неврокопъ и София, съ цѣль да прѣдотвратя сблъскването. Въ Неврокопъ, макаръ и трудно, можахъ да постигна благоразумие, но въ послѣдствие това се разруши отъ Кемаловъ, който командуваше отъ София. Въ София издѣйствувахъ само обѣщание за условно възвръщане интерниранитѣ сѣмѣйства.

Тамъ витаеше още духътъ на урбулешката борба и на невѣжественото третиране въпроса. Министерството се оказваше слабо да противостои на настроението (създадено отъ заинтересованитѣ Кемаловъ, Ангеловъ и пр.) въ върховния съвѣтъ, настроение, което роди майоръ Никифоровата военна акция. Тамъ азъ съмъ билъ прѣдставенъ като прѣдатель на „сюзнитѣ“ положения, поради което азъ изпратихъ телеграма, съ която молѣхъ анкета, отъ която ще се установи, че не азъ съмъ прѣдатель, а Кемаловъ неуравновѣсенъ. Нищо не послѣдва.

Тогава, десетина дена прѣди Неврокопскитѣ събития, азъ съ обстоенъ рапортъ наново се помъжихъ да прѣдизвикамъ по-сериозното внимание на г. министра, молейки го да даде отдушникъ на положението чрѣзъ уволнението околийския началникъ Но г. министра страда отъ общата българска болестъ — бързане —, той иска изведнѣжъ да издигне всестранно правителствения авторитетъ.

Научихъ се, че г. майоръ Никифоровъ съ пѣхота, кавалерия и артилерия пристигналъ въ Неврокопъ. Нѣколко дена слѣдъ това узнахъ за Неврокопското събитие и тогава изпратихъ слѣдната шифрована телеграма:

София, министра на Вжтрѣшнитѣ работи.

Имамъ свѣдение, че послѣдния понедѣлникъ автономиститѣ влѣзли въ Неврокопъ и се завързало сражение. Войска, навѣрно тази, що е била съ Никифоръ, обсажда града. Автономиститѣ повдигатъ населението отъ околията и обсадили и войската заедно съ града. Сега автономиститѣ били господари на положението въ Неврокопъ. По другитѣ мѣста въ окръга е напълно спокойно. Помощъ на тамъ немога изпрати, защото силитѣ, съ които разполагамъ сж нужни тука. Вѣрвамъ, че автономиститѣ, слѣдъ като изловятъ виновницитѣ въ тѣхнитѣ очи, не повече отъ 20 души, ще се оттеглятъ. Правителството най-евтино може да излѣзе отъ това положение, като и то приеме изловенитѣ за виновни, а слѣдъ това си помисли по-дълбоко. Ако слѣдватъ думитѣ или дѣлата на Кемаловъ, ние ще отидемъ въ гражданска война, въ която и да сме побѣдители, пакъ ще губимъ. Ако ми оставате голѣма властъ, поемамъ отговорността за всичко и отговарямъ съ всичко, но за това трѣбва да говоримъ по-надълго.

Окръженъ управитель: (п.) Хр. Димитровъ.

№ 13.

Първото прѣдупрѣждение.*)

До Г-нъ „Земледѣлския“ Ми-
нистеръ на Вжтрѣшнитѣ Работи
Ал. Димитровъ

въ София.

(Копие до г.г. другитѣ министри,
шефовеѣ на партии, главнитѣ ре-
дактори на столичнитѣ вѣстници,
видни общественици въ Бълга-
рия и др.)

Господинъ Министре,

Отъ нѣколко мѣсеца напуснахъ Царството, угнѣтвано
отъ тираническия режимъ, натрапенъ отъ другаритѣ Ви и
Васъ, и заминахъ за поробената си родина Македония, дѣ-
то да изпълня, както азъ разбирамъ, своя дългъ къмъ не-
щастнитѣ си съотечественици. Ако мислѣхте, наистина, че
имате основание да се боите отъ мене, до като бѣхъ въ
България, поне тукъ, надѣвахъ се, да освободя отъ грижи
по менъ Васъ, другаритѣ Ви и Вашитѣ органи и орждия —
явни и тайни полицаи, комисари за настаняване бѣжан-
цитѣ и др. подобни, които иматъ не малко работа тамъ въ
Царството, ако желаятъ да изпълнатъ добросъвѣстно служ-
битѣ си., понеже дѣйността ми тукъ, вънъ отъ
прѣдѣлитѣ на Царството, засѣга изключително поробеното
население и сръбскитѣ и грѣцки власти. Какво бѣ очудва-
нето ми, обаче, като узнахъ за мѣрките, които сте замислю-
вали да прѣдприемете противъ менъ вжтрѣ въ поробена
Македония! Помислили сте, види се, че сте уредили напъл-
но вжтрѣшното управление на България и считате грани-
цитѣ на Царството тѣсни за своя полицейски талантъ, или
намирате сръбската полиция и войска негодни или недо-
статъчни да се справятъ сами съ вжтрѣшнитѣ си врагове,
та се явявате Вий — кой знае срѣщу какви облаги — съсъ
своитѣ органи въ услуга на „братска“ Сърбия — на Сърбия
на Пашичъ и Александъръ, която стѣпка договоритѣ съ
България на 1913 г. и заграби подло сърцето на българска
Македония, като на 1919 г. задържа заграбеното и отне на

*) Това писмо, по хронологичния редъ на документитѣ, трѣбваше
да стои въ началото на послѣдната часть на брошурата. Печатимъ го
накрая, защото късно се намѣри. —

България Струмица, Царибродъ, Босилеградъ и други български покрайнини и се надвѣси надъ столицата на Царството почти на пушеченъ изстрѣлъ! . . . съ намѣрение по-късно да заграби до рѣка Искъръ или да излиза на Черно море, като изгори всички български книги и унищожи българската интелигенция

Отъ нѣколко седмици насамъ Ваши чиновници, инспектори, явни и тайни полицаи, сж се разтичали по София, Кюстендилъ и другадъ да събиратъ изхвърлени по-рано отъ редоветъ на Организацията бивши нейни членове за разни прѣстѣпления, като убийства, грабежи, изнудвания, злоупотреби на пари и др. под. — и да увѣщаватъ и подкупватъ мои другари, както и мнозина съчувственици на Организацията тамъ, за да образуватъ и изпратятъ чети отъ България, съ цѣль да ме убиятъ тукъ. Напразни усилия: организираното население тукъ сигурно ще съумѣе да се разправи лесно съ тѣзи натрапници, както това е вършило не единъ пжтъ въ миналото!

Споредъ най-положителни свѣдения главното Ваше орджие въ тази прѣстѣпна акция е Гйорче Петровъ, назначенъ отъ Васъ прѣдседателъ на комисията за бѣжанцитѣ, доскорошенъ самозванъ прѣдставителъ на бивша Вътрѣшна Македоно-Одринска Революционна Организация и извѣстенъ на българското общество и македонскитѣ срѣди подъ прозвището „Велзавулъ на Организацията“.

Българското общество би се потрѣсло, ако изнеса всички факти, които сж ми извѣстни, по тази Ваша прѣстѣпна замисль, а именно: организирането на група дедективи въ чета, която е получила вече снаряжение и всички инструкции; опититѣ за назначаване специаленъ човѣкъ по границата, натоваренъ съ мисията да улесни влизането на проектираната хайка въ диритѣ ми тукъ; полуофициалното изявление на единъ пограниченъ Вашъ администраторъ, че най-голѣмъ триумфъ за правителството Ви би било моето убийство и пр. Зная, че за да оправдаете прѣстѣплението си прѣдъ ония порядъчни хора, които още сж останали околу Васъ, сте пуствали интригата, че азъ съмъ комплотиралъ, заедно съ демократитѣ, противъ скжпия животъ на министритѣ, съ цѣль да падне сегашния кабинетъ, за да бждѣлъ замѣстенъ отъ демократски. Тази клѣвета остава за Ваша смѣтка, тъй като всички знаятъ, че азъ не се числя къмъ никоя българска партия и нѣма да се числя въ партия до освобождението на Македония.

Но що се отнася до опититѣ Ви да прашате чети въ Македония, които да служатъ за кърсердари на нейнитѣ поборители, азъ не мога да ги отмина мълкомъ и счетовъ за

свой дълг да Ви отправя това писмо. Разбира се, азъ не си правя илюзията, че Вие и другаритъ Ви ще се вразумите и че ще прѣстанете да вършите лудости, разноскаитъ на които ще плаща българския народъ, както заплати скжпо „подвизитъ“ Ви при Добро-поле, Радомиръ и Владая, — а отправямъ това писмо, за да се освѣтли съзнателната частъ отъ българското общество върху новитъ „подвизи“, които муготвите.

Знайте слѣдното: никой не може да ми отнеме правото да разполагамъ съсъ своя животъ, както намѣря за добръ, и да служа по силитъ си и съгласно разбиранията си на поробената ми родина. Който се опита да стори това, увѣренъ съмъ, — благодарение на закрилата на Провидението и на съдѣйствието на организираното македонско население, — **ще си счупи непрѣменно главата.**

Х, Септемврий 1920 г.

Съ почить:

Тодоръ Александровъ.

Цѣна 15 лева

ПЕЧАТНИЦА „АВТОНОМНА МАКЕДОНИЈА“

Скенирано за:

www.strumski.com

Библиотека „Струмски”
е създадена в памет на
загиналите за Родината.

Voivode Dimiter Madjarov before the remains of two comrades in arms killed in the battle of Ferres